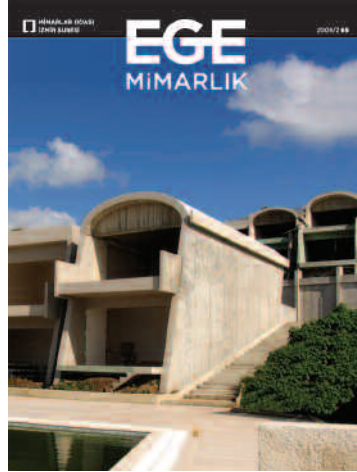

YIL 19 SAYI 69 2009/2

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından üç ayda bir yayınlanır.**Yerel Süreli Yayın**

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Üyelerine ücretsiz gönderilir.

YayınlayanMimarlar Odası İzmir Şubesi adına;
Yayın Komitesi**Sahibi** Hasan Topal**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü** Nilüfer Çınarlı Mutlu**Yayın Sekreteri** Tuba Çakıroğlu**Grafik Tasarım** Emre Çikinoğlu**Grafik Uygulama** Güler Özsakarya Ertan**Yayın Komitesi**H. İbrahim Alpaslan
T. Didem Akyol Altun
Tuba Çakıroğlu
Erdal Onur Diktaş
Ebru Türkdamar Diktaş
Emre Ergül
Zehra Akdemir Ersoy
Hikmet Gökmen
Güngör Kaftancı
Emel Kayın
Nezihat Köşklük
Nilüfer Çınarlı Mutlu
İlker Özdel
Hasan Topal
Gürhan Tümer
(Soyadına göre alfabetik)**Yayın Yeri**1456 Sokak No: 8/10 Alsancak İzmir
Tel: (232) 463 66 25 (pbx)
Faks: (232) 463 52 12
egemim@izmimod.org.tr
www.izmimod.org.trAkhisar Temsilciliği: (0236) 414 86 50
Aydın Temsilciliği: (0256) 213 25 27
Didim Temsilciliği: (0256) 811 57 74
Kuşadası Temsilciliği: (0256) 612 00 91
Manisa Temsilciliği: (0236) 232 68 07
Nazilli Temsilciliği: (0256) 312 84 83
Ödemiş Temsilciliği: (0232) 545 73 73
Salihlı Temsilciliği: (0236) 715 08 13
Turgutlu Temsilciliği: (0236) 312 04 21
Uşak Temsilciliği: (0276) 212 29 57
Alaşehir Oda Temsilcisi: (0236) 653 55 57
Aliağa Oda Temsilcisi: (0232) 616 33 37
Bergama Oda Temsilcisi: (0232) 633 28 71
Dikili Oda Temsilcisi: (0232) 673 34 45
Menemen Oda Temsilcisi: (0232) 832 90 32
Selçuk Oda Temsilcisi: (0232) 892 67 17
Soma Oda Temsilcisi: (0236) 613 61 63
Söke Oda Temsilcisi: (0256) 518 48 88
Tire Oda Temsilcisi: (0232) 511 17 66
Torbalı Oda Temsilcisi: (0232) 856 61 96**Yayın Koordinatörü** Yasemin Keskin Enginöz**Teknik Hizmetler, Reklam Pazarlama ve Basım Dağıtım**Yapı-Endüstri Merkezi
Fulya Mah. Yeşilçimen Sok. No: 4 / 430
(Polat Towerside) 34394 Şişli İstanbul
Tel: (0212) 266 70 70
Faks: (0212) 266 70 10
yayinpazarlama@yem.net
www.yem.net**Baskı**Mas Matbaacılık AŞ
Hamidiye Mahallesi Soğuksu Caddesi No:3
34408 Kağıthane İstanbul
Tel: (0212) 294 10 00
Faks: (0212) 294 90 80
www.masmat.com.tr
Baskı Tarihi: 23 Mart 2009**Yayın Koşulları**•Gönderilecek yazılar 1600 sözcüğü geçmemelidir.
•Görsel malzeme, teknik işlemlere uygun orjinal fotoğraf,
dia olabilir (Dijital ortamda iletiliyor ise min. 20 cm.
eninde, gerçek 300 dpi çözünürlükte olmalıdır). Çizimler,
küçüldüklerinde okunabilir olmalıdır. •Yazıların her türlü
sorumluluğu yazarına aittir. •Yazı ve fotoğraflar için
kaynak gösterilmesi zorunludur. •Yayın Komitesi'nin
kararı yazara yazılı olarak iletilir.KAPAK **Atlantis Evleri, Yalıkavak/Bodrum, Nafi Çil****BAŞYAZI ...2****HABERLER ...4****ÇOCUK VE MİMARLIK**Hikmet Sivri Gökmen
Çocuk ve Mimarlık ...10Duygu Çukur
**Çocuk Dinlenimi Açısından Oyunun
Önemi ve Konut Yakın Çevresinde
Oyun Değerini Artırıcı Mekansal
Düzenlemeler ...14****PROFİL**Hikmet Sivri Gökmen
Tuba Çakıroğlu
2 Sanat: 1 İnsan / Nafi Çil ...18**GENÇ MİMARLAR**Ebru Türkdamar Diktaş
**İzmir'de Yarışmacı Genç Mimarlar:
'İK'İ'+1 ...26****TARİHİ ÇEVRE**Ulaş Özkan
**Tarihi Çevrelerin Yeniden Üretimini
Mekansal Yansımaları:
Alaçatı Örneği ...30****YAPI TANITIM**Işık Çelikoğlu, Ertan Dikmen, Didem Yaygel
İzmir Doğal Yaşam Parkı ...36**YAPI ANALİZ**Şebnem Gökçen Dündar, Emin Kökeli
**Kültürel'in İçindeki Doğal'a Dair:
Bir Tema Parkı Olarak İzmir Doğal
Yaşam Parkı ...42****KİTAP İNCELEMESİ**Güney Dinç
**Mozaik Denizi'nde Yolculuk
YAZAR Ayşegül Güvenir ...46****YAYIN TANITIM ...48**

İlk insan yerleşmelerinden günümüze yaşamın gereği, zaman ve mekana bağlı olarak, insana ve topluma ilişkin ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel ilişkilerin şekillendirdiği, bu bağlamda karmaşık evrimsel sürecin ve gelişmenin tamamlandığı bir olgudur kent.

Kentleşmenin, çok boyutlu gelişmesine karşın, oluşumuna müdahale edilebilen, bir temel vizyon kapsamında parça parça gerçekleştirilmesine katkıda bulunulabilen ve olumlu yönlerde geliştirmeye açık bir süreç olması, kentin kimliğinin de desteklenebilir, geliştirilebilir, korunabilir olmasını ortaya koymaktadır. İzmir, Anadolu coğrafyasının batısında, mistik, doğa olaylarına karşı pozitif ve özgür düşüncenin geliştiği, bilimin ve akılcılığın ön plana çıktığı topraklarda sayısız uygarlığa evsahipliği yapmıştır. Özetle tanımladığımız açılımda İzmir, Bayraklı (Smyrna) kazılarının bulgularına göre kurulduğu kabul edilen MÖ 3000 bin yıldan günümüze kadar geçen bütün çağlarda bir deniz kenti olma kimliğine sahiptir. Deniz kenti olmanın getirdiği çok yönlü sosyal, kültürel, ticari ilişkilerin şekillendirdiği kent mekanı örüntüsünü ve doğal değerlerini büyük oranda yitirmiştir.

Ülkemizde özellikle 1950'li yıllardan sonra kentsel gelişmenin ve hızlı büyümenin bir sonucu olarak büyük metropoller oluşmuştur. Bu büyük kentlerin, sosyal, kültürel, ekonomik yaşantısında ve mekansal gelişmesinde çalkantılar olması kaçınılmazdır. Tanımlanan büyük ve yüksek değişim hızı özellikle 1980 sonrası neo liberal politikalarla birleşince kent topraklarının spekülasyonlarıyla elde edilen kazançlar, diğer denetimli gelirlerden daha yüksek düzeye tırmanmış ve üretmeyen "rant ekonomisi"ni egemen hale getirmiştir. Rant ekonomisinin kentsel alana yansması kentsel dokuların, kültürel mirasın, kentin fiziki çevresinin ve kentin yaşam kaynaklarının yok olmasına yol açmaktadır. Bu olumsuz süreçten İzmir de büyük oranda etkilenmiştir. Kentsel yaşamın her alanında doğru kentsel politikalar ve uygulamalar ortaya konmadığı sürece kent sorunlarının büyümesi de kaçınılmaz olacaktır.

Günümüz kent planlamasına esin kaynağı olan, kent tarihinin embriyosu, ilk ızgara planlı yerleşmeye sahip İzmir, değişimini akılcı ve bilime saygılı politikalarla gerçekleştirmelidir.

İzmir'de 1999 yerel seçimleriyle başlayan, doğal, kültürel, kentsel değerlere saygılı kentleşme çabalarının sürmesi, kentimizin, 21. yüzyılda laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin bir kenti olma özlemine, demokratik katılımı alınacak karar ve uygulamalarla destekleyecek yerel yöneticilerin göreve gelmesi isteğimizi kentlilerimizle paylaşıyoruz.

YÖNETİM KURULU

ŞUBE'DEN

EGE MİMARLIK'TAN

SAĞDA Alaçatı Kentsel Sit Alanı içerisinde özgün sokak örneği
FOTOĞRAF **Ulaş Özkan**

“2009 Yerel Seçimlerine Doğru İzmir Kentine Dair Öneriler - Talepler - Beklentiler” başlığıyla Şubemiz tarafından yayımlanan raporun yerel seçimlerde oy kullanacak ve seçimler sonunda görev alacak kişilere yardımcı olduğu ve olacağı inancıyla yerel seçim sonuçlarının kentimizin gelişimi açısından en olumlu şekilde sonuçlanmış olmasını dileyerek bu sayımıza merhaba diyoruz. İnciraltı'nda onaylanan planın ardından Şubemiz Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan raporu Haberler bölümünde sizlerle paylaşıırken, TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu'nun düzenlediği İzmir Kent Sempozyumu ile Şubemiz ve Yapı Endüstri Merkezi birlikteliğinde düzenlenen Japon Mimarlık Grubu SANAA söyleşisini de aktarıyoruz. Ayrıca mimarlık camiasını derinden etkileyen Günhan Danışman ve Turgut Cansever'i saygıyla anıyoruz.

“Çocuk ve Mimarlık” ana başlığı altında “I. Çocuk, Kent, Çevre ve Mimarlık Ulusal Buluşması”ndan akılda kalanları bizlerle paylaşan Hikmet Sivri Gökmen'in ardından yine bu bağlamda “Çocuk Dinlenimi Açısından Oyunun Önemi ve Konut Yakın Çevresinde Oyun Değerini Artırıcı Mekansal Düzenlemeler” başlıklı Duygu Çukur'un makalesine yer veriyoruz.

Profil bölümünde; hayatını resim ve mimarlık üzerine kurgulayan Nafi Çil'in yaşamından kesitleri, felsefesini ve ortaya çıkan ürünlerini sizlere sunuyoruz. Genç mimarları, ofislerini, projelerini, yapılarını aktarmayı planladığımız Genç Mimarlar bölümünde Orhan Ersan, Ferhat Hacialibeyoğlu ve Deniz Dokgöz'den oluşan “iki+1” mimarlık ofisine yer veriyoruz.

“Tarihi Çevrelerin Yeniden Üretimini Mekansal Yansımaları: Alaçatı Örneği” başlıklı makalede ise, tarihi çevre ve yakın çevresinde yeni yapı yapmak sorunsalı Alaçatı örneği üzerinden Ulaş Özkan tarafından irdeleniyor.

Yapı Tanıtım bölümümüzde ele aldığımız Sasalı'daki “İzmir Doğal Yaşam Parkı” İzmir Büyükşehir Belediyesi yetkilileri tarafından aktarılırken, aynı yapı üzerine bir analiz de Şebnem Gökçen Dünder tarafından “Kültürel'in İçindeki Doğal'a Dair: Bir Tema Parkı Olarak İzmir Doğal Yaşam Parkı” başlığı altında ele alınıyor.

Kitap İncelemesi bölümümüzde Ayşegül Güvenir'in “Mozaik Denizi'nde Yolculuk” kitabı Güney Dinç tarafından irdelenirken, Yayın Tanıtım bölümümüzde “Gaziosmanpaşa Belediye Hizmet Alanı Mimari Kentsel Proje Yarışması 2004” ve “MimarlıkLARın Pazaryeri XXII. UIA Dünya Mimarlık Kongresi'nden Seçme Bildiriler” kitapları ele alınıyor.

Bir sonraki sayımızda buluşmak dileğiyle İyi okumalar...

YAYIN KOMİTESİ

İnciraltı Turizm Merkezi 1/25000 Ölçekli “Çevre Düzeni Planı” Revizyonu Hakkında Rapor

İNCİRALTI'NDA YOĞUN BİR YAPILAŞMA ÖNEREN PLAN REVİZYONUNUN ONAYLANMASI ÜZERİNE MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ TARAFINDAN BİR RAPOR HAZIRLANDI.

İzmir İli, Balçova İlçesi, İnciraltı Bahçelerarası bölgesinde, güneyini İzmir - Çeşme otoyolu, kuzeyini İzmir Körfezi, batısını Balçova İlçesi sınırının tanımladığı yaklaşık 690 ha. alanı içeren, Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanmış olan **1/25000 ölçekli İnciraltı Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı Revizyonu**, plan raporu, plan notları incelenmiştir.

Planlamanın konusu olan “İzmir İnciraltı Turizm Merkezi”nin Bakanlar Kurulu kararıyla sınırları genişletilmiş olup, 30.06.2007 tarihli 26568 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

Planlama Alanının Statüleri:

- Planlama Alanı, değişik tarihlerde sınırları büyütülen, yaklaşık 950 ha.“ İzmir İnciraltı Turizm Merkezi ” alanının 690 ha.lık kısmını kapsamaktadır.
- Planlama Alanı İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından farklı tarihlerde, I. derece, II. derece ve III. derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Alanın tamamı Doğal Sit statüsündedir. Yürürlükte bulunan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında öncelikle Doğal Sit Alanlarının Koruma Amaçlı Planlarının yapılması gerekmektedir.
- Planlama alanının tamamı, İzmir Tarım İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan Toprak Etüdü raporunda “**Tarımsal amaç dışında kullanılamaz, kuru mutlak tarım alanı**” olarak belirlenmiştir. Bu karar plan revizyonu raporunda da belirtilmektedir.
- Planlama alanının güney kesimi MTA tarafından Balçova Termal Kaplıca Alanı raporlarında “Termal Kaplıca Koruma Zonu” olarak belirlenmiştir.

Ancak plan revizyonunda kaplıca koruma zonları sınırları dikkate alınmamıştır.

Öneri Plan Revizyonu'nun Arazi Kullanış Oranları

Yapılaşma önerilen alanlar : (Plan raporundan alınmıştır)

Turizm Tesis Alanları	231,60 ha
Turizm Tesis ve 1/3 konut tercihli alanlar	65,90 ha
Ticaret Alanları (merkezi iş alanı)	34,20 ha
Kür Merkezi Alanı	22,5 ha
Günöbirlik Tesis Alanı.....	4,20 ha
Kentsel Bölgesel Spor Alanı	27,40 ha
TOPLAM.....	385,90 ha

Doğa Parkı (I.Derece Doğal Sit Alanı).....	92,6 ha
Bölge Parkı (I.Derece Doğal Sit Alanı.....	13,9 ha
TOPLAM.....	107,5ha

Yeşil Alan	54,40 ha
Askeri Alan.....	13,4 ha
Yollar.....	100,0 ha
Toplam yaklaşık 690 ha planlama alanında, 1. derece Doğal Sit, Askeri Alan ve Yol olarak ayrılmış olan kısımlarının haricinde kalan 507.00 ha. alanın 385.00 ha. bölümünde planla yapılaşma önerilmektedir. Bir başka ifadeyle İnciraltı alanının %76'sı yapılaşmaya açılmaktadır.	

Planda Önerilen Yapı Yoğunlukları:

Önerilen Turizm Tesisleri, Tercihli Turizm + Rezidans (Konut) , Kültür Merkezi, Ticari Kullanım, Günöbirlik Tesisler ve Spor alanlarının yapı yoğunlukları, nüfus yoğunluğu:

- **Turizm Tesis Alanlarında E:0.80**, Kür

merkezi ile birlikte yapılırsa **E:0.96** olarak belirlenmiştir. Ancak, plan notlarıyla, yatak ünitelerinin dışındaki mekanlar için bodrum katlarında emsale %50 ilave edilebileceği belirtilmiştir. Gerçek yapılaşma emsali en az **E:1.44** olarak gerçekleşecektir. Bu durumda alanda:

2.316.000 m² Turizm Alanı x E:1.44 = 3.335,040 m² Turizm Tesisleri yapılacaktır.

Turizm Tesis alanlarında ve diğer yapılaşma önerilen alanlarda yapı yüksekliği 4 katla sınırlandırıldığı için TAKS değeri verilmemiştir. Tanımlanan yoğunlukta turizm kullanımları önerisiyle, bütün alanda yatayda çok yoğun bir yapılaşma gerçekleşecektir. Bu gelişme ise İnciraltı'nın Balçova ve İzmir kenti peyzajının ve kent mikro iklimasının yok olmasına neden olacaktır.

• **Tercihli Turizm + Rezidans (Konut)** alanlarında da aynı yapı yoğunluğu önerilmiştir.

659.000 m² Tercihli Turizm Alanı x E:1.44 = 948.960 m²

Tercihli alanda, **632.640 m² Turizm Tesisleri, 316.320 m² Rezidans (Konut)** yer alacaktır.

Tercihli Turizm alanlarının, **1/3 ü Rezidans (Konut)** olabilir plan koşuluna göre: Konut Alanı: 948.960 m² / 3 = 316.320 m² / 100 m² konut = 3163 konut olacaktır.

3163 konut alanında x 4 kişi/konut = yaklaşık olarak **12.652 kişi** yaşayacaktır.

(Planda bu nüfusun gereksinimi olan teknik ve sosyal altyapı alanları ayrılmamıştır, bu işlevler için kişi başına minimum 36m² kentsel teknik ve sosyal altyapı alanı olarak toplam 455.472 m² (45,5 ha) alan ayrıldığına ise bölgenin turizm amacından söz edilemeyecektir)

• Toplam olarak konut hariç **3.967.680 m² turizm tesisleri yapı alanı** önerilmektedir. Nitelikli bir turizm tesisleri ortalama yaklaşık 30.000 m² alanı içerirse bu planla 3.967.680 / 30.000 m² = **132 adet turizm tesisleri** önerilmektedir. Bu kadar sayıdaki Turizm Tesisinin

hangi kaynakla gerçekleşeceğine dair plan otoritesi bir kaygı taşımamakta ve planın da bir yöntem ve uygulama araçları önerisi bulunmamaktadır.

• Ticaret alanı (Merkezi İş Alanı) olarak yaklaşık 34.2 ha. alan ayrılmış olup toplamda 342.000m²'dir. **E : 0.60** yapılaşma önerilmiştir. Ticaret yapı alanı toplamı 205.200 m². olup, Balçova'da, iki yol arasındaki mevcut iş merkezleriyle bütünleştiğinde kentin ticaret merkezi bu bölgeye kaymış olacaktır. Kaldı ki öneri plan Balçova ilçesi ile de ulaşım dahil hiçbir bütünlük ve mekansal ilişki kuramamaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde, 690 ha. alanda ve kentin içinde bu sayıda Turizm Tesisleri gerçekleşmemiştir. İzmir'de de gerçekleşemeyecek, alan gelecekte, kentlerimizde sürekli yaşanmakta olan plan değişiklikleri alışkanlığı ile başka fonksiyonlara dönüşecek, İnciraltı bütün özelliklerini kaybedecektir. Bu plan bu sürecin tetikçisi olacaktır.

Üst Ölçek Planlarla ilişkisi ve İzmir Kent Formunda Planlama Alanı:

Çevre ve Orman Bakanlığınca hazırlanmış olan 1/100000 ölçekli Manisa Kütahya İzmir Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı kararlarıyla, önerilen bu plan uyumsuzdur. Çevre Düzeni Planının İzmir kentine dair projeksiyonlarında ve hedeflerinde bu planla önerilen yapı yoğunlukları ve arazi kullanışları yer almamaktadır. İnciraltı Turizm Merkezi Planının, İzmir Büyükşehir Belediyesince hazırlanmış olan 1/25000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı ile hiçbir ilişkisi kurulmamış, öneri plan kent bütünü ile ilişkilendirilmemiş planda kentin bütünü yok sayılmıştır.

Planın adı Çevre Düzeni Planı olmakla birlikte mevzii, parçacı olarak yapılmış bir plandır. Bu niteliği ile çevre düzeni planı kavramına uygun değildir. Çevre düzeni planlarının bütüncül ele alınması, kararlarının kentin diğer sektörlerine etkisi, ulaşım gibi diğer kentsel teknik ve sosyal alt yapıya dair irdelemelerden ve önerilerden yoksun olması nedenleriyle planlama ilkelerine uygun değildir.

Planlama alanı İzmir kentinin 2015 EXPO adaylığı sürecinde EXPO Alanı olarak planlanmıştır. Ancak EXPO alanı

planının yasal süreci tamamlanmamış olup plan hakkında yargı süreci devam etmektedir. EXPO Alanı Planının, Turizm Merkezi amaçlı revizyonu olarak yapıldığı ifade edilen plan bu nedenle de planlama ilkelerine uygun değildir. Kenti irdelemeden, alanın İzmir kenti için önemi araştırılmadan, yalnızca turizm boyutunda getirmiş olduğu kararları sağlıklı analiz ve projeksiyonlara dayandırılmadan, İnciraltı bölgesine yapılaşma öneren 385 ha. alansal büyüklüğü ile bu plan İzmir kentinde son elli yılda yapılmış en büyük imara açma faaliyetidir, en büyük kentsel müdahale girişimidir. Örneğin, bir başka ifadeyle bu planla imara (yapılaşmaya) açılan 385 ha. alan, uydu fotoğrafında görüldüğü gibi, Fevzi Paşa bulvarı, Mürsel Paşa Bulvarı, Liman Caddesi, Kordon ve Pasaport da deniz sınırlarının çevrelediği bütün Çankaya, Alsancak, Punta, Umurbey, Kahramanlar, Basmane, Ege Mah. Pasaport, Kültürpark ve Liman gerisi bölgenin toplam 362 ha. alanından daha büyüktür.

Bir başka örnek olarak, plan revizyonu ile İnciraltı bölgesinde imara açılmak istenen (planla yapılaşma önerilen alan), Girne Caddesi, Anadolu caddesi, deniz arasında kalan Karşıyaka merkezinin 320 ha. alanından daha büyüktür. Balçova ve Narlıdere İlçelerinin yapılaşmış alanından da büyüktür. Bu örneklerden anlaşılacağı gibi; **İnciraltı'nın tamamını içerecek şekilde, Çevre Düzeni Planı revizyonu adı altında imara açılması istenen yapılaşma alanının, kent formundaki alansal büyüklüğünün ve önerilen yapı yoğunluklarının, planla alana önerilen nüfus için, İmar Kanunu uyarınca ayrılması zorunlu olan (eğitim, sağlık, kültür, sosyal vb.) diğer mekansal gerekliliklerin, planı hazırlayan otorite ve planı savunanlar tarafından da**

algılanmadığı ortadadır.

İzmir İnciraltı Turizm Merkezi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu, Plan hükümleri'nin 5.9.2. Maddesi; **Bu plan kapsamında ilgili idarelerce imar planı yapım aşamasında söz konusu alanın en az 100 m çevresini kapsayacak şekilde jeolojik ve gerekli görülmesi halinde Jeoteknik ve Jeofizik Etüt Raporu hazırlatılır. Söz konusu raporun ilgili idarece onaylanması zorunludur. (Bu rapor, bundan sonra onaylı Jeolojik Etüt Raporu olarak ifade edilecektir.)** koşulunu içermektedir.

Bu plan koşulu ile, Çevre Düzeni Planı Revizyonu yapılan alanı kapsayan, onaylı bir jeolojik etüt olmadığı belirtilmektedir. Onaylı jeolojik etütleri olmadan İnciraltı bölgesi yapılaşmaya açılmaktadır. Plan hükümlerinin 5.9.3. - 5.9.4 - 5.9.5 maddeleri ise, olmayan bu Jeolojik Etüt raporuna dayandırılmış plan koşullarıdır.

İzmir'in birinci derece deprem kuşağında olması nedeniyle bu planın, planı yapan ve onaylayanların deprem afetine karşı duyarsız ve bilimsellikten uzak oldukları görülmektedir. Bu haliyle İnciraltı çevre düzeni planı revizyonu İmar Kanununa ve plan yapımına ait esaslara dair yönetmeliğe, şehircilik ve planlama ilkelerine aykırıdır. Alanın Doğal Sit özelliklerini, tarım dışı amaçla kullanılamayacağına dair ilgili yetkili kurum görüş ve raporlarını, İnciraltı'nın pasif yeşil alan karakteri ile İzmir kent peyzajındaki rolünü ve mikroklimatik özelliklerini, İzmir metropoliten alanının gereksinimlerini, üst ölçekli 1/100000 Çevre Düzeni Planı ve 1/25000 Nazım Plan kararları ile uyumunu dikkate almayan çalışmanın, bir Çevre Düzeni Planı Revizyonu olduğundan ve bu şekilde planlama ilkelerine ve kamu yararına uygunluğundan söz edilemez.

SONUÇ :

Şehircilik İlkeleri açısından: Balçova - İnciraltı'nda belirlenmiş olan yaklaşık 950 ha. Turizm Merkezi alanının 690 ha. kısmının, turizm amaçlı planla imara açılmasının, jeolojik etütleri yaptırılmadan ve onaylanmadan, İzmir kenti bütününe, Balçova'ya, Narlıdere'yi nasıl etkileyeceği belirlenmeden (düşünülmeden), Çevre Düzeni Planı kavramının kapsamlı içeriği ve bu temel yaklaşımı dikkate alınmadan, yatak kapasitesi ve plan hedeflerinin belirlenmediği, aralarında işlevsel ilişkiler kurulmayan, çok büyük alanların turizm alanı sınırı olarak planda aynen tanımlanması, şehircilik ve planlama ilkelerine uygun değildir.

Kamu Yararı İlkesi açısından: Turizm bir dinlenme olgusu ve önemli bir döviz kaynağıdır. Sağlıklı geliştirilip işletilmesi esastır. Konuya salt turizm sektörü açısından ve mülkiyet sahiplerinin mağduriyetini giderme temelinde yaklaşmak, koruma kullanma dengesini olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda doğal sit alanlarının korunması ilkesini gözetmeyen bir yaklaşım, tarım alanlarını dikkate almayan bir tutum, kent peyzajına önem vermeyen anlayışla yapılacak planlama, turizmin kendi kaynağını tüketmesi sonucunu yaratacaktır.

Açıklanan nedenlerle yalnızca turizmi hedefleyen ve diğer planlama girdilerini ve değerleri yok sayan revizyon plan kamu yararı ilkesine uygun değildir. Yapılmış olan İzmir İnciraltı Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı Revizyonu iptal edilerek İzmir kentine yapılacak büyük yanlışlıktan biran önce vazgeçilmelidir. Kentin mekansal

oluşumu sürecinde büyük bir yanlışın önüne geçilmesi açısından, bu planın iptal edilmesi tarihsel bir sorumluluktur. Fark edilmesi için, bütün ilgilileri uyarıyoruz.

ÖNERİLER:

Planlama sürecinde, İnciraltı bölgesinde öncelikle, gerekli olan bilimsel araştırma ve etüdler, analizler, raporlar hazırlanmalıdır. (Jeolojik etüdler, toprak etüdleri, sulama etüd ve projeleri, ürün deseni ve ekonomik katma değer analizleri, jeotermal kaynak etüdleri vb.) İnciraltı bölgesinin doğal sit niteliğini tamamen ortadan kaldıracak gelişmelerden kaçınılmalı ve doğal-kültürel değerlerin korunarak kullanılması evrensel ilke olarak benimsenmelidir. İnciraltı bölgesi İzmir Metropolitan kenti bütününde ele alınmalı, kentin olanak ve potansiyelleri, gereksinimleri göz önünde bulundurulmalı, alanın özelliklerine dikkat ve hassasiyet gösterilmelidir. İnciraltı İzmir kenti bütününde, kentin nefes aldığı, kent mikro iklimasına ve ekosistemine katkıda bulunan, kent peyzajını güçlendiren çok önemli bir alandır. İzmir kenti için taşıdığı pasif yeşil alan işlevi ve bitki dokusu, tarımsal nitelik ve potansiyeli, açık alan özellikleri ile korunmalı bu nitelikleri geliştirilmelidir. İnciraltı alanının ilgili yetkili kurumlarca yapılmış etütler sonucu belirlenmiş olan "Kuru Mutlak Tarım Alanıdır, tarım dışı amaçla kullanılamaz." statüsü, bilimsel raporlar ve araştırmalar yerine bürokrasi kademeleri zorlanarak değiştirilmemeli, kentsel tarım projeleri vb. uygulamalarla yöre halkı desteklenerek,

imar rantı beklentisi ortadan kaldırılmalıdır.

İnciraltı'nın tarımsal özelliklerinin, üreticileri destekleyecek politikalarla geliştirilmesi, yoğun yapılaşma gerektirmeyen agro turizm gibi turizm çeşitlerinin alanda uygulama olanağı bulmasını sağlayacak planlama yaklaşımları benimsenmelidir. İnciraltı bölgesinde daha önce yapılmış planlar hakkında yargıda alınmış iptal kararları ve bilirkişi raporları kapsamında, hukuka ve yasalara saygılı, bilimsel temelde planlama çalışmaları yapılmalıdır.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi**Yönetim Kurulu**

ŞUBAT 2009

2009 Yerel Seçimlerine Doğru İzmir Kentine Dair Öneriler - Talepler - Beklentiler Raporu Kamuoyuna Duyuruldu

Mimarlar Odası İzmir Şubesi 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak olan yerel seçimlere yönelik olarak "2009 Yerel Seçimlerine Doğru İzmir Kentine Dair Öneriler - Talepler - Beklentiler" başlıklı raporu 18 Şubat 2009 tarihinde basın toplantısı ile kamuoyuna duyurdu. Aday olan siyasi parti temsilcileri, belediye başkan adayları, yerel meclis adayları,

üyelerimiz ve kamuoyuna sunulmak üzere hazırlanan rapor nasıl bir İzmir olması gerektiğini ilgilere aktarmaktadır. Planlamanın ve özgünlüğün önemine değinen Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Hasan Topal'ın aktardığı basın açıklaması metninin tamamı aşağıda ilgililere sunulmaktadır:

TMMOB İzmir Kent Sempozyumu Gerçekleşti

TMMOB İZMİR İL KOORDİNASYON KURULU TARAFINDAN DÜZENLENEN İZMİR KENT SEMPOZYUMU GERÇEKLEŞTİ

TMMOB İzmir Kent Sempozyumu, Tepekule Kongre ve Sergi Merkezi'nde 08-10 Ocak 2009 tarihleri arasında gerçekleşti. Kenti; doğal afetlerden enerji ve doğal kaynaklara, çevre açısından mevcut durumdan geleceğin planlanmasına, kentsel mekan, yapılaşma politikaları ve uygulamalarından kentleşme sürecinde tarıma kadar irdeleyen ve yaşanan sorunları ortaya çıkaran Sempozyum, üç gün boyunca tüm İzmirlilerin katılımına açık oldu.

Sempozyumun açılış konuşmalarında; TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu Sekreteri Ferdan Çiftçi, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu ve Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ yer aldılar. Açılış konuşmalarından sonra, Sempozyum kapsamında düzenlenen "Fotoğraflarda İzmir" yarışmasında ödül kazananlarının ödülleri verildi ve sergi açılışı yapıldı. Öğleden sonra "Kentin Doğal Afetlere Hazırlık Durumu / Doğal Afetler ve İzmir" ve "İzmir'in Enerjisi ve Doğal Kaynakları" oturumları iki salonda birbirine paralel olarak yürütüldü. "Kentin Doğal Afetlere Hazırlık Durumu / Doğal Afetler ve İzmir" oturumunda Doğal Afet Bilinci ve Yönetimi, Kentsel Alanlarda Bütünleşik Doğa Afet Riski, Kentimizde Yeni Yerleşim Alanlarının Deprem Riski Açısından Değerlendirilmesi, Kentimizde Mevcut Yapı Stoğunun Deprem Riski Açısından Değerlendirilmesi ve Afet Sonrasına Yönelik "Afet Merkezleri" Planlaması konuları bildirilerle irdelendi. "İzmir'in Enerjisi ve Doğal Kaynakları" oturumunda ise; Jeotermal Enerji Potansiyeli ve İşletilmesi, Güneş Enerjisi, Rüzgar Enerjisi, Kentimizde Kullanılabilir Enerji Kaynakları ve Kullanılabilirlikleri ile İnşaat Sektörünün İhtiyacı Olan Doğal Taşların İşletilmesi ve Kentsel Faydaları konu ile ilgili yetkili kişiler tarafından aktarıldı. "Çevre Açısından Mevcut Durum ve Geleceğin Planlanması" ve "Kentsel Mekan, Yapılaşma Politikaları ve Uygulamaları" oturumları birbirine

paralel olarak Cuma ve Cumartesi günleri yürütüldü. "Çevre Açısından Mevcut Durum ve Geleceğin Planlanması" oturumunda Endüstriyel Kirlilik ve Tehlikeli Atıklar, Doğal ve Kültürel Alanların Korunması Çevre Sorunları, Su Kaynakları ve Kirliliği, Yağmur Suyu Sistemi, Atık Su Arıtma Tesisleri, Atık Su Toplama ve Uzaklaştırma Sistemi ile Su Dağıtım Sistemi(Su Şebekesi) konuları irdelendi. "Kentsel Mekan, Yapılaşma Politikaları ve Uygulamaları" oturumunda ise; Kentsel Mekan, Nitelikli Yapılaşma, Ulaşım, Konfor Tesisatları, Kentsel Dönüşüm konuları ayrıntılarıyla irdelenirken Öğrenci Anket Sonuçları Sunumu da yapıldı. Perşembe günü irdelenen enerji ve doğal kaynaklar konusu 10 Ocak Cumartesi günü "İzmir'in Enerjisi ve Doğal Kaynakları" oturumunda tekrar ele alındı. Tartışılmayan Yönleriyle Altın Madenciliği ile Kentin Üretim, İletim, Dağıtım Sorunları ve Çözümleri konuları yetkili kişiler tarafından izleyenlere aktarıldı.

"Kentleşme Sürecine Tarım" oturumunda; Sağlıklı ve Yeterli Gıdaya Erişim Hakkı, Orman Alanlarının Fonksiyonel Kullanımı, Erozyon Kontrolü ve Sel Derelerinin İslahı ile Yerel Yönetimler, Tarım ve Çevre konuları yetkin kişiler tarafından irdelendi.

Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Başkanı Kamil Okyay Sındır'ın yürütücülüğündeki "Nasıl Bir Kent ve Yönetim" başlıklı Panelde ise; yerel seçimler öncesi kentimizin geleceğine ışık tutması da hedeflenen Sempozyumda irdelenen konular değerlendirilerek, kent ve yönetim ilişkisi tartışıldı.

İzmir İl Koordinasyon Kurulu sekreteryasında 8-10 Ocak 2009 tarihlerinde İzmir MMO Tepekule Kongre ve Sergi Merkezi'nde gerçekleştirilen "TMMOB İzmir Kent Sempozyumu" sonuç bildirisi yayımlandı. Bildirinin tam metnine http://www.izmimod.org.tr/docs2/tmmob_iks_sonuc.pdf adresinden ulaşabilirsiniz.

SANAA Mimarlık Grubunun Söyleşisi Gerçekleşti

MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ VE YAPI ENDÜSTRİ MERKEZİ'NİN ORTAK DÜZENLEDİĞİ SANAA MİMARLIK GRUBUNDAN RYUE NİSHIZAWA SÖYLEŞİSİ 19 ŞUBAT PERŞEMBE GÜNÜ EÜ AKM'DE GERÇEKLEŞTİ

Ryue Nishizawa, Mimarlar Odası İzmir Şubesi ile Yapı Endüstri Merkezi'nin ortak düzenlediği etkinlik ile 19 Şubat Perşembe günü İzmir Atatürk Kültür Merkezi Yunus Emre Salonu'nda, SANAA mimarlık grubunun son çalışmalarını içeren bir söyleşi gerçekleştirdi.

Sydney Modern Sanatlar Müzesi için açılan uluslararası bir yarışma için kurulan SANAA mimarlık grubunun gelişiminden söz ederek sunumuna başlayan Nishizawa, son dönemde tasarladıkları konut, müze ve öğrenci merkezi projelerini izleyenlerle paylaştı. Tasarımlarına ilk olarak sanat faaliyetleriyle tanınan Naoshima Adası'nda yer alan müze projesiyle başlayan Nishizawa, bu projede işverenin müzenin tek parça ve bir sergi objesi niteliğinde olmasını talep ettiğini belirtti. Nishizawa ayrıca yere düşen bir su damlası formundaki projenin beton bir kabuktan elde edileceğini ve formu gereği coğrafya içerisine akacağını ilettili. Daha sonra geleneksel Tokyo yerleşim alanı içerisinde tasarlanan Moriama Evini aktardı. Projenin; işverenin yaşayacağı, kiralayacağı ve misafire vereceği

birimlerden oluştuğuna ve Tokyo yaşantısında bahçenin çok önemli bir yeri olduğuna değinen Nishizawa, yapının tek bir kütle olarak tasarlanması yerine farklı fonksiyonların ayrıldığı irili ufaklı pek çok modülden oluşturulduğunu belirtti. Parsel boyutlarının çok küçük olduğu bölgede görece büyük bir parselde sahip olan proje alanı içerisinde çevre yapılarla ölçek olarak uyumlu bir tasarım elde edebilmek ve güneş ışığından her mekanda yararlanabilmek için parçalanmaya gidildiği bilgisi de verildi. Tokyo'da yoğun bir yerleşim alanı içerisinde bir kadın sanatçı için tasarladıkları konut projesini aktaran Nishizawa, bu alanda yapıların birbirine çok yakın olduğunu ve bu nedenle güneş ışığı almanın zorluğunun projeyi yönlendirdiğini ilettili. Her fonksiyonun birer kutu olarak tasarlandığı ve tasarımda bu kutuların kaydırılarak terasların oluşturulduğu projede, hareketli çatı örtüsü sayesinde de rüzgar ve güneş ışığından maksimum oranda faydalandığı aktarıldı. Mekansal ayrımlar için kapı ve duvar yerine perdeyi ayırıcı olarak kullandıklarını belirten Nishizawa, beyaz bina içerisinde objelerle mekanları renklendirdiklerini de dile getirdi. Konut projelerinde son olarak Avrupalı bir çift için tasarlanmış olan dağ evinden söz eden Nishizawa, tasarımın ana girdisini bahçe ve bahçe ile uyum içindeki yaşama birimlerinin oluşturduğunu aktardı. Konut projelerinin yanı sıra dünyanın farklı

bölgelerinde yer alan müze ve sanat merkezi projelerinden de söz eden Nishizawa, ilk olarak 23 farklı sanatçıyı bir araya getiren Towado Sanat Merkezi'ni aktardı. Her bir sanatçıya ayrı bir pavyon vermek üzere kurgulanan projenin, gerektiğinde açılabilen bir koridor etrafında konumlandığını ifade eden Nishizawa, pavyonların boyutlarını içerisinde sergilenecek sanat objelerinin belirlediğini ilettili. Cam eser koleksiyonlarıyla tanınan Toledo Sanat Müzesi için tasarladıkları ek binada mimari ile atmosferin nasıl bir ilişkide olması gerektiği sorunsalından hareketle binanın şekillendirildiği belirtildi. Yüksek ağaçların bulunduğu alanda yer alan müzede, her fonksiyonun cam bölmelerle ayrılan birimlerden oluştuğunu dile getiren Nishizawa, farklı ısısal değerler gerektiren mekanların tampon görevi de gören galeri etrafında birleşecek şekilde kurgulandığını aktardı. Müze ve sanat merkezleri projelerinde son olarak Manhattan'daki Çağdaş Sanatlar Müzesi'ni aktaran Nishizawa, bu yapıdaki ana tasarım kriterinin; müze ile şehrin nasıl ilişki kurması sorunsalının oluşturduğunu ifade etti. Kutuların birbiri üstüne kaydırılarak yerleştirilmesi ile elde edilen projede, aradaki boşlukların teras ve ışıklık olarak tasarlandığı aktarıldı. Son olarak İsviçre'nin Lozan kentinde inşası devam eden öğrenci merkezi projesini aktaran Nishizawa'nın sunumu, yoğun bir katılımı, ilgiyle izlendi.

Yitirdiklerimiz...

TÜRKİYE'DE MİMARLIĞIN GELİŞİMİNDE BÜYÜK KATKILARI OLAN MİMARLARIMIZDAN GÜNHAN DANIŞMAN'I 17 OCAK 2009 CUMARTESİ GÜNÜ, TURGUT CANSEVER'İ 22 ŞUBAT 2009 PAZAR GÜNÜ KAYBETTİK

GÜNHAN
DANIŞMAN

Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi II. Başkanı, Mimarlık Vakfı Kurucu Üyesi, Mimarlık Müzesi Yönetim Kurulu Başkanı, Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) Türkiye Temsilcisi, Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) Konsey Üyesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Üyesi, "Çalışkanlık, Özveri ve Dayanışma"nın Simgesi Değerli Hocamız, Prof. Dr. Mimar H. H. Günhan Danışman'ı kaybetmenin derin üzüntüsü içindeyiz.

Tüm meslektaşlarımızın, dostlarının ve ailesinin başı sağolsun.

Günhan'ın cenazesi, 19 Ocak 2009, Pazartesi günü Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılan törenin ve Arnavutköy Tefikiye Camii'nde kılınan öğle namazının ardından Zincirlikuyu Mezarlığı'nda defnedildi.

Gelenek ve Geleceği Kucaklamak: Turgut Cansever Anısına

TURGUT
CANSEVER

Mimar, düşünür Turgut Cansever'i yitirdik. Cansever'i tanıma şansına erişmiş herkes, onun entelektüel dehasından etkilenmiştir. Cansever, birbirinden zengin referanslar, tarihsel anekdotlar ve kültürlerarası karşılaştırmalar ile bezenmiş kendine has nazik ve ağırbaşlı üslubu içerisinde konuşurken, onun uzun bir zaman ve emek harcayarak oluşturduğu sağlam düşünsel yapısı karşısında, politik olarak tam tersi kutuptan dinleyiciler bile saygı duyardı.

Turgut Cansever yalnız bir entelektüel, ama aranan bir mimardı. Sahte akademizmin ve kolaycılığın tuzaklarına düşmeden, özgün düşünce ve yapıtlar ortaya koyabilmek bir ayrıcalıktır; Turgut Cansever işte bu ayrıcalığa sahipti. Cansever, başarılı bir meslek insanı idi; çünkü meslek ahlakından ödün vermedi. Onun meslek ahlakı olarak tanımladığı alan basitçe yasalar veya mevzuatla sınırlı değildi. Geleneğin, mitin ve ustalığın içinde çözülmüş değerler bütününe inanırdı. Yerin, toprağın, malzemenin ve hizmet ettiği yaşamın sesini her zaman iyi dinledi. Cansever inanç insanı idi. İşte o yüzden birbirine karşıt gibi görünseler de ruhla bedenini, akıl ve duygunun, gelenek ve geleceğin bir arada kucaklanabileceğini savundu. Sıradan olmamayı seçen ve tutarlılığını koruyan bir mimar olarak Turgut Cansever "kubbeyi yere koymadan" geleceğin inşası için çalıştı.

Özlem Erdoğan Erkarlan, Yrd. Doç. Dr. İYTE Mimarlık Fak. Mimarlık Bölümü

Çocuk ve Mimarlık

I. ÇOCUK, KENT, ÇEVRE VE MİMARLIK ULUSAL BULUŞMASI'NDAN AKILDA KALANLAR

Hikmet Sivri Gökmen

ÜSTTE Hikmet Sivri Gökmen, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Arşivi

SAĞ ÜSTTE I. Çocuk, Kent, Çevre ve Mimarlık Ulusal Buluşması, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Arşivi

SAĞ ALTTA Çocuk ve Mimarlık atölye çalışmasında elde edilen ürünlerden, 2008
Yürütücü: Hikmet Sivri Gökmen
Tema: Viyana-Chicago Sergisi

Ülkeler geliştirdikleri mimarlık politikaları ile mimarlık mesleğini tüm kesimlere iletmenin yollarını aramaktadırlar. Bu konuda meslek örgütlerinin çalışmalarının yanı sıra birçok özel kurum tarafından sürdürülen çalışmalar gün geçtikçe artmakta, hatta birçok ülkenin milli eğitim müfredat programlarının içinde çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Bu eğitimler çocuklara yaşadıkları çevre ve kent hakkında bir kültür sağlamanın yanı sıra, onlarda kent ve çevre bilinci uyandırmakta ve ayrıca problem çözme konusunda yaratıcılıklarını artırmaktadır. Bunu da özellikle ilköğretim ve orta öğretim düzeyindeki çocuklara yönelik çeşitli etkinliklerle gerçekleştirmektedirler. Çeşitli kişi ve kurumlar tarafından yapılan ve sürdürülen çalışmaların aktarıldığı ve tartışıldığı "I. Çocuk, Kent, Çevre ve Mimarlık Ulusal Buluşması"nın bu konuda ilk olması yönünden de önemi yadsınamaz. Çocuğu merkeze alan onun kent, çevre ve mimarlık ilişkilerine çeşitli açılardan yaklaşan bu ulusal buluşma 21- 22 Kasım 2008 tarihlerinde Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından düzenlenmiştir.

Buluşmanın birinci gününde "Çocuk ve Kentsel Duyarlılık", "Çocuk Dostu Mekanlar", "Tarihi Çevre ve Çocuk" ve "Arkeolojiyi Çocuğa Sevdirmenin Yolları" temalarında ana konuşmacıların sunuşlarını konularla ilgili çalışmalar yapan kurum ve kişilerin sunuşları izledi.

Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Nimet Özgönül'ün yaptığı açılış konuşmasından sonra, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Çocuk ve Mimarlık

Çalışmaları Merkezi'nden Tezcan Karakuş Candan "Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları" başlıklı sunuşunda, Çocuk ve Mimarlık Çalışma Grubunun 2002 den bu güne gerçekleştirdikleri çalışmaların genel kurgusunu ve genel ilkelerini aktardı. Çocuğun çevreye ve kente karşı bilincinin geliştirilmesinin hedeflendiği bu çalışmaların, mimarlığın toplumla buluşmasının sağlandığı önemli ortamlardan biri olduğunu ve 1000 Mimar 1000 Okulda çalışmasının "gönüllülük" ile kurgulandığını dile getirdi. Karakuş konuşmasında ayrıca, 2008 - 2013 yılları için hedeflenen çalışmaların neler olduğunu açıkladı. "Çocuk ve Kentsel Duyarlılık" başlıklı birinci oturumda ana konuşmacı olan Cengiz Bektaş sunuşunda, yıllardır çocuklarla birlikte yaptığı çalışmaları zengin bir görsel sunuşla aktarırken; yaratıcı olmak için belirli kuralları ve alışkanlıkları kırabilmenin tek yolunun da oyun olduğunun altını çizerek, çocukla paylaşımın önemine değindi. Cihangir Güzelleştirme Derneği 'nden Selçuk Erdoğmuş "Cihangir'in Çocukları" çalışmasında İstanbul'un Cihangir semtinde yaşayan iki farklı çocuk grubuyla yürüttükleri mimarlık, resim, seramik ve yazı atölyesi ile çocuklarda kentlilik ve semtlilik bilinci yaratılmasına olanak sağladıklarını belirtti. Okul dışında farklı ortamlarda yürüttükleri bu atölyeler ile çocukların sosyalleşmesi ve kaynaşması için uygun bir ortam oluşturmayı ve ayrıca çocukların yaşadıkları çevre hakkında farkındalık kazanmalarını sağlamayı hedeflediklerine değindi. "Çocuğun Mimariyi Kavrayışı Üzerine Değerlendirme" başlıklı sunuşunda

Gaye Birol, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi tarafından yaklaşık on yıldır düzenlenen İlköğretim Okulları Arası Resim Yarışmaları bağlamında, çocukların mimariyi kavrayışı üzerine yaptığı değerlendirmede, kent mekanının çocuğun fiziksel ve sosyal gelişimini etkilediğini vurguladı. Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı'ndan Gülbiye Yenimahalleli Yaşar ise, "Boztepe'nin Genç Kızları Kentle Tanışıyor" başlıklı sunumunda, Enstitü'nün çocuk emeğinin sona erdirilmesi çalışmalarının bir parçası niteliğinde olan Genç Kız Evi" projesini aktardı. Boztepe mahallesinde yarattıkları Kentli Evi'nde 4 - 8. sınıflardan 70 kız çocuğuna çalışma mekanı sunduklarını ve onlara birçok konuda (derslerine yardım, kütüphane ve bilgisayar gibi teknik destekler ve yaşadıkları kenti tanımalarını sağlayacak geziler) yardımcı olduklarını dile getirdi. "Çocuklar Mutlu Olmak İçin Doğar" başlıklı sunumu ile Çankaya Çocuk Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Cengiz Kaplan Çankaya Belediyesi'nin çıkarttığı Çocuk Dergisi'nin aynı zamanda bir çocuk kulübü olduğunu ve tüm belediyelerin tamamen çocuklara yönelik böyle bir dergi çıkartmalarının gerekliliğine değindi. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nden Duygun İnal "Kendi Evim" başlığıyla yaptığı sunumda, okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların bedenlerini kullanarak kale yapmalarını ve 6 yaşındaki çocuklara, zaman kavramı üzerinden -bebeklik, şimdiki zaman, anne-baba- kendi evlerini yaratmalarını istedikleri çalışmaları bizlere aktardı.

"Çocuk Dostu Mekanlar" başlıklı ikinci oturumda ana konuşmacı olan Doğu Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi Yonca Hürol sunumunda, dostluk kavramına bir açılım getirdikten sonra; çocuk dostu mekanların güçlü mimari fikirler içeren mekanlar olmasının yanı sıra bu mekanlarla çocukluk döneminde karşılaşılmasının çocuğun gelişimine olan katkısını vurguladı. Mimarlar Odası İzmir Şubesi Torbalı Temsilcisi Gülgün Çetin "Çocuk ve Kentsel Duyarlılık - Çocuk Dostu Mekanlar" başlıklı sunumunda, İzmir'in Torbalı ilçesinde çocuklarla gerçekleştirdiği atölye çalışmasında ortaya çıkan ürünleri bizlerle paylaştı. "Çocuk Dostu Kent"

başlıklı sunumu ile Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden Hikmet Gökmen, çocukların olduğu büyük ya da küçük, kentsel ya da kırsal tüm toplulukların yönetiminde uygulanabilen Çocuk Dostu Kent Kavramına değindi. Bir kent nasıl çocuk dostu bir kent olmaktadır? Çocuk dostu bir kent oluşturmanın temelleri nelerdir? Kentlerimizin çocuk dostu bir kent olabilmesi için yerel yönetimlere ne gibi roller düşmektedir? Çocuklar adına bir şeyler yaparken onların katılımı ne noktalarda sağlanabilir ve bu niçin önemlidir? soruları üzerinden sunumunu gerçekleştirdi. Gazi Üniversitesi Vakfı Özel İlköğretim

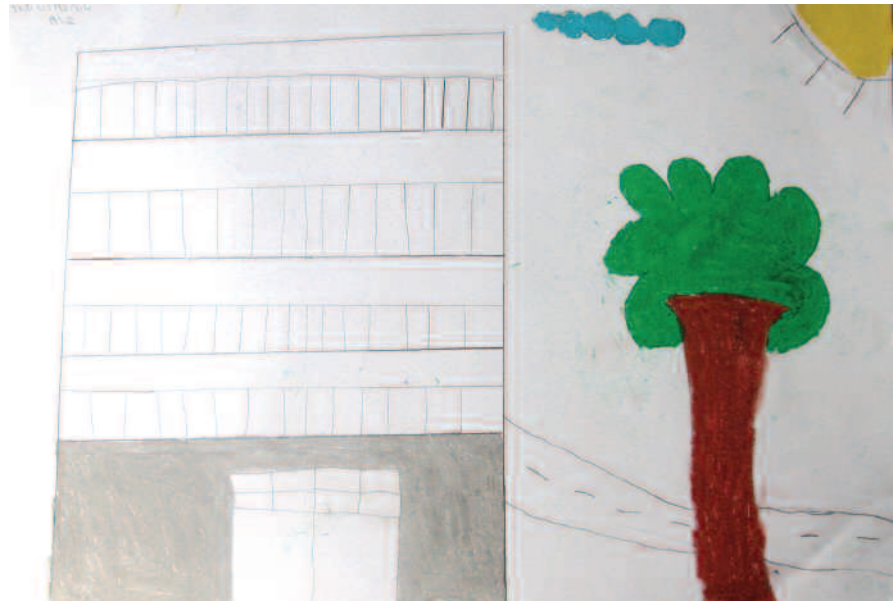

“BULUŞMANIN İLK GÜNÜNDE; ÇOCUK VE KENTSEL DUYARLILIK, ÇOCUK DOSTU MEKANLAR, TARİHİ ÇEVRE VE ÇOCUK VE ARKEOLOJİYİ ÇOCUĞA SEVDİRMENİN YOLLARI KONULARI İRDELENDİ”

Okulu'ndan Deniz Altunkaynak ve Dilek Oral "Çocuğun Hayalindeki Kent" başlıklı çalışmalarında, ilköğretim okulları 6 - 7 ve 8. sınıflarda okutulan Tasarım ve Teknoloji dersi kapsamında okullarında yaptıkları çalışmaları zengin bir görsel sunumla bizlere aktardılar.

"Tarihi Çevre ve Çocuk" başlıklı üçüncü oturumda ana konuşmacı olan İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden Zeynep Kuban, "Hisar'dan Hisar'a" adlı çalışmalarında çocuklar tarafından

tarihi çevrenin nasıl algılandığına ve duyarlılığın keşfederek kazanıldığına değindi. Ayrıca Italo Calvino'nun Görünmez Kentler adlı kitabından okunan bir metnin görselleştirilmesi yolu ile de çocukların kazandıkları deneyimleri bizlerle paylaştı. Kurumlar arasında ortak bir dili oluşturmak adına bu çalışmaların önemini vurguladı. Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı adına "Kültür Karıncaları Eğitim Modeli" başlıklı sunusunda Burak Metin

SAĞDA Mimarlar Odası İzmir Şubesi 2007 yılı Mimarlık Haftası Etkinlikleri'nden Çocuk ve Mimarlık atölye çalışması, Yürütücü: Hikmet Sivri Gökmen

ALTTA Mimarlar Odası İzmir Şubesi 2008 yılı Mimarlık Haftası Etkinlikleri'nden Çocuk ve Mimarlık atölye çalışması, Yürütücü: Hikmet Sivri Gökmen

SAĞ ÜSTTE Çocuk ve Mimarlık atölye çalışmasında elde edilen ürünlerden, 2008
Yürütücü: Hikmet Sivri Gökmen, Tema: Sokak

SAĞ ALTTA Çocuk ve Mimarlık atölye çalışmasında elde edilen ürünlerden, 2008
Yürütücü: Hikmet Sivri Gökmen, Tema: Sokak

amaçlarının ilköğretim çağındaki çocuklarda kültür bilincini geliştirmek olduğunu belirtti. Kültür karıncaları olan çocuklara, kültürel değerlere ve kültürel mirasa duyarlılık konusunda bir uyarın olarak kullandıkları özgün bir eğitim modelini aktardı. "Sulukule Çocuk Atölyesi" başlıklı çalışması İle Sulukule Platformu'ndan Funda Oral, 2006 yılı Mart ayından bu yana, bu bölgede yaşayan çocuklarla birlikte okuma yazmadan, resim, darbuka kurslarına, sirk çalışmalarından, tiyatro oyunu sahnelemeye kadar çeşitli alanlarda gönüllü olarak düzenledikleri eğitimleri

“BULUŞMANIN İKİNCİ GÜNÜNDE; MÜFREDAT VE PAKET PROGRAMLAR İLE İLETİŞİM VE ÖRGÜTLENME BAŞLIKLİ ATÖLYE ÇALIŞMALARI DÜZENLENDİ”

bizlerle paylaştı. İstanbul İrmak Okulları Fizik Öğretmeni Suhan Hatipoğlu, "Son Onbir Telli Turna" başlıklı sunumu ile okullarında, çocuklara toplumsal duyarlılık ve sorumluluk konusunda bilinç kazandırma yönünde sürdürdükleri çalışmayı bizlerle paylaştı. Hatipoğlu, bu tür çalışmalarda çocuklara konunun aktarılmasının ve veli desteğinin önemine değindi. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nden Fatma Başaran "Hayalimdeki Ankara" başlıklı sunumunda bu çalışmanın amacının, çocuklara kent ve mimarlık kültürünü tanıtmak ve çocukların yaşadıkları kente dair hayallerini oluşturmak olduğunu belirtti. Ankara'daki sembol binalara yönelik kartlar ile çocuklar içinde buldukları kenti okumaya ve ayrıca kent haritası üzerinde bu yapıların yerlerini bulmaya çalıştılar. Başaran bu çalışmalar ile çocukların kenti daha iyi tanıdıklarını dile getirdi. Anadolu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden Elif Güçlü ve Gökçen Özkanlar, "Doğa Duyarlı Okul, Çevre Duyarlı Çocuk" başlığı ile yaptıkları sunumda çocuklarla birlikte geri dönüşümlü malzemelerle oluşturdukları "Kuş Evi" çalışmasını bizlere aktardılar.

Buluşmanın "Arkeolojiyi Çocuğa Sevdirmenin Yolları" başlıklı dördüncü ve son oturumda ana konuşmacı olan Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nden Orhan Bingöl, sunumunda, bu olgunun topluma sevdirmesi ve kültür varlıklarının benimsenmesinde işe çocuklardan çocukluk yıllarından başlanmasının önemine değindi. Özellikle de bu ortamları çocukluk çağında deneyimleyen kişilerin onları unutmayacaklarını dile getirdi. Bu konuda yürütülen çalışmalardan elde ettikleri deneyimleri paylaştı. "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Etkinlikleri" başlıklı sunumu Anadolu Medeniyetler Müzesi'nden Nuray Demirtaş yaptı. Demirtaş, müzede yürüttükleri eğitim etkinliklerini- seramik tanıma atölyesi, sikke atölyesi, restorasyon atölyesi, neolitik yaşam atölyesi, kalıp atölyesi, yontu atölyesi, duvar resmi atölyesi, arkeolojik kazı atölyesi- ve bu etkinliklerdeki eğitim yöntemlerini çok detaylı bir şekilde bizlere aktardı. Müzenin bu etkinlikler

sayesinde bir eğitim ortamına dönüştüğünden ve müzecilik haftasında çocuklara yönelik olarak yaptıkları çocuk şenliği ve çocuk olimpiyatlarından bahsetti. Müzenin ayrıca çocuklar için takvimler ve kitap setleri hazırladığını ve Eğitim Gönülleri Vakfı ile ortak çalışmalar sürdürdüğünü dile getirdi. Çocuk Müzeleri Derneği'nden Necla Ülkü Kuglin "Çocuk Müzesi İçin Düşünceler ve Beklentiler" başlıklı sunumunda Çocuk Müzeleri Derneğinin yaptığı çalışmaları ve düzenledikleri etkinlikleri aktardı. Derneğin, çocuklar adına gerçek anlamda bir çocuk müzesine bir an önce kavuşmayı amaçladıklarını belirtti. "Çocukların Arkeolojiye İlgisi Üzerine İzlenimler" başlıklı sunumu ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nden Gökçe Şimşek yaptı. Şimşek, koruma kavramının soyut olması nedeniyle çalışmalarını 11-12 yaşından büyük çocuklarla yaptıklarını ve bu çalışmalarda izledikleri yöntemleri-anket, söyleşiler, beyin fırtınası, örnek incelemesi, bulmaca-detaylı bir şekilde aktardı.

Birinci günün sonundaki genel değerlendirme oturumunun moderatörlüğünü Emre Madran yaptı. Günümüzde sokak kültürünün kazanılması açısından çocukları biraz kendi haline bırakmamız gerektiğine değinen Madran, ayrıca çocuklarla yapılacak çalışmaların sıkıcı olmamasını ve daha çok oyun yoluyla yapılmasının daha eğlenceli ve öğretici olduğuna inandığını dile getirdi. Kent ve mimarlık kültürü konusunda çocuklarla yürütülen çalışmaların yalnızca çocuğu bilinçlendirmekle kalmadığını, ayrıca çocuklar aracılığıyla yetişkinler üzerinde de etkili olduğunu savunan Madran, özellikle yerel yöneticilerin bu konuda eğitilmesi gerektiğinin altını çizerek toplantıyı bitirdi. Kentsel duyarlılık ve çevre bilinci oluşturma konusundaki çalışmaların çeşitliliği ve farklı alanlardan katılımcıların olması toplantıya katılanları bu konuda çok daha fazla şeyler yapabilecekleri konusunda yüreklendirdi.

Buluşmanın ikinci gününde "Müfredat ve Paket Programlar" ve "İletişim ve Örgütlenme" başlıklı atölye çalışmaları Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nde gerçekleştirildi. Müfredat ve Paket Programlar Atölyesi'nde, çocuklarda duyarlılığın-kent, tarihi

“ÇOCUK VE MİMARLIK ÇALIŞMALARININ DİĞER ŞUBELERDE DE BAŞLATILMASI VE KURUMSAL BİR YAPIYA DÖNÜŞMESİ, ÖNERİLER ARASINDA YER ALDI”

çevre, kültürel çevre, doğal çevre- arttırılması konusunda yapılan çalışmalarda karşılaşılan sorunlar dile getirildi. Bu sorunları aşmak için, yaş gruplarının özelliklerine ve gereksinmelerine uygun, onlarda merak uyandıracak, aynı zamanda onları bilinçlendirecek paket programların oluşturulmasına, bu konuda önemli bir araç olan müfredat programlarının detaylı bir şekilde taranarak çocukların gereksinmelerine uygun önerilerin geliştirilmesine karar verildi. İletişim ve Örgütlenme Atölyesi'nde ise, çocuk, çevre, kent ve mimarlık konusunda çalışan kişi, kurum ve kuruluşlarla bir

araya gelmek için nasıl bir organizasyon yapılabileceği ve ne tür ortak çalışmalar yürütülebileceği tartışıldı. Bu tür buluşmaların sürekliliğinin sağlanmasının konuyu gündemde tutmak açısından önemi dile getirildi. Bu iki günlük buluşma sonunda yapılan genel değerlendirmede, Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin koordinasyonu ile "Çocuk ve Mimarlık" çalışmalarının diğer şubelerde de başlatılması ve genel merkez düzeyinde kurumsal bir yapıya dönüşmesi önerileri ile sonuçlandı. □

Hikmet Sivri Gökmen, Yrd. Doç. Dr., DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Çocuk Dinlenimi Açısından Oyunun Önemi ve Konut Yakın Çevresinde Oyun Değerini Artırıcı Mekansal Düzenlemeler

ÇOCUĞA OYUN MEKANI OLUŞTURMAK, ONA YAŞAM MEKANI OLUŞTURMAKLA ÖZDEŞTİR

Duygu Çukur

ÜSTTE "mutlu yerler, mutlu mekanlar" fotoğraf yarışması, sergileme ödülü - Ümit Varlı

Çocukluk döneminin (0-12 yaş) bireyin bilincinin ve kimliğinin oluşumundaki önemi, gelişim psikolojisi alanında sıkça vurgulanmaktadır. Gelişimi sağlayan etkenlerin kaynağının ne olduğu sorusu üzerine yapılan tartışmalar sonucu gelişim psikolojisinde bugün kabul edilen görüş, gelişimin ortaya çıkmasında kalıtım ve çevre etkenlerinin birleştiğidir. Kalıtımın gizil sınırları saptadığı, çevrenin de bu sınırlara ne kadar yaklaşılacağını belirlediği söylenmektedir (Onur, 1995). Bununla birlikte araştırmacıların çoğu, sağlıklı bir gelişim için çevre koşullarının daha etkin olduğunu belirtmektedirler. Dolayısıyla çocuğun gelişimini belirleyen toplumsal ve fiziksel çevresinde gereksinimlerinin ne oranda karşılandığı sorusunun yanıtı, çocuğun toplumun kaynağı olma niteliği göz önüne alınırsa, bir kat daha önemli olmaktadır. Bu sorunun yanıtı, çocuğa yönelik fiili toplumsal-ideolojik yapıdaki bakışla ilişkilidir. Olgusal gerçeklik alanında modernizm, üretim ilişkileri içinde aktif olan nüfusu/ erişkinlik dönemini merkeze almakta; geri kalan yaş dönemlerinin gereksinimlerini göz ardı etmektedir. Bu durum, şehir planlama aracılığıyla mekanda somutlaşmaktadır. Türkiye’de çocuğun mekân dışı alanda ve mekanda temsilini çeşitli araçlar özelinde irdeleyen bir yüksek lisans tezinde (Çukur, 2003), çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gereksinimlerinin yeterince karşılanamadığı, başka bir anlatımla, toplumda çocuklara yönelik bilinç eksikliği bulunduğu ve bunun kültürel

mekan üretimine de yansıdığı ortaya konulmuştur.

Çocuğun sağlıklı gelişimi için, temel yaşamsal gereksinimlerinden biri olan ve varlığını oluşturduğu oyun eylemi; fiziki planlama alanında ise oyuna yönelik mekansal düzenlemelerin niteliği önemli olmaktadır. Ayrıca, günümüzde çocuk üzerindeki dış baskıların yoğunluğu göz önüne alındığında, dış mekandaki oyun alanlarının nicelik ve nitelik açısından değeri, çocuk dinlenimini etkilemektedir.

O halde, çocuğun ileriki yaşamının niteliğini belirlediğinden okul öncesi çocukluk dönemi ve bu dönemin geçtiği çevre koşullarının önemi, kültürel mekân üretiminde göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle, çocuğun yaşam evrenini oluşturan oyuna yönelik mekansal düzenlemelerde oyunun değerini artırmak gereklidir.

Oyunun Önemi ve Çocuk Oyununa Yönelik Mevcut Mekansal Düzenlemeler

Süt çocukluğu dönemini geride bırakan çocuk, doğası gereği oyuna başlamaktadır ve oyun, onun için beslenme ve uyku gibi temel fizyolojik aktivitelerinden biridir. Yörükoğlu (2006), Freud’un ruh sağlığına ilişkin tanımını çocuğa uyarlayarak, çocuk ruh sağlığı açısından “sevgi” ve “oyun”un önemine vurgu yapmıştır (s.72). Çocuk için oyun araç değil, amaçtır, varlık sorunudur. Çocuk var olduğu anda ve yerde oynamakta; yaşamı oyunda somutlaşmaktadır. Uluğ (2007)’a göre oyun, çocuğun dünyasıdır ve ruh sağlığı açısından önemlidir. Oyun, zeka,

yetenek, sosyalleşme, öğrenme vb. değerleri kapsayan kişiliğin temel malzemesidir. Yavuzer (2003)'e göre, oyunun bedensel, iyi edicilik, eğitsel, toplumsal ve ahlaki değeri bulunmaktadır. Buna göre oyun eylemi, çocuğun fizyolojik gelişmesine (kas sisteminin gelişimine ve biriken enerjinin boşalmasına), topluma katılımına (sosyalleşmesine), yaşamı kavramasına, kişiliğini oluşturabilmesine ve kültürün sonraki kuşaklara aktarılmasına yöneliktir. Ayrıca, "iyi edicilik" değeri açısından çocuğun çevresinden aldığı uyaranların gerilimlerinden kurtulmasını sağladığı için çocuk dinlenimi bağlamında ele alınabilecek bir aktivitedir. Geliştirilen oyun kuramları da oyunun anılan yararlarını ve değerini vurgulamaktadır (Uluğ, 2007; Yavuzer, 2003). Dolayısıyla çocuğun fizyolojik, psişik, zihinsel, sosyal ve törel gelişimi oyun üzerinden sürmektedir. O halde çocuğa oyun mekanı oluşturmak, ona yaşam mekanı oluşturmakla özdeşdir. Uluğ (2007)'a göre çocuk, oyuncağa sahip olmaktan çok oyun yerine sahip olmalıdır (s.15). Bu bağlamda çocuğun oyun çevresi tasarımı, çocuk psikolojisinin evrensel geçerliliği olan bilimsel gerçeklerine oturmaktadır (Ergin, 1982).

Bu doğrultuda öncelikle, fiili durumdaki çocuk oyununun anlamı ve oyuna yönelik mekansal düzenlemelerin oyunun anılan önemini yansıtmayı yansıtmadığı ortaya konulmalıdır. Geleneksel mimarimizdeki sokak-konut bütünlüğü ve buradaki mekansal öğeler, çocuklar için oyun yerleri ve oyun araçları sunmaktaydı. Günümüz çağdaş mimarisinde sokak ve konutun, ulaşım ve barınma işlevleriyle birbirinden kesin sınırlarla ayrılması ve iletişim teknolojisinin gelişimi ile oyun eylemi, iç mekana kaymıştır. Böylece çocuk oyununun anlamı ve mekanı değişmiştir. Oyun oynamak, bilgisayar ve atari oyunları oynamakla özdeşleşmiştir. Onur (2007), oyunun temel özelliklerinin ("içsel olarak güdülenme", "özgürce seçilme", "etkin biçimde katılma") gitgide yitirilmesinden duyulan kaygıdan ötürü, son yıllarda dünyada oyun kültürüyle ilişkili çalışmaların önem kazandığını söylemiştir. Günümüzde Batılı yazarların çoğu, çocukluğun yok oluşunun en önemli kanıtı olarak sokak

oyunlarının yitirilmesini göstermektedir (s.321). Çocuk oyununun dönüşümünün belirtileri doğal oyun alanlarının ve geleneksel grup oyunlarının yok olması, serbest oyun zamanlarının ortadan kalkması, oyunun doğadan ve insanlardan yalıtılması, kurumsallaşmasıdır. Geçmişte dış mekanda, gerçek dünyada oynanan oyunların yerini bugün dört duvar arasına sokulan, sanal, kurumsal, ticari oyunlar almaktadır. Oyunda insanların yerini nesnelere almıştır. Programlı, yönlendirilmiş, işe dönüştürülmüş bireysel oyun sonunda doğal, toplumsal, özgür oyunun yerine geçmiştir (s.322). Sonuçta bütün dünyada çocukların oyun etkinlikleri birbirine benzer hale gelmekte; oyun kültürü (oyun türleri, yerleri, araçları, anlamı) değişmektedir (s.357). Oyunun yerini eğlence almakta ve oyun gereksinimi kültürel/yapay mekanlarda karşılanmaktadır.

Mevcut oyun alanı mekansal düzenlemelerinde görülen sorunlar ise şöyle sıralanabilir:

- çocuğa yönelik açık-yeşil alan donatımındaki yetersizlik,
- yer seçimlerinin rasgele yani çocuğun aksiyon çapı dikkate alınmaksızın yapılması,
- büyüklüklerinin belirlenmesinde belirli prensipler gözetilmemesi, çoğunlukla parselasyon artığı alanların çocuk bahçesine dönüştürülmesi,
- araç/gereç donatımındaki yetersizlik.

Ülkemizde görülen küçük, dört tarafı sınırlı, fabrika ürünü sabit, standart oyun araç ve gereçlerinden oluşan geleneksel oyun bahçeleri, çocuğun hareket etme dürtüsünü yeteri ölçüde karşılamamakta; yaşama alanını sınırlandırmakta/daraltmaktadır. Dolayısıyla yaşamı gibi kesintisiz oyun olanağı sunmadığı için oyunun doğasına uygun değildir. Zengin algısal deneyimler sunmamakta, yaratıcılığı geliştirmemektedir¹.

Bu nitelikteki çocuk bahçeleri, yama biçiminde her planlama ölçeğine (değişen sadece büyüklüğüdür) dahil edilmektedir. Başka bir anlatımla, çocuk bahçeleri imar planlarında bir modül olarak ele alınmaktadır. Çocukların oyun gereksinimini irdedelediği doçentlik tezinde Ergin (1982), çocuğun gelişim dönemlerini dikkate alarak çocuk oyununun özelliklerini ortaya

koymuştur. Buna göre, her yaş döneminin farklı oyun davranışı ve doğal aksiyon çapı bulunmaktadır. Bilişsel gelişim kuramcısı Piaget, bilişsel gelişimle oyun gelişimi arasında yakın ilişki olduğunu savunmuş ve oyun gelişimini üç farklı evrede (alıştırmalı, sembolik ve kurallı) ele almıştır (Yavuzer, 2003). Dolayısıyla, farklı ölçeklerde, çocuğun gelişim dönemlerine göre doğal aksiyon çapına ve oyun davranışına koşut farklı oyun kavramlarının, her kavrama uygun donatı ve büyüklüğün tanımlanması; ölçekler arası bağlantının kurulması gerektiği ortadadır.

Bu kapsamda, imar planı yapımına ilişkin eski ve yürürlükteki kanun ve yönetmeliklerde oyun kavramının ele alınışı incelenmiştir. Buna göre, farklı ölçeklerle bağlantılı farklı oyun kavram ve tanımları bulunmamakta; nazım ve uygulama imar planlarında çocuk oyununa yönelik sadece "çocuk bahçesi" kavramı getirilmekte; kavramının ne tür donatıları içerdiği belirtilmemektedir. Böylece parsel bağımlı geliştirilen "çocuk bahçeleri"yle çocukları sınırlandıran, oyunun doğasına uygun olmayan, farklı aktivitelere olanak tanımayan tek tip oyun mekanları planlanmaktadır.

Yakın çevrede uygun nitelikte oyun mekanlarının bulunmamasına ek olarak, çeşitli dış etkiler de çocuğu baskı altına almaktadır. Bu etkilerden en başta geleni iletişim araçları (örn. televizyon) ve elektronik oyunlardır (ekran önünde zaman duygusunu kaybeden çocuğun saatlerce aynı pozisyonda hareketsiz oturması nedeniyle). Bunların birer baskı aracı niteliğinde olduğu, "çocuk ve iletişim" üzerine düzenlenen ilgili bilimsel toplantı ve yayınlarda ortaya konulmaktadır. Ayrıca, ilkökul çocuğunun okul yaşamıyla birlikte hareket etme özgürlüğü daha da kısıtlanmakta, oyuna ayırabileceği zaman çok az olmaktadır. Dolayısıyla çocuğun gelişimi sırasında sürekli değişen beden duygusundan kaynaklanan hareket etme dürtüsü, çevrenin bu somut baskısı altında kalmaktadır. Sonuçta, organizma bedensel ve sinirsel yönden olumsuz etkilenmekte ve gelişim bozuklukları (örn. iskelet bozuklukları) ortaya çıkmaktadır. Çocuklarda dürtü niteliğindeki hareket etme isteği

karşılanmayınca vegetatif sinir sistemi, kalp-dolaşım-solunum sistemi ve kas ve iskelet sistemi yeterince gelişmemektedir. Böylece organizmanın biyoriitm ve dolaşımı bozulmakta, direnci düşerek hastalıklara duyarlılığı artmaktadır (Ergin, 2002 ders notları). Çocuğun anılan baskılara, gerek duyduğu anda yapıcı bir mesafe koyabilmesi ya da dinlenimini gerçekleştirebilmesi için fiziksel yaşam çevresinin, özellikle konut yakın çevresinin, oyun değerini artırmak gereklidir.

Konut Yakın Çevresinin Oyun Değerini Artırmaya Yönelik Öneriler

Ergin (1982)'e göre, gelişim dönemleri açısından çocuğun aktivitesi incelendiğinde, gelişime koşut olarak beliren dürtü niteliğindeki içsel nedenlerin çocuk oyununu oluşturduğu görülmektedir. Çocuk kesintisiz hareket etme isteğine doğası gereği koşullanmıştır. Buna ek olarak; sporsal oyunlar ve geleneksel/yerel çocuk oyunları gibi yönlendirilme nedeniyle oyun biçimlenmektedir. İlki doğal/biyolojik davranışın, ikincisi, geleneksel/kültürel akışın sürekliliğinin sağlanması açısından gerekli olduğu için oyun mekanı tasarımını bu ilkeler yönlendirmelidir. Ayrıca okul öncesi ve ilkökul çocuğuna oyun olanağı konut ve yakın çevresinde sağlanmalıdır. Çünkü oyun kesintisiz sürmelidir ve özellikle okul öncesi çocuğunun doğal aksiyon çapı sınırlıdır, yani bakıcısına ve bulunduğu yere bağımlıdır. Bu bağlamda fiziksel çevrenin oyun değerini artırmada şu kriterler önemlidir:

- “yakın çevre” ve “trafik güvenliği”
- aynı arkadaş grubu (kendisi gibi duyup düşünen akranlarıyla birlikte olması, törel gelişimin sağlanması, farklı yaş grupları arasında akıcı etkileşimin gerçekleşmesi ve arkadaş grubunun sürekli olması mekanın oyun değerini artırmaktadır)
- doğal öğelerin bulunması (çevresini ve kendisini tanıyabilmesi, evrenin ve doğanın düzenini kavrayabilmesi, temel deneyimleri kazanabilmesi, yaratıcılığa ve üreticiliğe yönelebilmesi, özerklik dönemi bunalımları sırasında kirletme ve bulaştırma eğilimlerinin en sağlıklı biçimde karşılanabilmesi, dolayısıyla

ruhsal sağlığının korunabilmesi nedeniyle doğal öğeler önemlidir)

- oyun araç ve gereçlerinin uygun ve yeterli donatımı.

Ülkemizde çocuk hedefli fiziki planlama çalışmaları çok yaygın olmamakla birlikte, yapılan çalışmalar daha çok öneriler düzeyinde kalmakta, ancak doğrudan alana dönük (uygulanabilir) öneriler geliştirilmemektedir. Ergin (1982)'in, konut yakın çevresinde (parsel, yapı adası ve mahalle ölçeğinde) çocuk oyununun değerini artırmaya yönelik uygulanabilir öneriler ve tasarım kriterleri geliştirdiği ve 1982 yılında yapılmasına rağmen günümüze kadar geçerliliğini koruyan çalışması, makalenin amacıyla örtüştüğünden dikkate alınmıştır.

“OYUN BÖLGESİ; OYUNU ÇOCUK BAHÇESİ GİBİ SINIRLI BİR ALAN İÇİNE HAPSETMEMEKTE VE OYUNUN DOĞASINA UYGUN BİR TASARIM TANIMLAMAKTADIR”

Buna göre parsel ölçeğinde oyuna yönelik ele alınabilecek mekanlar, konut, bina ve bina yakın çevresi olarak belirlenmiştir: konutta; çocuk odası, balkon, teras, binada; zemin katta oyun odası, çatı, merdiven boşluğu, apartman girişi sahanlığı, bina yakın çevresinde; yan bahçe, ön bahçe, olanaklar elverdiğinde yaya kaldırımı, sokak. Bu bağlamda Ergin (1982), çocuk odalarının geniş tutulması ve tasarımda oyun unsurunun göz önüne alınması; kapalı ve açık çıkmalarda çocuk oyununa olanak tanınması; çatıların oyun bahçeleri olarak düzenlenmesi; çatının, merdiven boşluğunun ve apartman giriş sahanlığının gürültüye karşı yalıtılması; apartman giriş sahanlığında çocuk ölçüsünde bir el yıkama-su içme-WC mekanının bulunması; apartmanın arka bahçeye de çıkış vermesi; merdivenlerdeki tutunma demirlerinin çocuğun boyutları da dikkate alınarak tasarlanması; kapalı ve açık çıkmaların tabanlarına inşaatta demir döşemesi sırasında sonradan salıncak ve tırmanma halatları asmaya yarayan halkaların yerleştirilmesi; yan bahçeye bakan duvarların sağır kısımlarına,

sonradan basket potası ve voleybol filesini tutturmak üzere uygun yükseklikte halkaların inşaat sırasında yerleştirilmesi; bina yakınında su ile oynama olanağının bulunması (örn. bahçede bırakılacak bir musluk); bina çevresinde uygun bitkilendirmenin sağlanması (geniş taçlı, yere yakın dallanma gösteren ağaç, dekoratif ağaççıklar, canlı renkli çiçekler) vb. tasarım kriterleri geliştirmiştir.

Yapı adası ölçeğinde oyun mekanları olarak arka bahçe alanlarının yapı adası uzunluğunca bütünleştirilmesinden oluşan ortak açık/yeşil mekan, genişleyen yaya kaldırımı, trafiğe sınırlı veya tamamen kapatılan ve kullanımında yapı adasıyla birleşen sokak vb. önerilmiştir. Yapı adasının mekan bütünlüğünden bazı

oyun olanakları oluşabilir. Örneğin, grup oyunları, bisiklete binme olanağı, genç ve erişkinlerin yaratacağı eylemelere katılma olanağı, top peşinde koşma rahatlığı gibi.

Ergin (1982)'in parsel ve yapı adası ölçeğindeki oyun değerini artırmaya yönelik anılan önerilerinin, mevcut ilgili yönetmeliklerde dikkate alınıp alınmadığı incelenmiştir. Parsel ölçeği, konutta piyesler, balkonlar ve binada ortak alanlar açısından irdelenmiştir. Buna göre, konutta bulunması gerekli zorunlu piyesler arasında çocuk odalarından bahsedilmemektedir. Balkonlar için verilen minimum genişlikler oyun mekanları için yeterli değildir. Çocuğun güvenliğine yönelik önlemler (örn. kullanılan malzeme, korkuluk) yer almamaktadır. Binada ortak kullanım alanı olan merdiven, çatı ve bodrumun oyun değeri incelenmiştir. Oyun yerleri olarak değerlendirilebilecek merdiven sahalıkları için yeterli genişlik verilmemiştir. Merdiven korkuluklarından çoğu yönetmelikte bahsedilmemektedir. Korkuluk yüksekliklerinin verildiği bazı yönetmeliklerde yükseklikler, çocukların

boyutlarına uygun değildir. Çatının (teras çatının) oyun yeri olarak kullanılmasının bazı önlemler (örn. ses yalıtımının ruhsata bağlı olması) alınmadan ve önlemler yönetmeliklerde yer almadan gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir. İskana uygun olan bodrumlar gerekli aydınlatma, havalandırma sağlanarak kış mevsiminde oyun yeri olarak düzenlenebilir. Ancak, yönetmeliklerde belirtildiği ve uygulamada da görüldüğü üzere, bodrum katları çoğunlukla kömürlük olarak değerlendirilmekte ve her daire sahibine eşit bölünerek pay verilmektedir. Yapı adası ölçeğinde ise parsellerin mülkiyetini düşey boyutta belirleyen ve bir özel mülkiyeti yandaki bitişik özel mülkiyetten ayıran sınırlayıcı elemanlar olarak bahçe duvarları, arka bahçelerin birleşmesini ve oyun alanı oluşmasını engellemektedir. İlgili yönetmelikler bahçe duvarının yapılmasını zorunlu tutmaktadır.

Görüldüğü gibi, ilgili yönetmelikler konut ve yakın çevresinde çocuk oyununa olanak tanımamaktadır. Ancak mimarlar çocuk oyununa temellenen bilinçle binaları tasarlamak istediğinde, yönetmeliklerin herhangi bir engel oluşturmadığı ortadadır. Parsel ölçeğindeki önerilerden anlaşılacağı gibi, küçük ayrıntıların eklenmesiyle yapay çevre bileşenlerinden oyun aracı olarak yararlanılabilir.

Ergin (1982)'in mahalle ölçeği için önerdiği "oyun bölgesi" kavramı, "konut ve eğitim yapılarına direkt bağlantısı olan, trafikten arındırılmış, oyun alanlarının birbirleriyle ilişkisi kurularak tasarlandığı açık/yeşil alan bütünü anlatmaktadır" (s.41). Tanımdan anlaşılacağı gibi "oyun bölgesi", oyunu çocuk bahçesi gibi sınırlı bir alan içine hapsedmemekte ve oyunun doğasına uygun bir tasarım tanımlamaktadır. Doğal dürtü ve yönlendirilme nedeniyle oluşan oyunlara olanak tanımaktadır.

Bu çerçevede "oyun bölgesi" tanımı alanda, bir uygulama projesine dönüştürülmüştür². Proje alanı olarak, Isparta kentinde komşuluk ünitesi ölçeğinde bir gelişme konut alanı belirlenmiştir. Projede, yürürlükteki uygulama imar planında öngörülen nüfusa, yoğunluk değerine, nazım imar planı kararlarına bağlı kalınarak ve

"oyun bölgesi" anlayışı temel alınarak alternatif bir uygulama imar planı yapılmıştır. Bu doğrultuda konut yapı adaları, mevcut uygulama imar planındaki gibi parselasyon düzeninde değil, emsal değeri verilerek yapı adası düzeninde tasarlanmıştır. Çünkü yapı adası çözümünde mülkiyet sınırlarını belirleyen bahçe duvarının olmaması, konut yakın çevresinde görüş mesafesi içinde oyun yerleri tasarımına olanak tanımaktadır. Buna göre, plan notlarında, yapı adasında bahçe duvarının bulunmayacağı ve tasarlanması gereken oyun yerlerinin minimum değeri belirtilmiştir. Ayrıca, bu düzende tek cepheden taşıt girişi yeterli olduğu için yapı adasının diğer üç cephesi yaya yolu olarak tasarlanabilmiştir. Sınırlayıcı taşıt yollarının elverdiği oranda trafikten arındırılmış yollarla konutlardan anaokulu ve ilköğretim okuluna kesintisiz yaya erişimi sağlanmaya çalışılmış ve yaya yolları boyunca oyun sokakları-alanları tasarlanmıştır. Ayrıca, oyun bölgesi için kentsel tasarım ölçeğinde yapılacak bir tasarımda doğal öğeleri içeren; zengin algıya, yaratıcılığın gelişimine, farklı aktivitelere olanak tanıyan donatım gerçekleştirildiğinde oyunun değerini artırıcı tüm unsurlar bütünüyle ele alınmış olacaktır.

Sonuç

Kentlerde yaşayan tüm özne gruplarına kendilerini "öteki" olarak hissettirmeyen ve ekolojik dengenin korunmasını temel alan kültürel mekanlar üretmek, yaşanabilir kentleşmenin ön koşuludur. Bunu sağlamak için yeni nesli buna hazırlamak gereklidir. Bu da sosyalizasyon süreciyle ve özellikle çocukluk döneminde, gereksinimlere uygun çevre koşullarının oluşturulmasıyla gerçekleşebilir. Çocuğa ancak varlığını oluşturduğu oyun eylemi üzerinden yaklaşılabileceği için, çocuk-çocuk oyunu-çocuk oyun mekanları üçlüsü, anılan gerekliliği sağlamadaki araçlar olarak belirginleşmektedir. Yapılmış şehir dokusu içinde bu sorunu irdeleyen Ergin (1982)'in doçentlik tezi, parsel ölçeğindeki yapılaşmaya dokunmadan yapı adasında üçüncü boyuttaki sınırlamaları ortadan kaldırıp yapı adası ortasını boşaltarak kesintisiz oyun

ÜSTTE "mutlu yerler, mutlu mekanlar" fotoğraf yarışması, sergileme ödülü - Nevin Güntürkün

olanağı yaratan bir öneri getirmiştir. Isparta kentsel koşullarında, bir konut gelişme bölgesinde, bu çalışmanın getirdiği öneriler kullanılarak uygulanabilir bir proje gerçekleştirilmiştir. Ancak bu anlayışın bilince yerleşmesi ve tüm kentlerde uygulanabilmesi için öncelikle ilgili mevzuata yansıtılması gereklidir. □

Duygu Çukur, Ar. Gör., DEÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

KAYNAKLAR:

- Çukur, D. (2003). Türkiye'de Bir Öteki Olarak Çocuk ve Kent Planlamada Temsil Sorunsalı, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi, İzmir.
- Ergin, Ş. (2002). PLN 524 Dinlenme ve Planlaması ders notları.
- Ergin, Ş. (1982). Çocuğun Oyun Gereksinimi ve İzmir/Alsancak Semtinde Çocuğa Yönelik Açık/Yeşil Mekan Olanaklarının Artırılması Üzerine Bir Araştırma, Ege Üniversitesi, doçentlik tezi, İzmir.
- Onur, B. (1995). Gelişim Psikolojisi, İmge kitabevi, Ankara.
- Onur, B. (2007). Çocuk Tarih ve Toplum, İmge kitabevi, Ankara.
- Uluğ Ormanlioğlu, M. (2007). Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımadaki Oyunun Önemi, Anfora yayıncılık, 3. baskı, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2003). Çocuk Psikolojisi, Remzi kitabevi, 25. basım, İstanbul.
- Yörükoğlu, A. (2006). Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür yayınları, 28. basım, İstanbul.

NOTLAR:

1. Son yıllarda yurtdışında çocuk parkı tasarımında, çocukların merak ve keşif duygularını göz önünde bulunduran, yaratıcılığın gelişimini sağlayan, çocukların katılımıyla kurulan daha çok maceraya dönük bir anlayış benimsenmeye başlanmıştır.
2. "Günümüz Kültürel Yapısı içinde Kentsel Alanda Doğa Korumanın Olanak ve Sınırları ile Sosyalizasyon Sürecinde Çocuklarda Doğa Bilinci Gelişimini Destekleyici Kentsel Tasarım Yaklaşımlarının Saptanması", Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi. 2007. Proje No: 01018-m-05. Proje Yöneticisi: Halil Özgüner S.D.Ü. Orman Fak. Peyzaj Mimarlığı Böl. Çalışma Grubu: Halil Özgüner, Atilla Gül, Murat Akten, Volkan Küçük. D.E.Ü. Mimarlık Fak. Şehir ve Bölge Planlama Böl. Çalışma Grubu: Şenel Ergin, Duygu Çukur.

2 Sanat: 1 İnsan

HAYATINI MİMARLIK VE RESİM ÜZERİNE KURGULAYAN **NAFİ ÇİL** İLE YAPILAN RÖPORTAJDAN ELDE EDİLMİŞTİR

Hikmet Sivri Gökmen, Tuba Çakıroğlu

ÜSTTE Nafi Çil

SAĞ ALTTA Figür-1978, Yağlı boya

Hikmet Gökmen - Yaşam öykünüzü çok kısa olarak anlatabilir misiniz?

Nafi Çil - Kula'da dünyaya geldim. İki yaşımdayken ailem, babamın işi dolayısıyla Kula'dan İzmir'e göçtü. Ama ben ilk ve orta öğretim yıllarının tatillerini hep Kula'da geçirdim. Kula'da geçirmemin sebebi risk olmadan oynayabilmenin yanı sıra, çok sevdiğim amcam ve dayılarımın orada olmasıydı. Ortaokula yeni başladığım yıllarda Kula'da en çok ilgimi çeken ve arkadaşlık ettiğim kişi şair olan amcamdı. 10 yaşlarımdayken büyük insan gibi bana şiirlerinin kahramanlarını anlatırdı ve ben de büyük bir heyecanla dinlerdim. O yıllarda Kula'da Süleyman Velioğlu'ndan bir efsane gibi bahsedilirdi. Süleyman Velioğlu dayım olmasına rağmen onu o zamanlarda tanıma şansım olmadı. Bir tarafta şair kişilikli amcam var, bir tarafta plastik sanatlar dünyasının içinde yer alan bir dayım ve nice sevdiğim akrabalarım. Bunlar kadar önemli olan etkili Kula sokakları, evleri ve meydanları benim için masalsi bir dünya idi; öyle ki, bugünkü tasarımlarımda kendiliğinden ortaya çıkan bir güce sahip. İlk, orta ve liseyi İzmir'de okudum. Resim dersim çok iyi idi ve ressam olmak isterdim. Ekonomik gücü olmayan hocam Ressam Sadık Renkler, kendini örnek göstererek, ressam olmamı istemezdi ve mimar ol derdi. Aynı yaratıcılığın mimarlıkta da olduğunu söylerdi. Hocamın tavsiyesiyle Güzel Sanatlar Akademisi'nde mimarlık eğitimine başladım. O yıllarda standart sınavın yanı sıra yetenek sınavı ve Güzel

Sanatlar Akademisi'nin değerli hocalarıyla mülakat da vardı. İlköğretim yıllarımdan beri kendimi büyük ustaların, sanatçıların motivasyonu içinde yetiştirdim. Hem ressam hem mimar olmanın avantajlarını kullanacağım ve uluslararası bir mimar olacağım duygularıyla mimarlığı bitirdim. Mimarlığı bitirince yurtdışından dönemin büyük ustalarının yanına gidip çırak olmayı düşünürken gide gide garip bir şantiyede şantiye mimarı oldum. İstanbul'daki şantiye mimarlığım sırasında kalfalarla iletişim kurarak, yapı sanatını öğrendim. O yıllarda İzmir'de yeni bir inşaat başlayacaktı, Reşit Şahin'in Konak'taki "Sosyal Sigortalar" inşaatı. Reşit Şahin oraya mimar arıyordu, İstanbul şantiyesindeki kalfalar Şahin'e tam aradığın gibi bir mimar var demişler ve beni önermişler. Ben hayatımı proje çizerek geçirmeyi tasarlarırken apar topar İzmir'deki şantiyede buldum kendimi. O şantiyede dört yıl şantiye mimarı olarak çalıştım. Şantiyeden sorumlu tek mimar bendim, proje müellifi Ankara kökenli olduğundan pek uğramıyordu şantiyeye ve benim büyük bir titizlik ve heyecanla sorunları çözmeme gerekiyordu. Şantiyenin bir kayıp olduğunu düşünmedim hiçbir zaman. Tam tersine büyük bir kazanç oldu. Tasarımcı bir sanatçı bakış açısıyla, büyük ustaların yanına tasarım öğrenmeye gidecektim, bu olmadı. Ama inanıyorum ki çok şey kazandırdı yapı sanatını öğrenmek, uygulamayı görmek. Şantiyedeki görevim bitince oradan ayrıldım. Sonra İzmir'in önemli mimarlarından, artist kişiliğiyle tüm İzmir tarafından tanınan Fikret Tan ile

birlikte çalışmaya başladık. Çünkü GSA yıllarından tanıyordum onu, atılgan, cesur bir insandı. 1975'lerde ondan ayrıldıktan sonra yalnız çalışmaya başladım. Aynı tempo, duygu, sancılar içinde o günlerden bugünlere geldim. Hiçbir şey değişmedi.

H.G. - Hayatınızda belki mimarlık ile eşdeğer, belki daha fazla öneme sahip olan resim ile başlamak isteriz söyleşiye. Resmin yaşamınıza girdiği yıllardan, Akatünvel Sanat Topluluğu'ndan ve sizin bu akım içerisinde yerinizden söz eder misiniz?

N. Ç. - Ben Güzel Sanatlar Akademisi'ne bir ressam olarak mimarlık öğrenmeye geldiğimi düşünüyordum. Kendimi ressam kabul etmem, o yıllardaki İstanbul'da gerçekten resim sanatı uğruna yaşayan birçok dost edinmeme sebep oldu. Mimarlık eğitimi ve mimarlık alanı bana yabancıydı ama resim altyapım olduğu için çok daha yakın ilişki kuruyordum ressam olanlarla. Mimarlık alanında yer alan büyük ustalarla ilişki kuracak birikimim henüz yoktu. Akatünvel grubunu oluşturan Süleyman Veliöğlu, bizlerin bir araya gelmesinde büyük bir rehberdi, yol göstericiydi. Henüz Akatünvel Sanat Topluluğu kurulmuş değildi. O yıllar birçok sanatçı ve ressam onun varlığında bir araya geliyorduk. 1967'de felsefi temellerini oluşturan topluluk 1970 yılına kadar dünya görüşünü, felsefesini oluşturdu. 1970'te Tangül Akakıncı'nın büyük çabalarıyla resmen kuruldu ve sanat dünyasında da bir ekol oldu. Bugün geriye baktığımızda bu topluluk, aynı felsefenin ışığında varlığını sürdürüyor. Bu kadar uzun süre devam eden bir sanat topluluğuna rastlamak zor. Türkiye'de en çok bilinen D Grubu'nun ömrü oniki yıl sürdü. Buna rağmen Akatünvel Sanat Topluluğu ülkemizde halen tam anlamıyla bilinmediğinden tepkiyle karşılanır. "Ne bu küstahlık, siz kimsiniz, sizin ayrıcalığınız ne" derler ve bizi sevmez ressamlar, eleştirmenler. Oysa kitaplarımızı ve manifestomuzu bilseler, yani okusalar asla böyle düşünmezler.

Tuba Çakıroğlu - Resimlerinizde keskin, net, ne yaptığını bilen, kendinden emin bir tavır, yaklaşım, dik

bir duruş görüyorum. Mimari tasarımlarınızda da aynı net ve kendinden emin tavır devam ediyor bana göre. Resim ile mimarlık arasında önemli bir kırılma noktası olan "işlev" nasıl bir farklılıkla yansıyor mimari tasarımlarınıza? Mimari tasarımlarınızı bir sanat eseri olması titizliği ile gerçekleştirdiğinizi bildiğimiz sizin bakış açınızdan resim ile mimarlık arasındaki ilişkiyi ve birbirlerine etkilerini dinlemek isteriz.

N. Ç. - Bütün bu tespitler doğru. Öncelikle mimarlık olsun resim olsun felsefesi olmayan bir sanat, sanat olamaz. Bir eserin hangi nedenden hangi düşünsel varlık yapısından

kaynaklandığını bilmeden yapılan şey; rastlantısal, temelden yoksun, ilkesiz olur. Dediğiniz gibi, mimari eserlerin her şeyden önce önemli bir fonksiyon değeri vardır. Bu her yapının pratik bir hedefi olduğunu gösterir. Ama bu pratik hedef, mimari sanatını belirleyen biricik determinant değildir. Bu pratik hedefin dışında, yapı sanatını belirleyen bir estetik erek, sanat olma ereği vardır. Öbür sanatlarda böyle pratik bir erek söz konusu değildir.

Biz biliyoruz ki bir şiir, bir heykel, bir resim güzellik kategorisinde varlığını sürdürür; bir resim güzelse, yani estetik değere sahipse, kalıcı bir varlıktır. Bir şiir, bir heykel güzelse; şiir olarak,

“MİMARLIK OLSUN, RESİM OLSUN FELSEFESİ OLMADAN SANAT OLMAZ. HER ZAMAN VARLIK NEDENİNİ BİLMEK LAZIM”

SAĞDA Otel İmbat, Kuşadası, 1983

ORTADA, EN SAĞDA Otel Blue Sky, Kuşadası, 1986

heykel olarak vardır ve bir estetik obje olma varlığına sahiptir. Bu objenin varlığında bir yarar, bir çıkar söz konusu değildir. Ama aynı durumu mimaride bulamıyoruz. Bir yapı değerli bir yapı olmadan da bir yapıdır. Çünkü o bir ihtiyacı karşılamıştır. Buna rağmen her çağda, yapı sanatı bir sanat olarak gerçekleşmek ister. Toplu konutlar ve kitle mimarisi de yine estetik bir değer kılavuzluğu altında ele alınır ve alınmalıdır. Estetik erek, mimarları yönlendiren bir kılavuzdur. Bütün sanatlarda karşılaştığımız tabakalı yapıyı, mimaride de görürüz. Ne var ki, bu tabakalı yapı, yapı sanatında, öbür sanatlara nazaran daha karmaşık bir durum gösterir. Bu tabakalı yapıya girmeden önce modern ontolojiden

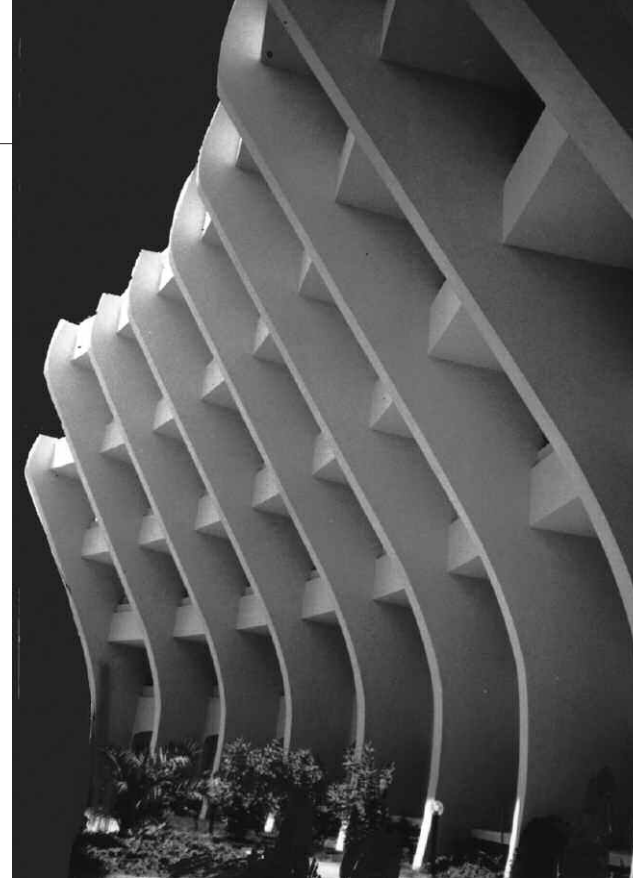
objektif tin ve objektivleşmiş tindir. Kişisel tin, kişisel varlık ile kişisel varlığın bilinci, kendi hakkımızdaki bilinçle ilgilidir. Yalnız kişisel tin sevebilir, nefret edebilir; geleceği görmeye, sorumluluğa, isteme ve kendi hakkındaki bilince sahiptir. Objektif tin, “ortaklık” göstermesiyle kişisel tin’den ayrılır. Bu ortaklık içinde onun tarihsel ve kültürel varlığı oluşur. Objektif tin birey-üstüdür, ortaklaşadır ve tarihin taşıyıcısıdır. Onun değişimleri ve yazgısı, tarihsel değişme ve tarihsel yazgıdır. O, aynı zamanda real ve canlı tin’dir; bütün canlı olan şeylerde olduğu gibi, canlı kişisel tin ile birlikte zamanlılık ve geçicilikten pay alır. Kişisel tin ile objektif tin’in ortak özellikleri “canlı tinsel varlığı”

‘objektivation’ olarak var olan, canlılığı bulunmayan, buna göre de tarihi olarak real olmayan, tersine, sadece aldığı biçim içinde değişmez olan tindir. Sanat eseri, somut bir yapıdır, objektivation’dur, yani bir tinsel içeriğin bir objede ortaya çıkışıdır. Genellikle sanat eserlerini ve sanat dünyasını objektivleşmiş tinin tipik temsilcileri olarak anlamak, objektivleşmiş tini çok dar sınırlar içinde kavramak demektir. Belli bir biçim kazanmış şeylerin söz konusu olduğu yerde, tek kişi, sanat eserinde kendine en uygun bir dış obje, bir nesne yaratmış olur. Şimdi, maddeye biçim veren tin bu heterojen tinlerden hangisidir? Buna hem kişisel tin, hem de objektif tin diye karşılık vermeliyiz. Sanat eserinin yaratılma süreci, bir defalık bir süreçtir. Objektivationu yaratan bir tek tin olduğu halde, onu kavrayan, onu yaşayan, onun etkisinde kalan tinler birçoktur. Şöyle ki, bir sanat eseri, bir objektivation olarak ortaya konduktan sonra yaratıcısından bağımsız bir hale geçer. Canlı tin, çoktan göçüp gitmiş olabilir; ne var ki objektivleşmiş tin ondan kopmuştur ve ona geri götürülemez. Yaratılmış olan tin, irrealitesi ile yaratıcı tinin alinyazısından kurtulmuştur. Bunun için, yaratıcı tinin ortadan kalktığı yerde de o, varlığını sürdürür. Bu, sanat eserinin ölümsüzlüğünü ifade eder. Sanat dünyasına baktığımızda bunu doğrular. Çünkü sanat, büyük sanat, gerçekten ölümsüzdür. O bir irreal dünyadır. Ve

“SANAT ESERİ SOMUT BİR YAPIDIR, OBJEKTİVASYONDUR YANI TİNSEL İÇERİĞİN BİR OBJEDE ORTAYA ÇIKIŞIDIR”

biraz bahsetmekte yarar görüyorum. Modern ontolojiye göre ontik varlık; evren ve yeryüzü içinde yeralan insan varlığı dört varlık tabakasından oluşur. Bunlar inorganik varlık, organik varlık, psşik varlık ve geist dediğimiz tinsel varlık tabakasıdır. Yalnız insan varlığında yeralan tinsel varlığa daha yakından baktığımızda, tinsel varlık alanı, birbirinden farklı üç tin alanından oluşmuştur. Bunlar sırasıyla, kişisel tin,

oluşturmalarıdır. Canlı tinsel varlık, real varlık alanının bir parçasıdır. Bu canlı iki tinsel varlığın üzerinde bir üçüncü tin sfer’i yükselir. Bu, objektivleşmiş tindir. Objektivleşmiş tinin özelliği real olmamasında temellenir. Hayattan koparılmış ve bir maddede tespit edilmiş objektivleşmiş tin ise mutlak olarak irrealdir, birey-üstüdür. O, süjelerin hayatının ve bununla da ortak tin hayatının da dışına çıkar. O,

**“YARATMALAR, İNSANIN ÖLÜMÜ
KOMPANSE ETMESİDİR. TÜM VARLIKTAKİ
ÖLÜMLÜLÜĞE KARŞIN, İNSAN, SANATI BİR
ÖLÜMSÜZLÜK VARLIĞI OLARAK YARATIR”**

bu irrealitesinden ötürü, sanat eseri real kategorilerin dışında kalır. Görüldüğü gibi, insanın tinsel varlık alanı içinde yaşamını sürdürme çabası, kaynağını insanın varolma tutkusunda, ölümsüz olma istencinde bulur. İşte bu tutku, benim eserlerimin hem uygulanmasında hem de düşünsel boyutunda gerçeklik kazanır. Bunu bir de felsefemizin ışığında “çağdaş insan varlığı” kavramıyla açıklarsak; insanın yaratma etkinliği ile ölüme, dağılıp yok olmaya karşı çıktığını, ona meydan okuduğunu görürüz. Çünkü yaratmalar, insanın ölümü kompanse etmesidir. Tüm varlıktaki ölümlülüğe karşın, insan, sanatı bir ölümsüzlük varlığı olarak yaratır. Bunun için, sanat varlığı, sanat yapıtı insanın ölüme karşı elde ettiği insansal bir ölümsüzlük varlığıdır. Bu varlıkta, ancak, insan “Tanrısal” olanla denkleşebilir. Şimdi, insanın somutlaştırdığı ve insansal olanın Tanrısal olanla denkleştiği bu varlık, bu sanat yapıtı dediğimiz varlık yaratma edimi içinde gerçekleşen bir yapıttır. İnsan varlığı yaratma süreci içindeyken; insan varlık bütünlüğüne, dış dünyanın parçalanmışlığına, ölümlülüğüne karşılık bir ölümsüzlük savaşı verirken ortaya çıkan sanat eserleri bir bütünlüğü

gerçekleştirme çabasıdır. Bu gerçekleşen ölümsüz varlık, örneğin sanat yapıtı; ölümlü varlığı, real varlığı karşılar, bir anlamda onun korelatıdır. Çağdaş, bilimsel verilere dayanarak diyebiliriz ki, insanın heterojen varlık katmanlarından oluşması, yukarıda dile getirdiğimiz gibi bütünleşmeyi ve bütünlüğü zorunlu kılar. Yaşam; varlığın yokluğa, ölüme karşı direnişlerin tümüdür. Bu nedenle her yaratma, her tinsel etkinlik; ölüme direnen yapıttır. İşte bu yapıt ölüm ile denkleşmeyi ifade eder. Kültürel ve tarihsel varlık alanında insanın tüm yapıp etmeleri, ortaya koyduğu etkinlikler; onun ölüme karşı direnmesinin, onunla hesaplaşmasının bir sonucudur.

T. Ç. - Mimariyi bu bağlamda değerlendirecek olursak...

N. Ç. -Mimariye gelirse estetik değer objesi tinselleşmiş bir objenin değeridir. Burada, irrealite varlık alanı arka-yapı, realite varlık alanı da ön-yapı olarak görünüşe çıkar. Mimari dediğimiz sanatı oluşturan mimari eserde; bu estetik objede, ön ve arka-yapı bir bütündür, birbirlerinden koparılamazlar. Mimari alanındaki yaratmalar, uzayda makrokosmik sfer’de, coğrafyanın ve

topografyanın etkinliğinde ve kentsel çevrenin varlığında yeni bir boyut kazanmasıdır. Bu mimarinin düşünsel, işlevsel ve tinsel alanında bir harmonik birlik ve bütünlük içinde gerçekleşmesini gerektirir. Bu da harmoninin oranlar dünyasıdır. Bununla birlikte mimaride işlevsel olan ve üçüncü bir boyutta varlık gösteren tasarım kesit ile ifade edilir bu mimari bir mekandır. Ve bu kesit mimarinin yaratma etkinliği içinde, özgünlüğünün ortaya çıkışıdır. Mimariye ontolojik açıdan baktığımızda ilk olarak ön-yapı, real varlık alanında görünüşe çıkanlar ve bir de arka-yapı irrealite varlık alanı, sezilenebilir olanlar vardır. Ön yapı da iki tabakaya ayrılır. Birinci tabaka, mimari eserlerin uzay-makrokosmos içindeki biçim görünüşleridir. Bu görünüşler; kent ölçeğinde fiziksel çevrenin veya bir peyzajın varlık yapısında yer alırlar ve cepheler, üç boyutlu biçimler olarak perspektif içinde ortaya çıkarlar. Çeşitli estetik niteliklere sahip uzam varlığıyla topografyada, çevrenin içinde yer alan mimari yapıtın urbanistik mekanda algılanan görünümüdürler. İkinci tabaka ise; sadece mimarinin işlevinde gerçeklik kazanan, başka hiçbir sanat eserinde yer almayan ve sözü edilmeyen iç mekânın-kesitin, real varlık alanıdır ve bu iç mekânla ilgili görsel tasarımların estetik zenginliğidir. Bu zenginlik de öncelikle iç mekânın varlığında yer alan insanın büyük bir duyarlılık içinde coşması, bir insan

SAĞDA, ALTTA Ambrosia Otel, Bitez Koyu-Bodrum, 1992

SAĞ ALTTA Atlantis Evleri, Yalıkavak- Bodrum, 2005

olarak orada bulunan varlığıyla gururlanması ve mutluluğu yaşamasıdır. Mimar olmanın ve mimarinin başlıca amacı budur.

Arka yapı dört tabakaya ayrılır. Birinci tabaka olan; yapının ereği gereği tasarım kompozisyonu, her yapının varlık nedeni ile ilgilidir. Çünkü her yapının varlık nedeni; onun hangi amaçla gerçekleşmesi gerektiğine bağlı olarak tasarlanan bir kompozisyon olacaktır. İkinci tabakaya gelince, bu, mimari eserin makrokosmos içinde

maddesel, real varlığının şekillendirilmesidir. Yapı sanatının urbanistik mekanda biçim kazanmasıdır. Bu nedenle yapı karakterini belirleyen önemli bir özellik gösterir. Mimarlık anlayışında, tasarımlarımda gerçekleşen plastik dilin görünüme çıkan boyutunda hedefim, tarihsel süreklilik içinde fonksiyon ilkelerini yeniden yorumlamak ve arketip-arkaik değerler içinde mimarime bir biçim kazandırmaktır. Arkaik niteliklerin, tasarımlarımda bir değer olarak yer alması isteği çağdaşlığa, modern gelişmeye sırtını dönmek değildir. Tersine; çağdaşlığın ve modern anlayışın, asalak, moda öğelerden ve kültür kirliliklerinden kurtarılarak sağlıklı ve özgün eserler verebilmesi adınadır.

Üçüncü tabaka olan yapının dinamik kompozisyonu, doğrudan doğruya mimarinin uzayda yer alabilmesi gerçekleşebilmesi içindir. Strüktür kanunlarıyla bir kompozisyon yaratma ilkesine dayanır. Uzay içinde hem hacim ve hem mekan olan mimari eser, her malzemeyle gerçekleştirilemez. Bu da, mimarinin gerçekleşmesinde yer alan strüktürün kendine uygun yapı tekniğine ihtiyacını gösterir. Bu sayede kitleler arası kompozisyon arayışları mimarinin görsel dilinde gerçeklik kazanır.

Dördüncü tabaka olan iç mekanın varlık yapısıdır. Dış mekanın karşısında ayrı bir dünya daha yaratır; bu da iç mekandır. Mimarinin fonksiyon ereği, mimarın yaratıcı olarak varolma ereğidir. Amacı, kendi amacı için varolmak isteyen insanın amacıdır. İnsanın bir yaratıcı olarak

“TİNSEL BOYUT; İNSAN SOYUNUN GURURUNUN YANSITILMASI, YÜCELTİLMESİ İLE MÜMKÜN. BU DÜŞÜNCELERİM DE YAPILARIMA YANSIYOR”

özgürleşmesidir. Bu, en büyük eserlerin; ölümsüz eserlerin gerçekleşme alanıdır. Tinsel değerler içinde, yaratmanın varlığıyla her türlü kişiliğe biçim veren, mimarın inancıdır. Böyle bir bütünlüğü en somut biçimde, insan, estetik yaratmada gerçekleştirir. Ve de yaratma etkinliğinde denebilir ki; varlık, asıl özgün anlamına bu bütünlükte kavuşmuş olur ve böylece doğada olmayan bu geist'laşmış-tinsel'leşmiş eser, makrokosmosa eklenmiş olur. Şimdi burada yaratma ve yaratıcılık dile gelmişken son yıllarda mimaride yaşadığımız salgın hastalıklardan söz etmek istiyorum. Bu da sanat eseri olarak gerçekleşmek isteyen mimaride, çağdaş teknolojinin ve endüstrinin verilerinden yararlanarak yenilikler getirmeyi amaçlamak ve de yenilikleri rasyonalist ilkelerle savunmaktır ve başarıyı bu çabalarda aramaktır. Ne var ki bu çabalar, kalıcı değerler adına olanaksızdır. Çünkü teknoloji ve endüstriyel çabalar sürekli değişkenlik içinde olduğundan, getirdiği yenilikler kalıcı olamazlar ve çabuk eskirler. Buna rağmen bu yenilikler, çağın gelişmeleri olarak yorumlandığından, daha çabuk yandaş bulurlar. Bu olumsuz çabalar

köklü tinsel değerlerin göz ardı edilmesine, gözden kaçmasına ve yozlaşmanın yaygınlaşmasına yol açarlar. Daha kısa bir ifadeyle; dünyamızın sanat yorumuyla kavranmasının içinde teknolojinin insanlıktan uzaklaştırıcı etkilerine karşı korunmamız sözkonusudur. Bir başka tehlike de sadece biçim varlığıyla ortaya çıkma arzusu ve form peşinde koşan biçim tutkusunun varlığıdır. Bunun yanı sıra diğer bir tehlike ulusal mimari arayışları içinde yer alan çabalardır. İşte benim karşı olduğum bu tür yaklaşımlardır. Çünkü mimarinin amacı ve bizi yaratıcı kılan görevimiz sanatın ve yaratmanın temel nedeni olan bütünlük kavramını bir disiplin içinde gerçekleştirmektir. Mimari de bu disiplinde yaratma süreci içinde estetik bütünleşme ile oluşur. Bütünleşme süreci de, mikrokosmik sferde geist varlık kategorisine, makrokosmik sferde de evrensellik kategorisine ulaştığında tamamlanır. Oysa ulusallık tutkusu evrensellik kategorisine ulaşmaya engeldir. Bu da bütünleşme sürecinin tamamlanmaması demektir. Görüldüğü gibi bu bütünlük kavramına ulaşmada yaratıcı disiplin mimara yol gösterici

olmalıdır. Şimdi tekrar varolma savaşı veren mimarın yaratma edimi içinde gerçekleştirdiği yaratma sürecine dönersek, yaratıcı mimarın yaratmanın özgür alanı içinde bu ideal ereğe, insanın varolma ide'si ile ulaştığını görürüz. Bu da, her mimari eseri estetik değerde anıtsallaştırma çabasıdır. Bu çaba maddesel büyüklükle ilgili olmayan sadece estetik dünyanın oranlarıyla ilgili değerler dünyasıdır. Anıtsallaştırma çabası içinde yer alan mimarının tinsel varlığı, bu sfer'in en üst küresine, uygarlığın ve arı sanatın egemenliğine, tüm değer derecelerinden geçerek varmak ister. Yapı eserinin bütünlük ereğinin ideal bir ereğe ulaştığı yerde, bu iç tabaka, bir anlam kazanır. Mimarın her mimari eser karşısında tinsel varlık alanı içinde yer alması, mimarın varlık nedenini oluşturan dünya görüşüyle ilgilidir. Bu tavrın, bu tutumun, mimarın bu tür davranışının tek bir nedeni vardır; başka türlü bir açıklaması olamaz; bu da, bir istemin sanat yapıtında gerçeklik kazanmasıdır... İşte kitabımın adı olan "mimar olmak"la anlatmak istediğim şey, yaratıcı mimarda var olan böyle bir istemin, iradenin varlığından söz etmektir.

ÜSTTE Deniztepe Sitesi, Kadınlar Denizi-Kuşadası, 1996

ALTTA Yaşar Tuntaş Otel Projesi, Kuşadası, 1990

SAĞ ALTTA Sıraselviler Sitesi, Urla-İzmir, 1995
Duvarın üçüncü boyutta dört katmanı bütünleştirmek amaçlı kullanılan yapılar da gerçekleşmesi

T. Ç. – Siz de sözünü etmişken yaratma etkinliği içinde sanata, mimarlığa bakışınızı ve yaşam öykünüzü yansıttığınız “mimar olmak” kitabınızdan ve yayımlamayı planladığınız başka bir kitabınız varsa; bunlardan kısaca bahsedebilir misiniz?

N. Ç. – Şimdilerde “mimar olmak” kitabının devamını yazıyorum. “mimar olmak” kitabında yaşam öyküm de paylaştım. Bu kitapta ise yaşamsal alanlar olmayacak tamamen yaratma dünyası içinde; mimarlık ve plastik sanatların alanıyla sınırlı kalacaktır.

T. Ç. – Binalarınızda temel tasarım dersinde elde ettiğimiz maketlerin heykelsi tadını buluyorum. Bunun dışında da binalarınızda sizin olduğunu belli eden bazı özellikleri görmek mümkün. Bunlar sanat felsefenizin görünen, somut yüzünü mü yansıtmakta?

N. Ç. – Bir nesnenin, yani objenin tinselleşmesinden ve bunun sanat yapısını oluşturmasından bahsettik. Şimdilerde moda bir tabir var: “mimari insani olsun, anıtsal olmasın” diyorlar. İnsanlar tinsel ve estetik değerlerden korkuyor. Hatta gecekondu gibi yapılara büyük prim verilmeye başlandı. Oysa tinsel boyut; insan soyunun gururunun yansıtılması ve yüceltilmesi ile mümkündür. Bu düşüncelerim de yapılarıma yansıyor.

T.Ç. – İlk işinizden / yapınızdan söz eder misiniz? Birçok insan sizi Ambrosia Oteli ve Sıraselviler Evleri projelerinizle tanıyor. Sanatçı yapıtına kendini yansıtır bağlamında bu yapılar mimar Nafi Çil'i tam olarak aktarabiliyor mu ve sizi en iyi yansıtan yapınızın hangisi olduğunu söyleyebilir misiniz?

N. Ç. – Askerlik yıllarımda Yüksel Uslay ile tanıştım. Sonra İzmir'e geldim ve şantiye mimarı olarak çalışmaya başladım. Bir gün şantiye girişinden “misafiriniz var” diye beni aradılar. Baktım ki Yüksel Uslay: “Buca'da bir arsam var ve bir ev yaptırmak için bana proje çizmeni istiyorum” dedi. İlk projem odur. Şunu itiraf etmeliyim ki; mimarlık tanrı vergisi değil. Hiçbir şey onun uğruna yaşamadan, onun adına savaş vermeden olmuyor. O arsada mütevazı evin projesi konusunda o kadar zorlandım ki. Tekrar o yetiyi kazanmak için çok çaba sarf ettim. İlk işimde işte bunları yaşadım. Şimdilerde kendimi yaratıcı etkinlik alanında olgunlaşmış hissediyorum; artık çiraklık dönemimin bittiğine, en verimli çağımda olduğuma inanıyorum. Burada sözünü ettiğiniz Ambrosia Oteli ve Sıraselviler Evleri çok samimi tasarladığım ve uygulama aşamasında da hiçbir fedakarlıktan kaçınmadığım işler. Sabah erkenden İzmir'den yola çıktım ve Bodrum'a vardığımda orada kalan ustaları sabah 08.00'de günaydın diyerek şantiyede beni karşıladım ve bunu yaparken beni zorlayan kimse yoktu.

H. G. – İzmirli bir mimar olarak, eski İzmir ile şu anki İzmir'i karşılaştırdığınızda, yapılaşmış çevredeki değişim hakkında neler düşünüyorsunuz? İzmir'de yapılaşma nereden nereye geldi?

N.Ç. - Eski İzmir'i özellikle görmeye gelen hocalarım vardı. Eskiden İzmir'de mimarlık vardı. Heyecan vericiydi, İzmir'deki yapılaşma güneşi, gölgeyi, derinliği bilirdi. Şimdilerde her yerde gördüğümüz giydirme cephelerin İzmir ile Akdeniz ile ne ilgisi var?

H.G. - **Öğrencilik yıllarınıza dair söylemek istedikleriniz var mı?**

Mimarlık bölümünden yeni mezun olmuş Nafi Çil ile bugünlerde mezun olan mimar arkadaşları değerlendirdiğinizde ne gibi farklar görüyorsunuz?

N. Ç. - O yıllardaki mimarlık eğitimi çok kaliteliydi, rafineydi, özeldi. Biz okulda yatar kalkardık. Okul 24 saat açıktı. Bütün projelerimizi okulda çizerdik. Hocalarımız mimariye aşık, çok heyecanlı, özel ve değerli insanlardı. Bizlerle ilişkileri de özeldi; kimisiyle arkadaştık, kimisiyle dosttık, kimisiyle düşmandık ama bütün bu ilişkiler kişilik yapısından kaynaklanmazdı, sadece mimari ile ilişkiden kaynaklanırdı. O kişinin mimariye olan tutkusu veya hevesizliğinden kaynaklanırdı. Şimdiki

okullarda ise, eğitim o kadar yetersiz ki. İnsanı eğitmekten, insanı motive etmekten, teknik donanım vermekten bile yoksunlar. Burada uzun yıllar, başarılı arkadaşlar çalıştı ve bürodaki diğer çalışan ve stajyerlerden onlar sorumluydu. Çok nadiren yeni mezun mimarların işlerine bakardım ve baktığım zaman yetersizliklerini görür, üzülürdüm.

bozduğu zaman, duvarı yıktırıp baştan ördürmüş. Bu bir kapris değil, insanın varoluş nedeni yani bütün sınırlarını, kapasitesini zorlayarak sonuna kadar olanaklarını kullanarak yapma çabasıdır. Eğitim de bu disiplini vermeli, öğretmeli. Eğitim insan yetiştirmektir, öncelikle onu öğretmeli, sonrasında da mesleği öğretmeli. Mesleği öğretmek

“EĞİTİM İNSAN YETİŞTİRMEKTİR, MESLEĞİ ÖĞRETMEK KOLAY AMA TUTKULU BİR İNSAN YETİŞTİRMEK ÇOK ZOR”

H.G. - **Deneyimli bir mimar olarak genç meslektaşlarınıza aktarmak istediğiniz bir şeyler var mı?**

N. Ç. - Öncelikle insan olmanın koşullarını yerine getirmeyenin, yaratıcı bir alan içinde bir varlık göstermesi, mimar olması mümkün değil, duvarcı olmasına bile ben şans tanımıyorum. Mies van der Rohe'nin babası duvar ustasıymış ve 14 yaşındaki oğluna duvar ördürmüştü. Bir tanesi düzeni

kolay ama tutkulu bir insan yetiştirmek çok zor.

H.G.-T. Ç. - **Yaşamınızdan kesitleri, felsefenizi bizlerle ve okuyucularımızla paylaştığınız için çok teşekkür ederiz. □**

Hikmet Sivri Gökmen, Yrd. Doç. Dr., DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Tuba Çakıroğlu, Mimar

İzmir'de Yarışmacı Genç Mimarlar: 'İK'I+'I

İSTANBUL PENDİK BELEDİYESİ HİZMET BİNASI VE DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KONGRE MERKEZİ BİNASI MİMARİ PROJE YARIŞMALARINDA BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ ALAN İZMİR'İN GENÇ MİMARLARINDAN: ORHAN ERSAN, FERHAT HACIALİBEYOĞLU, DENİZ DOKGÖZ

Ebru Türkdamar Diktaş

ÜSTTE 'İK'I+'I Mimarlık Ofisi girişi

Ebru Türkdamar Diktaş - 'İK'I+'I Tasarım Grubu'nun bir araya gelişinden başlayalım

isterseniz... Nasıl bir araya geldiniz ve mimarlık büronuzu nasıl kurdunuz?

Ferhat Hacialibeyoğlu - Yeşilyurt Spor Kompleksi Proje Yarışması'na ve UIA 2005 İstanbul Kongre Vadisi Tasarım Yarışması'na Burak Altınışik, Deniz ve ben birlikte katılmıştık. O dönemde Orhan'la ben aynı evde kalıyorduk ama Orhan'ın farklı bir iş yaşantısı ve temposu söz konusu idi. Daha sonra Deniz'in de bizim yanımıza taşınmasının ardından üçümüz birlikte çalışmaya başladık.

Deniz Dokgöz - Üçümüz aynı evi paylaşırken Tepebaşı Belediyesi için açılan yarışmanın şartnamesini almış ama katılamamıştık. Konsantre olamadığımız için zamanla "başka bir mekan olsa bizi disipline eder mi?" diye düşünmeye başladık. Orhan da çalıştığı işten ve koşullarından pek memnun değildi. Bu mekanın doğuşu böyle oldu.

E.T.D. - Yarışmalara katılmayı bir iş alma yöntemi olarak görüyor musunuz? Yoksa söz konusu olan mimarlık adına söyleyecek sözünüzün olması ve bir ifade aracı olarak yarışmaları tercih etmeniz mi?

F.H.- Ben çok da ulvi hedeflerle yarışmalara girdiğimizi düşünmüyorum. Ama yarışma düzenini mimarlık düşüncemizi ortaya koyabileceğimiz, kendimizi ifade edebileceğimiz bir platform olarak görüyorum. Diğer yöntemleri de bir kenara bırakmıyoruz, büroyu açtığımızda sadece yarışmalarla ayakta tutamadık, her şeyi yapmak zorunda kaldık. Genç mimarlar ofislerini

açtıklarında sistem bir anlamda onları kullanıyor; heveslisiniz, işi almak için elinizden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyorsunuz ama sonuç pek parlak olmuyor. Yarışma düzeninin bir parçası olduğumuzu düşünüp kendimizi orada ifade etmeyi uygun bulduk.

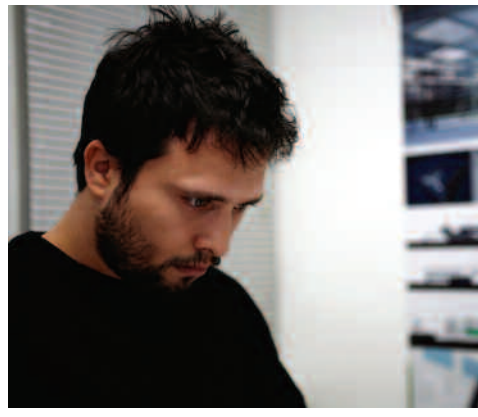
D.D. - Söylem oluşturmada yarışmaların önem kazandığını düşünüyorum. Örneğin bir apartman projesi üzerine çalışırken, çekirdeğini yerleştirip üst üste katları sıraladığımız bir proje tasarlamak istemiyoruz. Farklı bir çözüm üretebilir miyiz diye düşünüyoruz. Aslında bu da mimarlık alanında bir söylem oluşturma kaygısı ya da arayış. Ama işverenin orada 1m²'nin hesabını yaptığı noktada kendimizi ifade etme şansımız pek yok.

Yarışmalar bize bu olanağı tanıyor. Mimarlık budur, bu olmalıdır gibi avangart bir söylemde bulunmuyoruz belki ama yaptığımız projelerin bir söylemi barındırdığını düşünüyorum. **O.E. -** Mimarlığa bir bakışımız; en küçük ölçekten en büyüğüne kadar, kullandığımız bir mimarlık dili var. Her ölçekte işe aynı tasarım heyecanı ile yaklaşıyoruz. Kendimizi ifade yöntemi olarak yarışmaya giriyoruz ama yarışmaları kurum haline getirip ondan nemalandığımız, kuralına, jürisine göre oynadığımız bir konuma getirmedik.

F.H. - Yarışma mantığının okuldaki proje dersleriyle benzeşen bir tarafı olduğunu düşünüyorum. Okulda da yarışmalarda da proje alanı bir takım kaygılardan arındırılıyor. TAKS, KAKS sınırlamaları olmuyor ya da çekme mesafeleri yarışmacıya bırakılıyor. Kararları sizin verdiğiniz ve kendi konseptinize göre yönlendirdiğiniz bir

ORHAN ERSAN

1983 Manisa Alaşehir doğumlu. 1999 Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde mimarlık eğitimine başladı. 2003'te mezuniyetinin ardından DEÜ Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Anabilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans eğitimini 2006'da Hikmet Gökmen'in danışmanlığında sürdürdüğü "Tüketim Toplumu ve Mekan" konulu tez çalışması ile tamamladı. 2005 yılından bu yana 2+1 tasarım grubu ile birlikte çalışmalarını sürdürmektedir.

FERHAT HACIALİBEYOĞLU

1979 Sivas doğumlu. 2002 yılında DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde lisans eğitimini tamamladıktan sonra yüksek lisans eğitimine başladığı DEÜ Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Anabilim Dalı'nda aynı zamanda araştırma görevlisi olarak da görev almaktadır. Atilla Cimcoz yürütücülüğünde mobil (devingen) mekanlar üzerine hazırladığı tez çalışmasını 2006 yılında tamamlamıştır. Şu an Gürhan Tümer danışmanlığında doktora çalışmasını sürdürmektedir. 2005'ten bu yana 2+1 tasarım grubu ile birlikte yarışma projeleri ağırlıklı olarak tasarım faaliyetine devam etmektedir.

DENİZ DÖĞGÖZ

1976 Çorum doğumlu. 1998'de DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde lisans eğitimini tamamladıktan sonra İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nde yüksek lisans eğitimine başladı. 2002'de Özen Eyüce yürütücülüğünde cezaevi mimarlığı üzerine tez çalışmasını tamamladı. Halen DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak doktora çalışmasını sürdürmektedir. 2005 yılından bu yana 2+1 tasarım grubu ile birlikte tasarım faaliyetine devam etmektedir.

anlayışla hareket ediyorsunuz. Bu da tasarım özgürlüğünü beraberinde getiriyor.

E.T.D. - Kurmaya çalıştığınız mimarlık dili hakkında biraz konuşabilir miyiz? Özellikle yarışma projelerinizi şekillendiren temel kaygınızı ve mimarlık dilinizi dinleyebilir miyiz?

O.E. - Strüktür ve mekanı aynı anda ve basitleştirerek çözebilmeyi amaçladığımızı düşünüyorum. Tasarımın olabildiğince sade ve basit olmasına çalışıyoruz. Strüktürle mekanı ayrı ayrı düşünmeden, binayı üç boyutlu bir nesne olarak, yüzeylerinde, altında, üstünde, içinde yaşanan bir eleman olarak tasarlıyoruz.

F.H. - İşlevin her durumda çözüldüğüne, işlevi ve mekan organizasyonunu rahatlıkla çözebileceğimize inanıyoruz. Proje üzerinde çalışırken daha çok kitle üzerinden hareket ediyoruz; kitlenin algısı, hareketi, dengesi; bir takım başka elemanların ana öğeye eklenme problemleri üzerine kafa yoruyoruz. İki şey yan yana geldiğinde ilişkilerini/ bir aradalıklarını araştırıyoruz. Bunu yaparken de netlik/yalınlık genel tasarım felsefesinde ilk sırada oluyor. Yan yana gelmeler ve bir aradalıklar üç boyutu da kapsayacak şekilde bütünsel bir kurgu olarak şekilleniyor, ana arayış form üzerinde oluyor.

D.D. - Sözlü olarak ifade etmektense projelerin kendisinin mimarlık dilini aktardığını düşünüyorum. Bir çok mimarın projesini ismini görmeden de tanıyabiliyoruz. Yarışmalara rumuzla katılıyor ama işleri takip ediyorsanız o işi kimin yaptığını anlayabiliyorsunuz. Bu da dilinizin oluştuğunun ve onu

ortaya koyduğunuzun bir göstergesi oluyor. Yapı yapma etkinliğini artırdıkça gelişen bir süreç. Oysa bizim henüz küçük ölçekli bir yapı dışında, hayata geçmiş tasarımı yok. Tasarımların uygulanmaya başlamasından sonra da dilimizin farklılaşabileceğini düşünüyorum.

E.T.D. - Uygulama ile ilişki kurma anlamında mı?

D.D. - Uygulamada o dilin/söylemin okunabilmesi açısından. Projelerde okunabiliyor belki ama binalar uygulandıktan sonra o dilin vurgusunun artabileceğini düşünüyorum.

E.T.D. - Mimarlık alanında bir hedef ya da strateji oluşturmuş muydunuz kendinize? Yarışmalar bunun neresinde konumlanıyor?

O.E. - Benim bir hedefim vardı aslında. İzmir'de önünden geçebileceğim, insanların yaşadığını görebileceğim bir yapının olmasını isterdim. Şimdi İstanbul ve Ankara'da böyle birer yapımız olacak. Yarışmacı iseniz yaşam planladığınız gibi şekillenmiyor. Ne derler "hayat, siz plan yaparken başınıza gelen şeydir".

E.T.D. - Yarışmalara katılmak da bu anlamda rastlantısal bir durum mu oldu, yoksa yarışmalara katılıyor olmak mı yaşamı böyle kıldı?

O.E. - Yarışmacılık beraberinde bunu getirdi ama bizim ruhumuzda da biraz 'serserilik' var. Örneğin elimizde ciddi bir iş olup da işveren tarafından sıkıştırıldığımızda dahi bunu kenara itip yarışma projesi çizebiliyoruz. Dolayısıyla yarışma bizim karakterimizle bağdaşan bir hal alıyor.

F.H. - Stratejiler kuran, planlar yapan üç kişi değiliz biz; bir hafta sonrasını zor planlayabilen, o plana da zar zor uyabilen bir ekibiz. Örneğin ofis kiraladığımızda ekonomik olarak da güçlü bir altyapımız yoktu. Ofisin ömrü bir ay da bir yıl da olabilirdi. Sonra yarışmada elde ettiğimiz birincilik ödülü büronun ömrünü dört beş yıl uzattı. Yöntem belli ama hedef çok net değil. **D.D.** - Eleştirilmesi gereken bir durum olmakla birlikte biz hiçbir zaman ciddi ve programlı bir çalışma ortaya koyamıyoruz. Problem gibi görünen bu durum birçok yönden avantaj da sağlıyor bize. Örneğin hiçbir yarışma projesini bir hafta önceden gönderip sonucunu beklemeye başlayamayız. Mimarlığın varoluşsal hali bizi son dakikaya dek körüklüyor. İşimiz de mimarlık olunca beş on yıl sonrasını kestiremiyorum.

E.T.D. - 'İK'+ 'I' den ikisinin eğitim kurumunda çalışıyor olmaları, akademik ortamda bulunmalarının ne gibi olumlu ya da olumsuz yönleri var? Klişe olmakla birlikte, okulda sürekli eleştirel bir ortamın içinde ve öğrencilerle birlikte olmanın avantajı yaşıyor muydunuz sanırım...

O.E. - Ofisin ikili ilişkileri ya da kurumlarla olan ilişkilerle ben tek başıma ilgileniyorum. Bazen genç ve deneyimsiz olmaktan ötürü karşınızdakiler sizi eleştirirken siz tek başınıza savunma yapmak zorunda kalıyorsunuz.

F.H. - Biz mesaimizden ötürü ancak akşam 17.00'den sonra büroya gelebiliyoruz, iş yaşantısı ile bağlantı kurmakta böyle bir zorluk yaşıyoruz.

ALTTA İstanbul Pendik Belediyesi Hizmet Binası Mimari Proje Yarışması Birincilik Ödülü, yarışma projesi

SOLDA, SOL ALTTA İstanbul Pendik Belediyesi Hizmet Binası Mimari Proje Yarışması, uygulama projesi

SAĞDA, SAĞ ALTTA Dışişleri Bakanlığı Kongre Merkezi Binası Mimari Proje Yarışması Birincilik Ödülü

Okulda ise 2. ve 4. sınıf projelerine katılıyoruz, dolayısıyla okula yeni başlayanlara ve okulu bitirmek üzere olan öğrencilere kritik veriyoruz. Oldukça farklı noktalardan tasarıma bakış söz konusu olunca oradaki atmosferin büro ortamına da yansıdığını düşünüyorum. Öğrenciler de sizin ortamınızla ve sizin ideallerinizle paralellik kurabiliyorlar. Bir çok öğrencimiz yarışmalara katılıyor. Bizim de öğrencilerle bu konuda bir etkileşimimiz olduğunu düşünüyorum.

D.D. - Yazın yıllık izinlerimizi kullanmamızdan dolayı büroda daha çok mesai harcamamız, verimliliği gerçekten oldukça artırıyor. Ödül aldığımız yarışmalar daha çok yazın açılan yarışmalar oluyor. Proje dersleri ve yoğun okul temposunun olumlu katkıları da oluyor bir çok başka konuda... Ama zaman olarak bir bölünmeye yol açıyor. Orhan'ın sözünü ettiği ikili ilişkilerde ve kurumsal ilişkilerde yaşanan sorunlar önemli.

E.T.D. - Birincilik ödülü aldığınız her iki yarışma projesinin hangi

“YARIŞMA JÜRİSİNİN TAMAMI VEYA BİR KISMI UYGULAMA PROJESİ VE YAPIM AŞAMALARINDA İŞVEREN KURUMA DANIŞMAN OLARAK HİZMET VERMELİDİR”

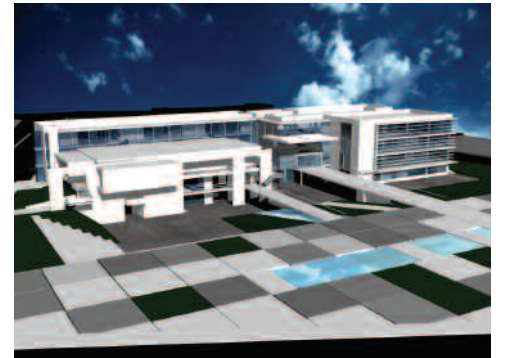
aşamalarda olduğundan ve idarelerle süren ilişkilerinizden biraz söz eder misiniz?

D.D. - Pendik'te yaşanan yoğun bir görüşme sürecinin ertesinde uygulama projelerini teslim ettik. Bence bunda yaklaşan yerel seçimlerin de etkisi oldu. Belediye başkanı -özellikle- cephe karakterine müdahale etmeye ve daha geleneksel bir tasarım yaklaşımı empoze etmeye çalıştı. Bizse cephe anlayışımızı bu yönde değiştiremeyeceğimizi belirttik.

O.E. - İlk toplantımızda projemizin kurgusunun ana ögesi olarak önde yer alan ve bize ödül kazandıran kentsel mekanı iptal ettiler. Eksi kotta çözdüğümüz yemekhane vardı. Yönetim eksisi kotu doldurup katı olduğu gibi zemine almak istedi ki, belediye

hizmet binasının zemin katında yemekhane olacaktı. 2 yıl süren ve defalarca revizyona uğrayan bir proje süreci yaşadık. Yerel Yönetimler Yasası değişince de pek çok revizyon yapmak zorunda kaldık. Ana kararlarımızı ve mekansal ilişkileri çok fazla bozmamaya çalıştık.

D.D. - Kişisel tavırlar çok belirleyici oluyor. Yarışma projesi çizmek, ödül almak hepsi çok güzel ama uygulama aşaması gerçekten oldukça dertli. Düşünce sistemi oldukça farklı olabiliyor. Örneğin kadın ve erkek tuvaletlerinin yan yana olmamasını talep edebiliyor bir başkan! İdeolojik olarak projeye etki etmeye çalışıyor; binanın cephesi ile, odasının konumu ya da dekorasyonu ile... Bu noktada bence mimarlık tıkanıyor...

E.T.D. - Mimarlık mı tıkanıyor yoksa bu ilişki ağında yarışmacı mimar fazlasıyla tek başına mı kalıyor?

F.H. - Pendik Belediyesi yetkilileri ile sözleşme imzalamak üzere masaya oturduğumuzda karşımızda altı kişi vardı ve hepsi de sayısını kestiremeyeceğimiz kadar çok kişi ile görüşmüş, pazarlık yapmış, deneyimli insanlardı. Sizse orada öylece duruyorsunuz, pazarlık başlıyor ve paradan başka kriter söz konusu olamıyor.

D.D. - Bence en büyük sorun jürinin görevinin yarışma sonuçlanınca tamamlanıyor olması. Eğer jürinin tamamı ya da bir kısmı projenin uygulama aşamasında da görev alırsa bu konu çözülebilir. Ancak böyle bir sistem kurulacak olursa herkesin bu kadar kolay jüri olmak istemeyeceğini zannediyorum.

O.E. - Ya da bedeli karşılığı bir danışmanlık hizmeti alacaksınız ve o danışman belediye içi ilişkilere hakim biri olacak. Bizim görüşmelerimizden birinde üstü kapalı olarak bize böyle bir şey söylendi, yani "deneyimli" bir danışmanımızın olması gerektiği dile getirildi. Bir başka toplantıda ise projenin çok değiştiğini gören jüri başkanı "siz ne yaptınız?" diye sordu. Tutanakların da, proje değişikliklerini isteyenlerin de orada olduğunu söyleyerek istenirse başa dönebileceğimizi söyledim. Ama bu kez de fikir çatışması nedeniyle gerginlik yaşandı. Arada kalan yine biz olduk...

D.D. - Siz yarışma ile bir projeyi hak ediyor, işi alıyorsunuz. Sonra ihale yapılıyormuşçasına bir sözleşme süreci başlıyor. Yarışma ile elde edilen proje sayısı oldukça az, en azından elde edilenler nitelikli olsun, ödül alan projeye uygun olsun. Yönetimlerin kendilerini istedikleri değişikliği yapma hakkına sahip görmesinin önüne geçmek gerek.

F.H. - Gençlerden söz edecek olursak, -deneyimli mimarlar için geçerli olmayabilir- "hayır bunu yapmam" diyecek gücünüz, arkanızda bir desteğiniz yok. Genç olmanın dezavantajları hem deneyimsizlik hem de ikili ilişkileri kurmada yaşanan güçlük. Genç olmak aslında idealist ve amatör ruhlu olmayı beraberinde getirirken bunun deneyimli kişilerce kolayca okunabilir olması bir handikap oluşturuyor.

E.T.D. - Aslında ölçek ve aktör farkı olmakla birlikte mimarlık işlerinin hemen hepsinde işverenle yaşanılması olası sorunlar bunlar. Ama mimarlık yarışmaları koşulları, kuralları, yönetmeliği ile başka bir düzen; üstelik arkasında da onu yıllardır savunan bir meslek örgütü var. Yarışma düzenindeki aksaklıklar için bir takım müdahaleler ve çözüm önerileri geliştirmek gerekiyor sanırım.

D.D. - Yarışma ile elde edilip uygulanmayan öyle çok proje var ki, bunların takip edilmesinde kurumsal bir yapının arkanızda olduğunu bilmek önemli. Dışişleri Bakanlığı Kongre Merkezi Binası Yarışması'nda jüri başkanı Doğan Hasol'un projemizi, neden ödülün bu projeye verildiğini bakanlık yetkilileri ile paylaştığını, onları bilgilendirdiğini biliyoruz. Böylece Bakanlık da projeyi sahiplendi ve bizim mekan organizasyonumuza müdahale etmedi; sadece projenin aksayan yönlerini yeniden ele almamızı talep ettiler.

E.T.D. - Söyleşimizin sonunda örgütlülük ve meslek örgütü hakkındaki düşüncelerinize de yer vermek isterim. Konunun daha özelinde; Mimarlar Odası'nın bazı yarışmaları boykot çağrılarının artık eskisi kadar etkili olmadığını görüyoruz. Bu konu hakkında neler düşündüğünüzü merak ediyorum...

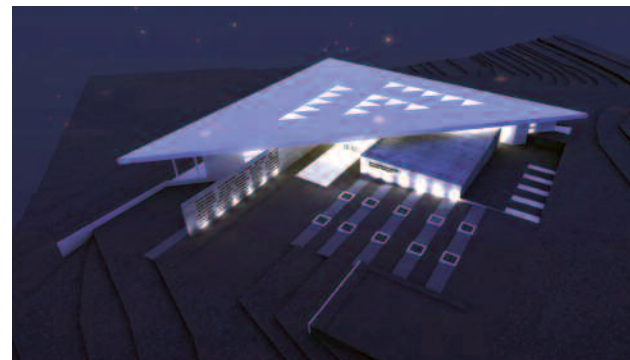
O.E. - Oda'nın geleneğinden gelen kamu yararına dönük çabaları ve kente dair kararlardaki mücadelecilik tavrını önemsiyorum. Üye ilişkilerinde ise yaşanan bir kopukluk var,

meslektaşların bir bölümünde oluşan bir tepki de söz konusu... Oda'nın daha interaktif; kararların ve bazı raporların oluşumunda daha katılımcı bir ilişki düzeni kurması gerektiğine inanıyorum. Yarışma boykotlarında ise haklı gerekçeleri ortaya koyarak bizlerin ve kamunun yararına müdahalede bulunulmasını olumlu buluyor ve önemsiyorum.

D.D. - Örgütlülükle ilgili sıkıntı 12 Eylül sonrası toplumun yaşadığı dönüşümün bir sonucu herhalde. Sadece Mimarlar Odası bağlamında değil yaşamın her alanında yaşanan apolitikleşme ile ilgili. Örneğin Maltepe Yarışması'nda da boykot çağrısı yapıldı. Biz bu tür konulara değer veriyoruz ve boykotlu yarışmalara katılmıyoruz. Ama pek çok meslektaşımız bu yarışmaya katıldı ve ödülleri de aldı. Bu konuda yeterli yaptırımın söz konusu olmadığını düşünüyorum.

E.T.D. - Söyleşi için teşekkür ederiz. Başarılarınızın devamı dileğiyle... □

Ebru Türkdamar Diktaş, Mimar

Tarihi Çevrelerin Yeniden Üretiminin Mekansal Yansımaları: Alaçatı Örneği

TARİHİ MEKANLAR VE KÜLTÜREL MOTİFLER BOŞ ZAMAN ENDÜSTRİSİNİN KULLANIMINA SUNULMAK ÜZERE DÖNÜŞMEKTEDİR

Ulaş Özkan

ÜSTTE Alaçatı Kentsel Sit Alanı içinde özgün sokak örneği

SAĞDA Alaçatı Revizyon Nazım İmar Planı

Tarihi alanlar olduğu toplumsal örgütlenmeye ve ekonomik dolaşıma sınırlı oranlarda girmesi sayesinde, geçirdiği dönüşümlere ilişkin kültürel katmanlar barındırırlar. Ayrıca hem kullanıcılarında üretimin gerekleri doğrultusunda oluşan beklentilere yanıt vererek yaşamını sürdürebilmek amacıyla, hem de çağdaş kapitalizmin kapsayıcı yapısı nedeniyle, çağdaş örgütlenme içerisinde etkin bir yer edinme eğilimindedir. Bu katılımın koşulsuz sağlanabilmesi için, tüm ilişkilerin yeniden kurulması, tüm nesnelere yeniden anlamlandırılması, kısacası tüm yapının yeniden üretilmesi gereklidir. Tarihi çevrelerin üretim potansiyellerinin, boş zaman endüstrisinin kaynakları ile örtüşmesi, bu alanlara piyasa dolaşımına katılımda öncelik kazandırır. Diğer alanlardaki etkisine paralel olarak, yeniden üretimin mekânsal yansımaları da mekân organizasyonu ve ilkelerini geri dönüşümü olmayacak biçimde yeniden kuracak niteliktedir.

Tarihsel süreklilik içerisinde 2000'li yıllara taşınan kentsel dokusu; ulaşım olanakları, turizm alanları ile ilişkiler, değişik turizm türlerine erişim olanakları, bu konuda yetişmiş insan gücü ve en önemlisi de boş zaman endüstrisi tarafından kültür motiflerinin tüketimi konusundaki yönlendirmenin katkıları ile Alaçatı ekonomisinin, turizm işlevine yönelik yeniden üretiminin temel dinamiği olmuştur. Aynı zamanda bu ekonominin başat değişim aracı da olan doku, bu niteliği kazandırabilmek amacıyla, yeniden üretilmektedir. Alaçatı bu yönüyle, üretim öncesi korunma durumu, üretimin hızı ve

tüketimdeki başarısı göz önüne alındığında tarihi çevrenin, turizm işlevine yönelik yeniden üretiminin incelenmesinde doğru bir örnektir. Bu örnek üzerinden yeniden üretim sürecinin mekân organizasyonu üzerindeki etkilerinin araştırılabilmesi için kentsel ölçekten başlayarak yapı bileşenine değin organizasyonun değişimine ilişkin, gözlemsel verilerin yorumlanmasına dayanan, metodolojik ve analitik çalışmalar sonucu doğrulanmaya ihtiyaç duyan bir dizi çıkarım ortaya konulacaktır.

18. yüzyıla değin, modern öncesi köy yerleşimi olan Alaçatı, Avrupa sömürü ticaretinin gelişimi ve İzmir'in, bu ticaret içerisindeki sanayi kapitalizmine hammadde sağlaması öncelikli rolüne paralel olarak, İzmir hinterlandındaki pek çok yerleşim gibi, 19. yüzyılın sonlarında tarım ekonomisiyle olgunlaşmıştır. Birinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki gelişmeler, Alaçatı'yı, Cumhuriyet dönemine, gerek ekonomik gerekse mübadele nedeniyle demografik yapıda temel dönüşümlerle taşımıştır. Yaşanan bu dönüşümlerin hız ve büyüklüğündeki gerilime karşın, ekonomik yapıdaki dönüşümün kapitalist süreçte geri dönüş yönünde olması, üretim biçimlerinde ve ilişkilerindeki paralellik nedenleriyle, yerleşimin sürekliliği bu dönüşümün izlerini de taşıyarak, 1980'li yıllara kadar sağlanmıştır. 1980'li yıllarla birlikte, tarım ekonomisinden hizmet sektörüne kayan istihdam yapısı da iş alanlarının uzaklığı nedeniyle yerleşimi etkilememiş, bu nedenle de benzer yerleşimlerde görülen mekânsal değişim Alaçatı'da yaşanmamıştır.

Tarihi Doku ve Yeniden Üretimi

Alaçatı'nın ilk yerleşimi, tımar sistemi ile kentin kuzey doğusundaki bir tepenin güney yamacında eğim çizgilerine teğet ve paralel sokakların kesişmesi ile oluşan organik dokudur. Bu alan, 19. yüzyılın başlarından itibaren, Sakız Adası'ndan ve çevresinden gelen göçmenlerin ve liman işçilerinin yerleşmesi ile kuzey-kuzeydoğu yönünde genişleme eğilimi göstermiştir. Kentin yaslandığı tepenin ve bu tepenin doğusundaki Değirmen Tepe'nin arasından geçen Kemalpaşa Caddesi ve bu iki tepenin eğimini takip eden Mektep-1.Mektep ve Mithatpaşa Caddesi aksları kentin gelişim alanının da ana eksenlerini oluşturmaktadır. Bu akslara bağlı, yine eğim yönündeki sokaklardan oluşan gelişim alanı, demografik yapıya bağlı kültürel yapının ve şehircilik konusundaki birikimin de etkisi ile kentin ilk merkezine oranla, daha geometrik bir düzen göstermektedir. Yerleşimin gelişimine bağlı olarak odak noktası, yerleşimin güneyinden (Hacımemiş Camii ve Eski Kilise) bu iki aksın kesişim noktalarına kaymıştır (Tokoğlu Camii, Rum Okulu, Eski Belediye Binası). Alaçatı yerleşiminin dokusunu oluşturan temel belirleyiciler olan coğrafi ve kültürel yapının yanı sıra, yapı ve dolayısıyla da parsel büyüklüklerin belirlenmesindeki etkisi ve odak noktalarının işlev çevresindeki yerinin oluşturulmasındaki belirleyici rolü ile sosyal yapı, işlev ayırımının parsel formuna yansması ile ekonomik yapı, bu dokunun şekillenmesinde öne çıkan diğer etmenlerdir. Dokunun tüm planlama alanı için homojene yakın bir özelliği de sosyal, işlevsel ve ekonomik yapının etkisi ile kamusal alanları belirleyen, bu alanlarla ve birbirleri ile en kısa yoldan ilişki kuran yapılar ve beraberinde getirdiği yapı yoğunluğudur. Bu ilişkinin kurucu ögesi ve sonucu olarak tüm kamusal alanlar, çeşitli düzeylerde karşılaşmaların ve ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı kentsel pozitif mekânlardır.

Alaçatı Kentsel Sit Alanı içerisinde, 1988 yılında başlayan koruma kararının ve mülkiyet yapısının da etkisiyle doku ve parsel formları büyük ölçüde korunurken, kentsel sit alanının çeperlerinden başlayarak kenti saran

ALAÇATI REVİZYON NAZIM İMAR PLANI

ÖLÇEK : 1 / 5000

“TARİHİ DOKU İÇERİSİNDE TÜM KAMUSAL ALANLAR, ÇEŞİTLİ DÜZEYLERDE KARŞILAŞMALARIN VE İLİŞKİLERİN YOĞUN OLARAK YAŞANDIĞI KENTSEL POZİTİF MEKANLARDIR”

SAĞDA Alaçatı Kentsel Sit Alanı'nın hava fotoğrafı

konut alanlarında parselasyon dokusu tamamen yeniden üretilmiştir. Mevcut tarım alanları üzerinde genişleyen kent, özgün dokuya eklenmemiş, mevcut dokudan tamamen bağımsız olarak planlanmış ve oluşmuştur. Izgara sistemle, ortalama 8-12 parselden oluşan konut/ikinci konut adalarını ve bu konut adalarının hizmet mekânlarını ve donatı alanlarını oluşturan planlamanın, kent merkezi ile ulaşım akslarının koordinasyonu ve işlevsel bağımlılık dışında bir ilişki kurmak gibi bir hedefi olduğuna dair, mekânsal bir karar okunmamaktadır. Siyasal coğrafyadaki egemen planlama anlayışının devamı niteliğindeki bu parselasyon ve yol dokusu, coğrafi, kültürel ve sosyal yapıdan tamamen bağımsız olarak, rasyonel yapılı çevre kuralları doğrultusunda, ekonomik talep üretmek üzere planlanmış ve hedefleri doğrultusunda başarılı olmuştur. Parsel büyüklüğünde standardizasyon, düşük yoğunluklu yapılaşma, ekonomik altyapı sistemi, standart sosyal donatı ve hizmet alanlarının sağlanması, homojen değer paylaşımı, hızlı, erişilebilir ve kolay okunabilir ulaşım ağı bu planlama anlayışının dolayısı ile dokunun temel belirleyicileridir. Bu doku içerisinde araç öncelikli yollar parselleri, parseller de yapıları belirler.

Kent gelişimi kapitalist yeniden üretim dolaşımına dahil edildiğinde, dokunun, bağlamdan tamamen koparılabilir ekonomik parametrelerle tanımlanabilecek standartlara, dokuyu oluşturan ve değiştiren özne olarak kullanıcının ise üretim için tanımlanan

ve dolaşım içerisinde değişecek olan hedef kitleye indirgenmiş anlaşılmaktadır. Kentsel dokunun birincil görevi hedef kitleye sunulan kültürel simülasyona atlık oluşturmaktır. Doku, belirlenen tüketim kalıplarına göre, Alaçatı yakın çevresi

organizasyonu ve biçimlenmesine yönelik gelenekler üzerinde belirleyici rol üstlenmesine neden olmuştur. Doku içerisinde ticaret ve konut kullanımının birlikte olduğu yapıların fazlalığı, bu ilişkilerin ve geçişlerin önemini de artırmaktadır. Kamusal ve özel mekân

“ARTIK, KENTSEL DOKUNUN BİRİNCİL GÖREVİ HEDEF KİTLEYE SUNULAN KÜLTÜREL SİMULASYONA A TLİK OLUŞTURMAKTIR”

örneğinde görüldüğü üzere tamamen rasyonel olabileceği gibi, Port Alaçatı projesinde olduğu gibi atlık oluştururken kendisi de bir kültür “göstergesi” olabilir. Daha esnek bir yapıya kavuşan doku, bu sayede piyasa dolaşımına sürüldüğünde yeniden üretimde sorun yaratmayacak ve toplumsal ilişkinin değişik biçimlerine adapte olabilecektir. Kentsel pozitif mekânlardan, geçiş-dolaşım alanlarına indirgenen kamusal alanlarda görülen nicelik artışına karşın kullanım hızı artmış, yoğunluğu ve çeşitliliği ise oldukça azalmıştır. Yapılaşma yoğunluğunun ve kamusal alan kullanımının azalmasının da katkıları ile yapıların birbirleri ve kamusal alanlar ile ilişkileri de zayıflamıştır.

Mekan Organizasyonu ve Yeniden Üretimi

Kentsel pozitif mekânların, yapılar tarafından tanımlanması; kamusal ve özel mekânların ilişkilerinin ve bu mekân arasındaki geçişlerin, mekan

ilişkileri, mahremiyet öncelikleri, açık - yarı açık ve kapalı alan kullanımları ve yapı teknolojisi ile birlikte mekân organizasyonunun, toplumsal örgütlenmeye ilişkin iskeletini oluşturmaktadır. Alaçatı’da dükkân ve konut girişleri sokaktan direkt alınırken; içeri çekilmiş girişler, saçaklı girişler hatta ön bahçe geleneği dahi çok azdır. Cumba ya da saçaklar ile tanımlanan girişler, yapı cephesinde hissedilebilir bir oranda özel alana neden olmamaktadır. Ticaret kullanımında işlevsel olmasına karşın, konut işlevinin fiziksel konfor koşulları öncelendiğinde, zemin katlarında cephe boşluklarının fazlalığı kamusal alan kullanımı ve mahremiyet anlayışına ilişkin özel bir yapının izlerini vermektedir. Yarı açık ve açık mekânlardan oluşan ve yapının uyum ve gelişme olanağını oluşturan arka avlu kullanımı ile sokak ilişkisi, fiziksel eşiklerin olanak verdiği ölçüde güçlüdür. Dükkânlı kullanımlarda arka avluya, ticaret kullanımından yalıtılmış koridorlarla bağlanır. Islak hacimler ve

sirkülasyon alanları, bu koridor - avlu devamlılığına, geri planda eklenir. Avlu olanağının olmadığı az sayıda yapıda bu eksiklik koridor ekseninde giderilmeye çalışılır. Birinci katta, mahremiyet ve sokak, işlev dizilişini belirler. Sarnıçlar haricinde bodrum kat kullanımı, bir iki yapıda görülmektedir. Sarnıç örneğinde olduğu gibi, kapalı - yarı açık - açık alan kullanımında devamlılık, mekan boyutları ve malzeme kullanımı sayesinde çevresel kaynak kullanımında verimlilik sağlanmıştır. Görsel ilişki sokak cephesinde, sirkülasyon ilişkisi ise avlu yönünde önceliklidir. Bu ilişkilerin yapı kabuğu biçimlenmesine yansımada kamusal yapılar dışında çevreye katkı, odaklılıktan çok daha ağır basmaktadır. Buna karşın mekan ve zaman birlikteliğinde, kullanıcı odaklı ve katılımlı yapım üretim sürecinin birlikte getirdiği özgünlük - kendileme yansımaları, yapılara ve çevreye derinlik katmıştır.

Yeniden üretim sonucu oluşan gelişim alanlarında, yapıların konumlanmalarında gözlenen, kamusal alandan soyutlanma yöneliminin yapı içerisinde de sürdürülmesi sonucu oluşan hazırlanmış girişler, hizmet mekanları ve sirkülasyon alanları ile ilişkili giriş holleri ile yaşama mekanına girilmektedir. Bahçe içerisinde olmasına karşın açık alan kullanımının dinlenme - yemek yeme içeriğinden ibaret olması nedeniyle, içe dönük bir organizasyona sahip yaşama alanı, yapının en büyük mekanı ve odak noktasıdır. Zemin katlarda kentten yalıtımı simgeleyen giriş holü haricinde, kullanıcı belirsizliği ve donatıların değişimindeki hız nedeniyle, esnekliğin sağlanması amacıyla, total mekan yönelimi egemendir. Yaşama mekânı bahçe geçişlerinde çoğunlukla gözlenen yarı açık mekanlar, kullanımda devamlılıktan daha çok kapalı-açık mekanın güneş denetiminin sağlanmasına yöneliktir. Zaman içinde bu bölümlerin şeffaf malzeme ile kapatılması eğilimi de bu görevi doğrulamaktadır. Parsel sınırından görülmeyi engellemeyecek, ancak sınırın ifade edilmesi amaçlı bölücülerle ayrılan ön bahçelerin büyük bölümü, kamusal peyzaj düzenlemesinin devamı niteliğinde, izlenmek - yapı ile birlikte algılanmak üzere bitkilendirilmiştir. Diğer bölümü

ise otopark olarak kullanılmaktadır. Ön bahçeden ve yaşama alanından geçilen, konumlandırmalar ve düzenlemelerle, özel mekan niteliği olabildiğince artırılmış arka bahçe, oturma, yemek yeme, olanak varsa yüzme gibi etkinliklere ayrılmıştır. Yatak odalarına ayrılan birinci katlar, zemin katların aksine, koridorlu bir sistemle, olabildiğince zemin katla ve kendi içinde ilişki kurmayan bir anlayışla organize edilmişlerdir. Olanak varsa her odada banyo yapılarak mahremiyet duygusu ve hijyen-güvenlik paronayası üst düzeyde tatmin edilmektedir. Dış mekânla görsel ilişki kurulmasının, manzara anlayışına indirgenmiş olması ve yerleşimin düz bir zemine oturmasına bağlı olarak dar olan manzara açısı nedeniyle pencereler, çoğunlukla ışık-iklim denetimi ile ön ve arka bahçenin izlenmesi amacıyla hizmet etmektedir. Cephe boşluklarının işlevsel kaygılarla konumlandırılmasına karşın, bu boşlukların ölçü ve formları daha çok kültürel formların analogisine dayanmaktadır. Mekan organizasyonundaki öncelikler, teknoloji kullanımı ve buna karşın biçimlenmedeki analogik yaklaşım, bahçe ve havuz kullanımı ile birlikte, iklimsel avantajlara karşın, çevresel kaynakların fazla tüketimine yol açmaktadır.

Tarihi dokunun içerisinde, tarihi yapı potansiyelinin önemi bir bölümü korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenerek, bu yapılar özelinde, yeniden üretim ve denetim süreçleri koruma hukuku ile tanımlı hale gelmiştir. Kültür varlıklarının korunması konusundaki güncel-yerel yaklaşımlara paralel olarak, restorasyon sürecinde biçimlenme, malzeme, ve teknik nitelikleri ile cepheler, plan şeması ve taşıyıcı sistemlerin ahşap elemanlar dışındaki bölümleri genelde korunmuştur. Mekân organizasyonunda genel şemanın korunmasına karşın, gerek yapı, gerekse mekân görevlerinin korunmaması ve işlevler çevresinin yeniden üretimi sonucunda kullanıcıların-tüketicilerin mekândan beklentisinin farklılaşması nedeniyle mekânlarda işlev dönüşümleri zorunlu hale gelmektedir. Sarnıçların ithal şarap mahzeni, yel değirmenlerinin otel ya da kafeterya yapılması örneğinde olduğu gibi, bu da; yetersiz ya da değişmiş,

çoğunlukla da değişmesine karşın yetersiz kalmış mekânlar sorununu beraberinde taşımaktadır. Ticari yapılarda, büyük mekân beklentisi yapılar üzerinde baskı yaratmaktadır. Özellikle arka avlu kullanımı özgün ilişkilerden kopartılarak ticaret mekânına yönelik açık, çoğu kez de kapalı hizmet mekânlarına dönüşmektedir. Konut kullanımında yaşama mekânının zemin katta ve büyük olmasına yönelik alışkanlıklar yine buradaki özgün işlev ayrımını bozmakta, plan şeması üzerinde baskı yaratmaktadır. Etkinliklerin değişmesinden kaynaklı olarak arka avlu kullanım yoğunluğu azalmış, buradaki esnek kullanımlar yerine, mutfak gibi mekânların büyütülmesi amacıyla avluların bir bölümünün kapatılması gündeme gelmiştir. Kent sel alanı içerisindeki tescilsiz yapılarda ise, mülkiyet yapısı ve Koruma Amaçlı İmar Planı koşulları nedeniyle, konumlanmada; hem koruma kararları hem de kültürel formların kullanılması yönündeki tüketim talebi nedeniyle, cephe biçimlenmesinde, tescilli yapılarda gözlenenlerle benzeşen sonuçlarla karşılaşılırken, mekan organizasyonunda; mahremiyet, prestij, formlara indirgenmiş yöresellik, yönlenme ve erişim alışkanlıkları, işlevsel ve fiziksel konfor ile güvenlik talepleri nedeniyle kentin çeperlerindeki benzer şemalar, korunan konumlanma ve kabuğun içerisine adapte edilmeye çalışılmaktadır.

Kamusal alanların çözülmesi, kamusal etkinliklerin tüketim dolaşımına sunulması, biriktirme ve güvenlik paronayasının gündelik hayata yansımaları sonucunda, temel tüketim maddesi haline gelen özel-kapalı alan, tarihi çevrelerin yeniden üretimi sürecinde de kendi yerini artırmaya çalışmaktadır. Barındırdığı etkinlikler sınırlanan, işlev yükü azalan mekânların büyümesi, niceliksel bir biriktirme alışkanlığının yansımalarıdır. Hem mesafeleri açılan kullanıcıların ve mekânların birbiri ile ilişkileri arasında gözlenen, hem de üretim sürecinden kopan tüketicinin mekânla kurduğu ilişkide gözlenen yüzeysellik ve zayıflık, yeniden üretimin aracılık ettiği yeni toplumsal örgütlenmenin sonuçlarıdır. Bağlamından ve kullanıcılarından kopan

üretim sürecinin, tarihi formların analogik yöntemlerle indirgenerek yinelenmesini -kültürel gösterge üretimini- kapsamı, materyal olarak kullandığı kültürel çevrede manipülasyonu da beraberinde getirmektedir. Tarihi çevrede, toplumsal örgütlenme biçiminin oluşum ve değişimine ilişkin izler, gerek anlamından kopartılan formların yinelenmesi, gerekse işlevlerin ve ilişkilerin değişimi ve belirsizleşmesiyle, okunamaz hale gelmiştir. Çevrede pratik algıya gönderme yapan imgelerin de çoğalması ile mekânın sunduğu uyarıcılığın algılanması zorlaşmaktadır. Gerek üretim sürecinde, gerekse sonrasında, tüketim alışkanlıkları ve yapı çevrenin organizasyonu, su ve enerji gibi yinelenemeyen kaynakların daha fazla tüketimine yol açmaktadır. Alaçatı deneyiminde yeniden üretimin bu etkilerinin koruma kararları ile ters orantılı olarak yansıdığı gözlenmesi, korumanın kapsayabileceği yeni olanaklar hakkında ipuçları verirken, mekân ölçeğindeki koruma kararlarının başarıyla uygulandığı bazı sokaklarda-bölgelerde yeniden üretim öncesi iletişim niteliğinin ve büyüklüğünün uzağında kalınması, korumanın sunduğu olanakların sınırları hakkında fikir vermektedir.

Yapı Bileşenleri ve Yeniden Üretimi

Alaçatı tarihi dokusunu oluşturan konstrüksiyon, 19. yüzyıl, yerel teknoloji çevresi, yöresel erişimli malzemeler ve ekonomik yapı ile oluşturulmaktadır.

Taşıyıcı sistemin düşey elemanları, yığma, ahşap karkas ve çeşitlenmeleri, yatay elemanları ise, ahşap kiriş sistemi çeşitlenmeleri, taş malzemeli kemer, tonoz ve kubbe çeşitlenmeleridir. Konsollarda da dökme demir ve taş kullanılmıştır. Çelik putrel kullanımı İzmir'de olduğu kadar yaygın değildir. Zaman içerisinde çeşitli bölümlerde,

eklenmektedir. Cumbalar hafifliği nedeniyle ahşaptır. Yığma teknolojinin sınırları ve cam ekonomisi nedeniyle, modüler olarak küçülen ve sınırlı açıklık geçen pencerelerde, ince kesitlerde malzeme çalışması olmaması nedeniyle, kapı ve kepenklerde olduğu gibi sert ahşaplar tercih edilmiştir. Süslemeler genellikle işlevsel elemanın

“BAĞLAMINDAN VE KULLANICISINDAN KOPAN BU ÜRETİM SÜRECİNİN, TARİHİ FORMLARIN ANALOGİK YÖNTEMLERLE İNDİRGENEREK YİNELENMESİNİ KAPSAMASI, KÜLTÜREL ÇEVREDE MANİPÜLASYONU DA BERABERİNDE GETİRMEKTEDİR”

özellikle avluyla ilişkili kısımlarda betonarme ilaveler kullanılmıştır. Yeniden üretimle birlikte Alaçatı'nın sloganı haline gelen taş, yörede en çok bulunan malzemedir. Hafif ve kolay işlenebilmesi, gözenekli yapısıyla yalıtım sağlaması avantajları, dayanıklı olmaması ise dezavantajdır. Bu dezavantaja, rüzgarla taşınan deniz tuzlarının etkisinin de eklenmesi nedeniyle, duvarlar, genellikle kireç bağlayıcı harçla sıvanır. Kesme taş yapı ve bölümlerde ise genellikle farklı taş çeşitleri kullanılmıştır. Ahşap çatki ve kompozit sistemlerde, siva altında bağdadi çitaller kullanılmıştır. Döşeme-tavan kaplama malzemeleri, taş, ahşap, dönem içinde artan oranda karo mozaik gibi malzemelere, tavan ve duvarlarda kullanılan alçı ve stuko da

biçimlenmesinde çevresel uyum, gelenekler ve kendileme amaçlıdır. Söveler üzerlerinde, genellikle kilit taşlarında taş işçiliği, kat silmeleri, saçak silmeleri, cumba detaylarında ahşap süslemeleri, çatı köşelerinde akroter, baca biçimlenmeleri, mermer taklidi siva, sgraffito gibi dış süslemeler, bindirme tavan, tavan etekleri ve göbeği, mermer taklidi ya da baskılı siva, gibi iç mekân süslemeleri genellikle, ya basit tavanda olduğu gibi, malzemenin ve konstrüksiyonun yapısının geliştirilmesinden ya da silmeli söve başlığının yağmurdan bir miktar korunma sağlamak için başlık sövesi üzerinin bir miktar dışarı çıkarılması gibi işlevsel elemanların estetik kaygılarla biçimlendirilmesinden oluşmuştur.

Tarihi çevreyi oluşturan bu yapı bileşenleri, günümüz teknolojilerinden, yatırım kapsamında yararlanılarak oluşturulan yeni yapılarda ise, dekoratif amaçlı olarak kullanılmakta, yerel taş ya da bu taşla yapılan imitasyon harçlarından, duvar kaplamaları, şömineler yapılmakta, sokakla ve çevre ile ilişki kuranın aracı olan cumba, genellikle yatak odalarına eklenen ahşap kutulara indirgenmekte, iç mekanda taş duvarlar yüzey ya da sıva yırtığı içinden gözükecek şekilde kullanılmakta, cephe boşlukları oranları itibarı ile tarihi formlara yaklaştırılmakta, bu boşlukların içine ahşap yada, ahşap görünümlü doğramalar ve ferforje demir parmaklıklar ya da ahşap kepenkler takılmakta, ana döşeme kirişi görevini gören genelde kestane keresteler, dekoratif tavan süsüne indirgenmektedir. Bu örneklemeler, genellikle Alaçatı içerisinde bazen de mekândan ve zamandan bağımsız olarak herhangi bir dokudan bulunan formları kullanılarak çoğaltılmaktadır. Kullanılan formların özgün yapım koşullarından ve anlamından kopartılması nedeniyle, çoğu kez başarılı bir yinelemesi de yapılamamakta, anakronik hatalar yeni doku içerisinde sıkça görülmektedir.

Yeniden üretim süreci ile birlikte, tarihi çevrenin korunan yapılarının restorasyonunda da özellikle iç mekân elemanlarında, mevcut ve gerçek kültürel bilginin korunması yerine, pratik algıya daha çabuk ulaşan ve yukarıda örneklenen kültür göstergelerinin kullanılması yönünde, yapılar üzerine ısrarlı bir tüketici baskısı gelmiştir. Yapı kabuğunun ve iç mekânın ahşap elemanlarının değişiminde bozulma durumu, özgünlüğün dikkate alınmaması, detaylarda süslemeci anlayış, taş duvarların sıvasız bırakılması, şömine ve gömme dolap eklenmesi bu yaklaşımın sıkça karşılaşılan örnekleridir.

Rasyonel konstrüksiyonların biçim anlam-bütünlüğü parçalanmış kültürel göstergelerle maskelenmesi, kültürel göstergelerin üretimi ve biriktirilmesi yönündeki ivme, yaşamın bağlamdan koparılmasıyla, boş zamanın tüketim dolaşımına sunulmasına aracılık etmektedir. Kültür varlıklarının pratik algının manüplatif alanında yer bulması,

onların oluşturduğu toplumsal örgütlenme ile tüm bağlarını kopardığı gibi, taşıdığı bilginin maddi yansımalarını da kuşku ve okunamaz hale getirmektedir.

Tarihi çevrelerin turizm işlevine yönelik yeniden üretiminin mekansal yansımaları, Alaçatı örneğinde incelendiğinde, kültür varlıklarının korunmasında öncelikli hedefin, sürekliliğin sağlanması ve korumanın mekânı oluşturan-dönüştüren toplumsal örgütlenmeyi de ilgi alanına dahil etmesi olduğu bir kez daha ortaya çıkarmaktadır.

Ulaş Özkan, Mimar

KAYNAKLAR:

- Alaçatı Koruma Amaçlı İmar Planı, Plan Raporu.
- Baudrillard, Jean (1970, çeviri 1997). Tüketim Toplumu (Ferda Keskin). Ayrıntı Yayınları.
- Erzen, Jale (2003). Çevre Estetiği. ODTÜ Yayınları.
- Berman Marshal (1994). Katı Olan Her şey Buharlaşıyor (Bülent Peker, Ümit Altuğ). İletişim Yayınları.
- Öymen Gür, Şengül (1996). Mekan Örgütlenmesi. Gür Yayınları.
- Öymen Gür, Şengül (2000). Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Urry, John (1999). Mekanları Tüketmek (Rahmi G. Öğdül), Ayrıntı Yayınları
- Yırtıcı, Hakkı (2005). Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi. Bilgi Üniversitesi Yayınları.

SOLDA Alaçatı Gelişim Alanı içinde yeni yapılaşma örneği

ALTTA Alaçatı Kentsel Sit Alanı içinde özgün sokak örneği

İzmir Doğal Yaşam Parkı

TÜRKİYE'NİN İLK HAYVANAT BAHÇESİNE SAHİP OLAN İZMİR, ŞİMDİ DE TÜRKİYE'DE EŞİ BULUNMAYAN DOĞAL YAŞAM PARKI İLE KENTLİLERE KEYİFLİ VAKİT GEÇİREBİLECEKLERİ MEKANLAR SUNUYOR

Işık Çelikoğlu, Ertan Dikmen, Didem Yaygel

ÜSTTE Alanın havadan görünüşü

PROJE ADI **İzmir Doğal Yaşam Parkı**
 PROJE YERİ **İzmir / Sasalı**
 PROJE DANIŞMANI **Nilüfer Aytuğ**, Prof. Dr.
 (Veteriner Hekim) Uludağ Ü. Veterinerlik Fakültesi
 MİMARİ PROJE **İzmir Büyükşehir Belediyesi,**
Etüt Proje Şube Müdürlüğü
Işık Çelikoğlu, Mimar
Ertan Dikmen, Mimar
Didem Yaygel, Mimar
Şenay Kocatoros, Şehir Plancısı
Affan Bıyıklı, Mimar
Devrim Çakaloz, Mimar
Ebru Kandilci Köran, Mimar
Gülben Özsoy, Mimar
Gökçen Eskiuyurtlu, İnş. Müh.
 PEYZAJ PROJESİ **İzmir Büyükşehir Belediyesi,**
Etüt Proje Şube Müdürlüğü
Biriz Öztüzemen, Peyzaj Mimarı
Etap Karaca, Peyzaj Mimarı
 BETONARME PROJE **Abdullah Uzun**, İnş. Müh.
 ELEKTRİK PROJE **Sinan Karayel**, Elek. Müh.
 TESİSAT PROJELERİ **Güniz Gacaner**, Mak. Müh.
 MEVCUT BİNALARIN RÖLÖVE PROJELERİ
Ali Aslantaş, İnş. Müh.
Mithat Aşır, Mimar

Türkiye'nin İlk Hayvanat Bahçesi

30 Nisan 1936'da Kültürpark içinde bir hayvanat bahçesi kurulmasına karar verildikten on altı ay sonra 20 Ağustos 1937'de Başbakan İsmet İnönü'nün ve Belediye Başkanı Behçet Uz'un katıldığı bir törenle Türkiye'nin ilk hayvanat bahçesi olan İzmir Hayvanat Bahçesi ziyarete açıldı.

Açılıştan önce bahçenin ilk hayvanları Anadolu'dan temin edilmiş, daha ilk yılından itibaren öncelikle Almanya'dan olmak üzere yurt dışından değişik türlerde hayvan alımına başlanmıştır.

Yıllar içinde sürekli gelişen bahçe, İzmirliilerin ve özellikle de Fuar zamanlarında dışarıdan gelen pek çok ziyaretçinin uğrak yeri olmuştur.

Hayvanat bahçesinin zaman içinde büyümesiyle sayıları artan hayvanlar toplam 18.000 m² alanda, koleksiyon tipi barınak düzeninde, dar alanlara, doğalarına uygun olmayan ortamlara, sağlıksız düzenlemeler içine sıkışıp kalmışlardı. Yeşilden ve kombine hayattan uzak yaşıyorlardı. Ziyaretçiler ile hayvanlar arasında kafes telleri vardı. Oysa geçen süreçte yurtdışı örneklerinde kafes teller yerine daha farklı engeller ile görsel teması

etkilemeyen çözümler geliştirilmişti. Hayvanlar artık doğal ortamlarına yakın mekânlarda yaşıyorlar ve ziyaretçiler hayvanları orada izliyorlardı.

Türkiye'de başka örneği olmayan Asya filleri, Afrika'dan getirilen aslanlar, sevimli maymunlar ve daha birçok hayvan korunması gereken birer değerdi.

Bahçenin Taşınması Kararı

Kültürpark'taki sınırlı alana sığmayan hayvanların daha geniş, yeşil ve doğal ortamlarda yaşamaları gerektiği inancıyla Merhum Başkan Ahmet Piriştina'nın talimatıyla 2000 yılından itibaren yer arayışlarına başlandı. Hayvanların mutlu yaşamalarını sağlayacak büyüklükte ve nitelikte, ulaşımı kolay alanlar arandı. Ancak uygun yer bulunamayınca proje hayata geçirilemedi. Sayın Başkan Aziz Kocaoğlu'nun göreve gelmesinden sonra Sasalı'da yapılması uygun bulundu.

Planlama Çalışmaları

İzmir'in kuzey aksında, Kuş Cenneti'nin devamı niteliğinde olan ve sulak alan nitelikleriyle 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescilli, güneyini eski Gediz Nehir yatağının, kuzeyini Sasalı yolunun sınırladığı yaklaşık 42, 5 ha alana sahip olan bu bölgenin içinde yer alan eski

çiftlik binaları ve ağaç dokusundan yararlanılarak, "Doğal Yaşam Parkı" olarak düzenlenmesi amacıyla İmar İşleri Daire Başkanlığı, Planlama Müdürlüğü tarafından 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı hazırlandı. Plan, Belediye Meclisi'nce karara bağlandıktan sonra İzmir 1 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 11.03.2005 tarih 425 sayılı kararı ile uygun bulundu.

1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı yine Planlama Müdürlüğü tarafından hazırlanıp, halk katılım toplantıları ile bölge halkının görüşleri alındı ve yeniden Belediye Meclis kararı alınarak, İzmir 1 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na iletildi. Kurul tarafından 10.03.2006 tarih 1233 sayılı karar ile uygun bulunan plan, belediye başkanı tarafından onaylanıp yürürlüğe girdi.

Proje Çalışmaları

Proje çalışmalarına Uludağ Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapan Prof. Dr. Nilüfer Aytuğ danışmanlığında başlandı.

Türkiye'de bir örneği bulunmayan bu yatırımın proje çalışmalarına başlarken ilk grubu Merhum Başkan Ahmet Piriştina'nın ve ikinci grubu Sayın Başkan Aziz Kocaoğlu'nun talimatlarıyla, projede görev alacak mimarlar iki ayrı grup halinde Hollanda'ya gönderilerek Avrupa Hayvanat Bahçeleri ve Akvaryumları Birliği'ne bağlı bahçelerde inceleme ve araştırma yapmaları sağlandı.

Mimari proje alışlagelmiş işlerden farklı bir konu idi. Bu güne değin insanlar için mekanlar tasarlamaya alışmış olan bizlerin hayvanların davranışları hakkında bilgi sahibi olmamızı gerektiriyordu. Maymunlar nasıl beslenir, aslanlar nasıl uyur, ayılar nasıl ortamlarda mutlu olur, hangisi ne kadar yüksekliğe zıplayabilir, daha pek çok ve gündelik hayatımızda ilgimizi çekmeyen ayrıntı, projenin ana konularıydı. Kapalı barınağın betonarme projesinin, filin gücünün göz önünde tutularak yapılması gerektiği, zürafaların uysal olduğu ve onlara dokunulabileceği, pumaların yüksek bariyerleri bile aşabileceği, güvenlik için kafeslerinin üstünün de örtülmesi gerektiği ya da bunlara benzer pek çok şey öğrenildi.

“PROJE, BUGÜNE DEĞİN İNSANLAR İÇİN MEKANLAR TASARLAMAYA ALIŞMIŞ OLAN BİZLERİN, HAYVANLARIN DAVRANIŞLARI HAKKINDA BİLGİ SAHİBİ OLMAMIZI GEREKTİRİYORDU”

SOLDA Giriş alanı

ÜSTTE Vaziyet planı

ALTTA Giriş binası olarak kullanılan eski kümes

ÜSTTE Giriş göleti

SAĞ ÜSTTE Alanın havadan görünüşü

ALTTA Bariyer

SAĞ ALTTA Giriş göleti kesit, Giriş göleti yaya köprüsü kesiti, Afrika savanı kesit

Projenin Amacı

Projede ziyaretçilerin özellikle de çocukların doğayı ve hayvanları tanımları temel hedefti. Çocukların görerek öğrenmeleri, doğanın kurallarını keşfetmeleri, kurbağanın, ayının ya da kuşların öykülerini doğal ortamlarında fark etmeleri, bir yandan eğlenirken diğer yandan eğitilmeleri amaçlandı.

Tasarımda öncelikle hayvanların doğal ortamlarına yakın ortamlar yaratılarak kendilerini kendi doğalarında gibi hissetmeleri sağlanmaya çalışıldı. Sosyal hayvanların aile şeklinde gruplar halinde barınmalarını sağlayacak alanlar oluşturuldu. Onlara uygun sulak alanlarda ve ortamlarda yaşayabilmeleri için detaylar geliştirildi.

Günümüz dünyasında yaşam alanları gittikçe daralan, soyları tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan hayvan türlerinin korunması, üretilmesi ve soylarının devamının sağlanması diğer bir amaçtı.

Projenin Kapsamı

İşin hızla yapılabilmesi için Etüt Proje Şube Müdürlüğü'nde yerleşim planı, açık/kapalı barınaklar ve servis binalarının mimari ve peyzaj projeleri hazırlanırken, bir yandan da arazide mevcut dört adet binanın rölöve, betonarme, elektrik ve tesisat projeleri ihale yoluyla elde edildi. Mevcut binaların yeni işlevleri için tadilat projeleri Etüt Proje Şube Müdürlüğü tarafından yapıldı. Bu kapsamda konut olarak yapılmış olan bina idari bina, kümes olarak yapılmış olan bina giriş binası olarak değerlendirildi. Kesimhane olarak kullanılan bina kafeteryaya dönüştürüldü. Büyükbaş hayvanların barındığı bina eğitim ve konferans binası olarak projelendirildi.

Yerleşim planı hazırlanırken alanın etrafını dolaşan, yalnızca görevlilerin kullanacağı bir servis yolu tasarlandı. Servis yolundan hizmet alabilecek şekilde kapalı barınaklar ve önlerine açık barınaklar yerleştirildi.

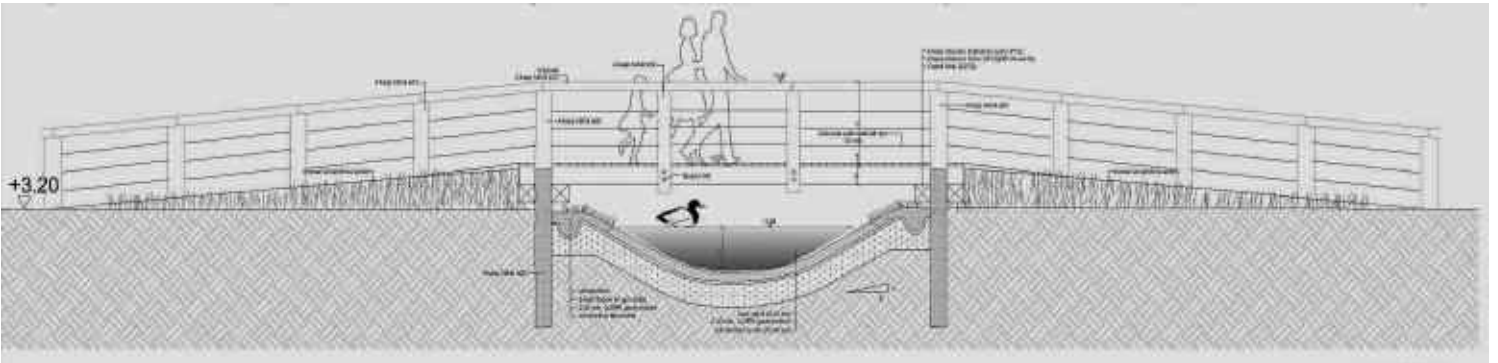
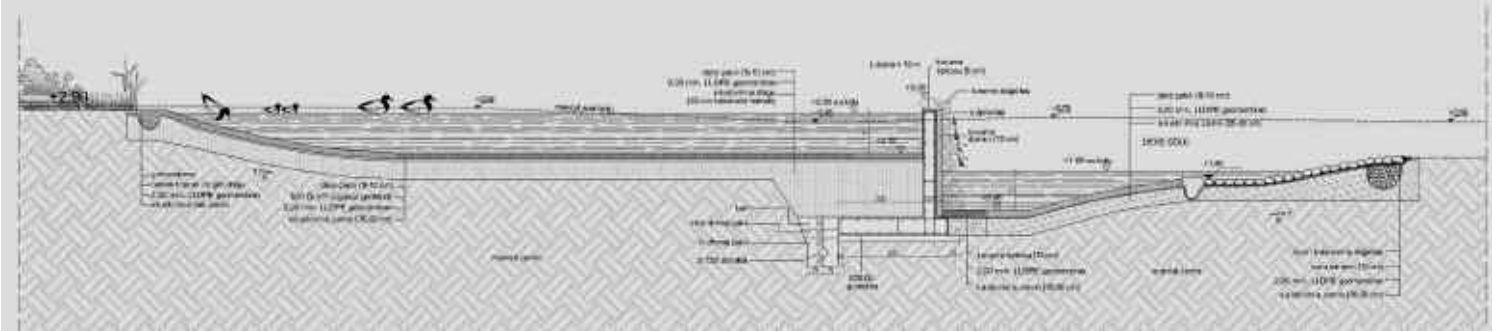
Ana dolaşım güzergâhı üzerinde yer alan açık barınaklar, hayvan türlerinin

habitataları (doğal yaşam alanları) dikkate alınarak tasarlandı. Her bir habitat için bu güzergâhtan ayrılan giriş kapıları ve meydanlar ile hazırlık mekanları oluşturuldu. Böylece alanın tamamını gezmeyecek ziyaretçilerin seçim yapabilmeleri sağlanmış oldu.

Hayvanlar ile ziyaretçiler arasında mümkün olduğunca kafes veya tel gibi görsel engellerin olmamasına özen gösterildi, su ve hendek gibi doğal engeller kullanılarak ziyaretçilerin hayvanlarla güvenli görsel temas kurmaları için olanak sağlandı.

Mevcut binaların arasında kalan alan giriş meydanı olarak projelendirildi. Giriş meydanının yanına su kuşlarının barınacağı bir gölet tasarlandı. Dolaşım güzergâhı üzerine ilk olarak aslan, kaplan ve pumadan oluşan büyük kediler için açık ve kapalı barınaklar yerleştirildi. Bunların yanına sürüngenlerin, timsahların, kaplumbağaların, koi balıklarının, lemurların ve papağanların barındığı tropik merkez planlandı. Mimari yapısı ile büyük bir seraya benzeyen binada, bitki örtüsü ve iklimlendirme sistemiyle

“ALANIN TAMAMINDA, ÖZELLİKLE DE ZİYARETÇİLERİN DOLAŞACAKLARI ALANLARDA DOĞAL MALZEME KULLANILDI”

ÜSTTE Alandaki tuvalet düzenlemesi, İdari bina

SOL ALTTA Yırtıcı kuş barınağı

SAĞ ÜSTTE Tropik merkez planı, Tropik merkez kesiti

SAĞ ALTTA Tropik merkez iç mekan

tropikal yağmur ormanlarının ortamı yaratıldı. Filler için açık ve kapalı barınaklar yapıldı. Maymunların kapalı barınakları ayrı cinsler için iki ayrı bölüm halinde tasarlandı. Barınak projeleri ve ziyaretçi dolaşım güzergâhı maymunların kapalı barınak içindeki davranışlarının da izlenebileceği şekilde detaylandırıldı. Açık alanları su ile çevrilerek adalar ve sudan doğal bariyerler oluşturuldu. Sırtlan ayı ve kurtlar için açık ve kapalı barınaklar yapıldı. Alanın sonuna kuşlar yerleştirildi. Yırtıcı kuşlar için dışarıdan

izlenebilecek büyük kafesler, diğer kuşlar için ziyaretçilerin de içine girebileceği aviary (kuşlar için yapılmış büyük kafes) yapıldı. Papağanlar için yine içine girilebilen ve papağanların yakından görülebileceği papağan evi planlandı. Kuşların önünde kalan alana yaban keçisi, alageyik, kızıl geyik, ceylan ve deve gibi Anadolu ruminantları (geviş getiren hayvanlar) için açık ve kapalı barınaklar tasarlandı. Devekuşu, zebra, su aygırı, zürafa ve Gine tavukları için, fuardaki tüm bahçenin büyüklüğüne eş büyüklükte

“İZMİR DOĞAL YAŞAM PARKI, PROF. DR. NİLÜFER AYTUĞ’UN GİRİŞİMLERİYLE EAZA TARAFINDAN KABUL GÖRDÜ”

bir alanda, Afrika savanı (geniş ve düz otlaklardan oluşan tropik ekosistem) düzenlendi. Sülünler için kafesler yapıldı. Pelikanlar, merkatlar, su ve kara kaplumbağaları için yerler ayrıldı.

Ayrıca çocukların evcil hayvanlarla yakın temasta bulunabileceği ve ponilere (bodur at) binebileceği çocuk hayvanat bahçesi, yanına da çocuklarını bekleyen aileler için ikinci bir kafeterya oluşturuldu.

Alanda iki ayrı noktaya ziyaretçilerin alanı yukarıdan görebilmeleri için gözetleme kuleleri yapıldı. Tesise hizmet verilebilmesi için klinik, yem ambarı, hayvan mutfağı, atölye, yemekhane ve soyunma odalarından oluşan servis binaları tasarlandı. Ziyaretçilerin kullanması için kafeteryalardaki ve giriş binasındaki tuvaletlerin dışında biri engelliler için olmak üzere üç adet tuvalet birimi daha yapıldı.

Kapalı barınakların tamamının içine bakıcılar için odalar ve duşlar yapıldı. Hayvanların yiyeceklerini hazırlayabilecekleri nişler oluşturuldu. Barınakların içine her hayvanın davranış özelliğine göre özel detaylar geliştirildi.

Alanın tamamında, özellikle de ziyaretçilerin dolaşacakları alanlarda doğal malzeme kullanıldı. Parkta yaşayan hayvanların kendilerini doğada gibi hissetmeleri sağlanmaya çalışılırken, diğer yandan ziyaretçilerin de doğal ortamı hissetmeleri için malzeme seçimine özen gösterildi. Alanın tamamı için peyzaj projeleri çalışıldı, açık barınakların peyzajı hayvanların davranış özelliklerine göre şekillendi.

Doğal Yaşam Parkının girişine 600 araçlık otopark tasarlandı. Ayrıca Çiğli Organize Sanayi Bölgesi’nden parka kadar olan yolun genişletilmesi için proje çalışmaları yapıldı.

Proje Danışmanı Prof. Dr. Nilüfer Aytuğ’un girişimleriyle Avrupa Hayvanat Bahçeleri ve Akvaryumları Birliği (EAZA) yetkilileri ile sürekli iletişim kurularak, projenin yurtdışı örnekleriyle aynı standartlarda olması ve birlik tarafından kabul görmesi sağlandı.

Proje 26.05.2006 günü 1 no’lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nda görüşülerek 1459 sayılı karar ile onaylandı.

Yapım Çalışmaları

Projelerin onaylanmasının ardından, etaplar halinde yapım ihaleleri yapıldı. İlk olarak mevcut binaların tadilatlarına başlandı. Fen İşleri Daire Başkanlığı, Yapı İşleri Müdürlüğü denetiminde idari binaların yapımı tamamlandı. İkinci etapta kapalı barınakların ve servis binalarının yapımı için ihaleye çıkıldı. Son olarak açık barınakların ve çevre düzenlemelerinin yapılması için ihale yapıldı. Yapım işleri devam ederken bir yandan da Tarım ve Parklar Daire

Başkanlığı, Yeşil Alan Yapım ve Bakım Müdürlüğü tarafından peyzaj projesi uygulandı.

Çevre Sağlığı Daire Başkanlığı, Veteriner İşleri Müdürlüğüne bağlı Hayvanat Bahçesi yetkililerince takip edilen projenin tamamlanmasının ardından, hayata eksiksiz geçirilebilmesi için hazırlıklar yapıldı. Yeni hayvanların alınması, eski hayvanların taşınması ve yerlerine uyum sağlamaları için gerekenler yerine getirildi.

Doğal Yaşam Parkında halen 120 tür 1200’den fazla hayvan barınıyor ve 100’den fazla görevli çalışıyor. Belediye birimlerinin aynı inanç ve özveri ile koordineli bir şekilde çalışmasıyla dünyadaki örneklerinin benzeri olan, Türkiye’de eşdeğeri bulunmayan Doğal Yaşam Parkı yaratıldı. □

Işık Celikoğlu, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanı

Ertan Dikmen, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Etüt Proje Müdürlüğü

Didem Yaygel, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Etüt Proje Müdürlüğü

Kültürel'in İçindeki Doğal'a Dair: Bir Tema Parkı Olarak İzmir Doğal Yaşam Parkı

KÜLTÜREL ÜRETİM VE TÜKETİMİN ALANLARININ PARLAYAN YILDIZI GİDEREK KENTLERİN 'KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM'ÜNÜ BERABERİNDE GETİRİYOR

Şebnem Gökçen Dünder, Emin Kökeli

ÜSTTE İzmir Doğal Yaşam Parkı'nın genel görünüşü

SAĞDA Yol kenarındaki oturma grupları

Son yılların değişen eğilim ve talepleri yaşanan kentsel ve kırsal çevrelere giderek farklı bir gözle bakılmasını gerektiriyor. Ağırlıklı olarak 1970'li yılların sonu ve 1980'li yılların başlarına denk gelen ekonomik yeniden yapılanma süreçlerinin dünya üzerindeki birçok dengeyi değiştirmeye başlamasıyla 'kültür' kavramının da kentsel yaşam içerisindeki yansımaları farklılaşmıştır. Söz konusu yıllar sosyal önceliklerin ikinci plana atıldığı, kent yönetimlerin ekonomik destek anlamında bir anlamda yalnız bırakıldıkları, özel sektörün karar süreçlerinde daha etkin hale geldiği ve ulusal ve uluslararası yatırımcıların kentsel dönüşüm projeleri üzerine yoğunlaştıkları bir dönem olarak karşımıza çıkar (Özdemir, 2003). Bu dönemde kent yönetimlerinin de farklı gelişim stratejilerine yönelmeleri boşuna değildir. Aynı süreçte 'kültür'ün bir 'değer alanı' olarak ekonomik ve fiziksel gelişim stratejileri içerisinde önemli bir yer kazanması sonucu (Shields, 1999) kentler sahip oldukları birikimin 'kültür' ayağı ile biraz daha fazla ilgilenmeye başlamışlar, bu ise kentsel gelişim üzerinde kimi zaman beklenilenin de ötesi bir etki bırakarak kentleri küresel sınıflama içerisinde üst seviyelere taşımıştır. Günümüz kentlerinin küresel ölçekte bir şekilde rekabet edebilmek adına attığı adımlardan en önemlileri arasında "kültürel turizm" in gelmesi de bu yüzdendir. Kentsel mekâna yansıyan birçok politika bu şekilde dünya gündemini takip eden bir anlayış çerçevesinde şekillenmektedir.

Literatürde kültürel üretim ve tüketim alanlarının ekonomik birer girdi olarak değerlendirildiği yaklaşımın ardındaki kültür tanımları ise kimi zaman örtüşmekte, kimi zaman ise önemli farklılıklar içermektedir. Bocock'a göre (1992) 'kültür' zaman içerisinde toprağın işlenmesinden aklın, sosyal gelişimin, anlamların, değerlerin ve yaşam biçimi ve pratiklerinin işlendiği bir yöne doğru evrilmiştir (aktaran Miles & Paddison, 2005). Bu evrimleşmenin bugün eriştiği noktada ise kültürün antropolojik boyutundan ziyade bir 'sektör' niteliği kazanan (Sjoholt, 1999) kültürel aktiviteler yelpazesi üzerinde yoğunlaşmakta olduğu söylenebilir. Bu çerçevede ise kültür çatısı altına giren kültürel üretim ve tüketim alanları içerisinde sadece sanatsal üretim (opera, bale, müzik, sinema, tiyatro, reklamcılık, yayıncılık, tasarım, moda vb. yüksek kültür ve popüler kültür ürünlerinin üretimi) değil, bunların üzerine kurulu bir yaşam tarzı, yani 'boş zaman etkinlikleri' de girmektedir (Montgomery, 1995). Bugünün kentlerinin biçimlenmesinde asal bir yere sahip politikaların kaynak aldığı "kültür" kavramı ise böylesi evrilmiş, bir başka deyişle, çağın gereklerine göre güncellenmiş bir kapsama odaklanmaktadır.

Kültür politikalarının giderek önem kazanmaya başlamasının ardında birçok neden vardır. Bir yanda yerel ekonomi çeşitlenmekte, diğer taraftan kentsel yaşam kalitesini artıran kültürel hizmet fonksiyonları üzerinden kentlerin çekicilikleri artırılmakta ve bu da yine kentlerin sunulan yeni istihdam olanaklarına paralel olarak

ekonomilerinde gözle görülür bir iyileşme olacağı varsayımını desteklemektedir. Kültür temasının tüm sayılan faktörlerin yanısıra sosyal ve kültürel bütünleşme üzerinde olumlu etkide bulunma gibi sonuçları olduğu da kabul edilmektedir. Benimsenen bu politikalar çerçevesinde gelişen birçok kent böylelikle kültürel üretim ve tüketim kanalları üzerinden “dönüşmektedir”. Literatüre “kültür-eksenli dönüşüm” (Bianchini, 1993) olarak giren kapsam bilimsel olarak da karşılığını bulmakta, nitekim bugün sosyo-kültürel ya da sosyo-ekonomik ele alışlarının yerini ‘kültürel-ekonomik’ yaklaşımlara bırakması gereğinden söz edilmektedir (Shields, 1999).

Kültürel turizm de bu çerçevede yıldızı parlayan bir büyüme stratejisi olarak kentlere yeni olanaklar sunmaktadır. Ancak diğer taraftan da Richards ve Wilson’ın (2006) turizmleşme (‘tourisimification’) süreci olarak ifade ettiği ve kültürel kaynakların standartlaştırılmasına karşılık gelen bir gelişim sürecinin olumsuz etkilerinden bahsedilmektedir. Standartlaşmanın kentlerin rekabet sistemi içerisindeki “farklılıklarını” ve diğerlerinin önüne geçebilme potansiyellerini riske sokması ise beraberinde “tematizasyon” olarak tarif edilen bir kapsamı getirmiş ve çok kısa sürede “tema” atamalarının canlandırdığı ve farklılaştırdığı kentsel ve kırsal çevreler tüm dünya coğrafyasında kendilerine yer edinmişlerdir.

Richards ve Wilson’a (2006) göre “tema” kavramı literatürde iki şekilde yer bulmaktadır:

- i. kent içerisinde belirli bölgelerin seçilen bir tema çerçevesinde ele alınarak, dışa kapalı tasarım ilkeleriyle düzenlenmesi ve birer turist yönelim noktası olması hedefini taşıması
- ii. belirli kentlerin kendilerine bir “tema” seçerek, geleceklerini seçtikleri koridor üzerinden sürdürmeleri

İlk kapsamda ‘tema’ kavramına aslında tüketim kültürünün toplumsal yapıyı sarmaladığı yönündeki endişelerin bir göstergesi olarak dikkat çekilmektedir. Nitekim bu tür bir çerçevede oluşturulan ‘tema parkları’, kültür-eksenli ekonomik gelişim kanalını desteklemektedirler belki ama diğer taraftan benimsenen temaya bağlı

oluşturdukları ‘simülasyonlar’ üzerinden yapay ya da hiper bir gerçeklik sunmaları anlamında eleştirilmektedirler. Bu perspektiften bakıldığında temalar Debord’un deyimiyile “gösteri toplumu”nun elemanlarından biridir ve bir ana temayı oluşturan alt elemanların herbirinin de böylelikle otantik ya da gerçekmiş gibi görünmesi gerekmektedir.

İkinci kapsam ise ‘tema’ kavramının bir kentin kimliğini doğrudan belirleyici, hatta bir kent kimliksiz ise o kimliği kente atayabilecek güce sahip bir içerikte anlaşılmaktadır. Burada kastedilen literatürde ‘marka kent’ olarak yerini bulan ve kentlerin nasıl pazarlanabileceklerine ilişkin sorgulamaları içeren markalaşma süreçleridir. Kuşkusuz bu tavır da kentsel kültürel gerçekliklerle gereğince örtüştürülemediği koşullar altında kentsel ve kırsal mekânların ‘meta’ olarak görülme riskini taşımakta olmasıyla eleştirilere maruz kalmaktadır.

Yöneltilen eleştirilere karşın tema kavramının kültürel turizm akışları içerisinde önemli getirileri olan ‘kültürel tüketim alanlarının’ üretilmesinde, pazarlanmasında, yaygınlaştırılmasında ve tüketilmesinde etkili olduğu açıktır. Kültürün seri üretimle aynılaştığı mekânlara alternatif olarak bir farklılık yaratabilmekte, bir kimlik ataması ile kentsel yaşam kalitesinin yükseltildiği, bulunulan yerin çekiciliğinin artırıldığı ve uzantısında ekonomik bir kazanç sağlandığı ve topyekûn kentsel gelişim üzerinde yönlendirici olabildiği bir etki bırakılmış olmaktadır. Tema parkları da aynen bu hedefi gerçekleştirmek üzere tercih edilmektedirler.

“KÜLTÜRÜN SERİ ÜRETİMLE AYNILAŞTIĞI MEKANLARA ALTERNATİF BİR FARKLILIK YARATMANIN YOLU: TEMA PARKLARI”

Park’a Dönüşen Tema’lar...

Varolan tüm eleştiri ve endişeler bir yana bırakıldığında, tema parklarının “bir müzenin üstlenebileceği bilimsel, kültürel ve tarihsel objeler üzerine kurulmuş ve bu objelerin ana bir konu etrafına odaklanıp gerçek kimlikleri ile canlandırıldığı mekânlar” (Wylson & Wylson, 1994) olarak tanımlandığı

görülecektir. Bir başka tanıma göre ise tema parkları: “şehirden izole edilmiş, kendini çevreleyen doğa ve peyzajla bütünleşmiş, ancak bir taraftan modernliğin nasıl olması gerektiğini anlatan fantezi ve eğlencenin birleştirildiği, hayallerin yansımalarından oluşan ve ciddi bir şekilde planlama-tasarım ve işletme anlayışı gerektiren parklar”dır.

Tema parkları günümüzün ulusal ve küresel ölçeklerdeki kültürel (turizm) ve medya endüstrilerinde stratejik öneme sahiptirler (Davis, 1996). Bu açıdan bakıldığında tema parkları turizm peyzajlarının birer demirbaşı olarak günümüz küresel medya sisteminin önemli araçlarından birini oluşturmaktadır. Park olarak tarif edilmelerini sağlayan sınırlı bir alan içerisinde heyecan ve duyuşsal uyarım sağladıkları için de orijin olarak geçmişin fuar, panayır ya da eğlence parklarının evrilmiş çağdaş versiyonları oldukları da Davis (1996) tarafından öne sürülmektedir. Roche (2000) ise tema parklarının benzer şekilde expoları temel aldığını, hatta expoların geçicilik probleminin tema parklarına dönüştürülmeleri yoluyla çözülebileceğinin benimsenmiş olduğunu öne sürmektedir (s.127). Genel hatlarıyla tema parklarının sahip oldukları özellikler şu şekilde tarif edilebilir (a.g.e., s.131):

- Tıpkı mega ölçekli alışveriş merkezleri misali tema parkları da kentsel mekana görece olarak kısa mesafede (örneğin 1 saatlik erişme süresi gibi) konumlanırlar. Kentlere yakın olmaları gerekir, çünkü en büyük tüketici kitlesini kentliler oluşturacaktır.
- Gereksinim duydukları alanların büyük

olması gerekliliği ile görel olarak ucuz arazi üzerinde yapılaşmak zorundadırlar ve bu tür fazla alan gerektiren arsa arzının kentin merkezi alanlarında bulunamayacak olması ile de kentin dışında ama uzağında olmayan noktalarda konumlandırılma eğilimindedirler.

- Konumları beraberinde bu tür parkların ziyaretçi profillerine dair bir ön-seçim yapılması gibi bir tercihi getirmektedir. Nitekim, bu parkları ziyaret edebilecek olan kesimlerin bir taşıt sahibi olan, ayrıca boş vakit ve bir gelir sahibi olan kişiler olduğu gibi bir ön-kabul söz konusudur. Yeterli gelir düzeyine sahip olamayan, işsiz ve de arabasız yoksul kesimlerin erişimi konu edilmemektedir.

- Başlıca gelirleri ziyaretçi giriş ücretlerinden kazanılmakta, park içi aktivite ve donanımların sürekliliklerine ilişkin maliyetler bu yolla finanse edilmektedir.

- Bu tür parklarda bir turist kültürünün parçası olarak farklı ve özel bir turistik deneyim oluşturulabileceğine dair bir ziyaret algısı oluşmakta, bu ise ziyaretçilerin içerisinde buldukları yaşam rutininden kaçma isteklerinin bir göstergesi olarak ele alınmaktadır. Bu yönleriyle kentsel kültürel deneyimler içerisindeki çekicilikleri artmaktadır.

- Uzun vadede kent içi yerseçim kararları üzerindeki etkileycilikleriyle, belirli bir çekim noktası oluşturarak banliyöleşme anlamında bir talebin yaratıcısı olabilmektedirler. Geliştirilen ulaşım altyapısı olanakları bu anlamda asal bir faktör olarak bu eğilimi destekleyebilmektedir.

- Kent imajı üzerindeki katkıları ile kültürel turizm anlamında bir ekonomik girdi oluşturabilirler ve bu da beraberinde daha farklı yatırımların da kente yönelmesini sağlayabilir.

- Temaya göre değişmekle beraber belirli bir istihdam olanağı sunmaktadırlar.

- Tema parklarının gelirlerinin yarısı giriş ücretlerinden, yarısı ise park içi hizmetlerden karşılanmaktadır.

- Oluşturdukları 'yarı-kamusal kültür mekanı' sadece mekansal olarak değil, sosyal anlamda da dışı "kapalı" güvenli mekanlar sunmaktadırlar. Özel güvenlik sistemleri ile kent içinde yaşanabilecek birçok kentsel suç olaylarına (aşırı alkol kullanımı, vandalizm, evsizlik, hırsızlık

vb.) karşı 'korunan' bu alanlar bu yönleriyle ideal bir kent peyzajı iddiasındadırlar.

Bu özellikleriyle tema parkları, tıpkı alışveriş merkezleri gibi çağın yeni oyuncakları gibidir. Birer 'park' olma özellikleri kimi zaman 'eğitim' teması ile (hayvanat bahçeleri, botanik parkları, tıbbi bitki bahçeleri, arboretumlar, bahçe sergileri vb.), kimi zaman 'oyun' teması ile (disneyland türü eğlence parkları, su parkları, hikâye-masal-mitoloji temalı parklar vb.), kimi zaman 'doğa' teması ile (koleksiyon bahçeleri, coğrafya temalı bahçeler, yağmur ormanları, çöl bahçeleri, koku bahçeleri, kuru taş bahçeleri, kaya bahçeleri), kimi zaman da 'mimari' teması ile (açık hava mimarlık müzeleri, minyatür kent parkları, tarih parkları vb.) biraraya getirilmektedir.

İzmir Doğal Yaşam Parkı'na Dair...

İzmir kuzey aksında Sasalı'da konumlanan Doğal Yaşam Parkı 30 Kasım 2008 tarihinde gerçekleştirilen açılışı sonrasında bir anlamda kentin "doğa" kategorisindeki ilk tema parkı olarak ciddi bir ilgiyle karşılanmıştır. Ocak 2009 itibarıyla başlanan ücretli giriş sonrası tutulan istatistikler ise oldukça kısa bir süre geçmesine rağmen, bu parkın da kentin asal turistik destinasyonlarından biri olacağını göstermektedir (Bknz. Tablo 1).

Doğal Yaşam Parkı'nın bir tema park olma niteliğinin tartışılması öncesinde, sahip olduğu temanın içeriğine dikkat çekilmesi yerinde olacaktır. Nitekim parkın sahip olduğu "Doğal Yaşam Parkı" ismi ziyaretçileri ilk çeken unsuru oluşturmaktadır denebilir. 'Doğal' yaşam parkının ne olduğunu merak eden ziyaretçilerin Tablo 1'de verilen

değerler içerisinde kayda değer bir yer kapladığını öne sürmek çok da yanlış olmasa gerek. Park esas itibarıyla İzmir Hayvanat Bahçesi'nin kapatılarak kente görel olarak yakın mesafede konumlanan ancak Kültürpark içerisindeki konumuna kıyasla çok daha büyük metrekareler içerisinde ve "doğal" yaşam iddiasını taşıyan peyzaj düzenlemeleriyle gündeme gelmiş bir 'hayvanat bahçesi' niteliğindedir. Bu yönüyle bakıldığında da Türkiye'deki önde gelen altı hayvanat bahçesinden birini oluşturmaktadır. Tablo 2'de verilen bahçeler arasında büyüklük açısından ikinci, hayvan türü ve hayvan sayısı açısından da dördüncü hayvanat bahçesi olarak ama Doğal Yaşam Parkı adını taşıyan tek park olarak öne çıkmaktadır.

Kuşkusuz kültürel turizmin gereği olarak üzerinde durulan "yaşam kalitesinin artırılması" hedefi bu parkta hem varolan hayvan nüfusunun daha konforlu koşullar altında ve 'doğal' yaşam çevrelerini temsil eden barınak alanları içerisinde barındırılmalarını içermekte, hem de 'modern' kentli ziyaretçilere daha 'çağdaş' bir boş zaman faaliyetinin sunulduğu birçok yeni eğitim hizmeti ile de desteklenmektedir(3). Nitekim Kültürpark içerisindeki versiyonundan farklı olarak artık park içerisindeki hayvanlar çok daha geniş alanlara sahip ve doğal yaşam koşullarına daha uygun olduğu belirtilen koşullar altında yaşamaya başlamışlardır. Eskisine kıyasla yeni bitki ve hayvan türlerinden söz edilebilmektedir. Kimi evcil hayvanlar ile direkt temas kurulabilmektedir. Hayvanlar artık çok daha donanımlı bir hayvan polikliniğine ve hayvan mutfağına da sahiptir. Yine eskisinden farklı olarak hayvanlar

Tablo 1. Ziyaretçi Sayıları, 2009 (1)

Hafta İçi / Sonu	Tarih	Ziyaretçi Sayısı
Hafta İçi	01-02/01	2877
	05-09/01	2360
	12-16/01	1235
	19-23/01	2052
	26-30/01	9410
	02-06/02	15381
	09-11/02	846
Hafta Sonu	03-04/01	1020
	10-11/01	7420
	17-18/01	7645
	24-25/01	6057
	31.01-01.02	13997
	07-08/02	7007

Tablo 2. Türkiye'nin Önde Gelen Hayvanat Bahçeleri (2)

Adı	Kuruluş Tarihi	Büyükük	Hayvan Türü Sayısı	Hayvan Sayısı	Bitki türü sayısı	Bitki sayısı	Ziyaretçi Sayısı
Şoğanlı Hayvanat Bahçesi	1998	40 ha	55	500	-	3.000	150.000
Atatürk Orman Çiftliği Hayvanat Bahçesi	1940	32 ha	199	2.500	-	-	2.000.000
Boğaziçi Hayvanat Bahçesi	1991	16,5 ha	350 (250 tür kuş dahil)	3.000	500	-	500.000
İzmir Hayvanat Bahçesi (kapandı)	1936	1,8 ha	88	1.000	-	-	450.000
Gaziantep Hayvanat Bahçesi	1998	100 ha	250	4.000	-	-	510.000
İzmir Doğal Yaşam Parkı	2008	42,5 ha	120	1.500	250	3.000	31428 (2 ayda)
Antalya Hayvanat Bahçesi	1989	33 ha	87	765	-	-	125.650

hakkında eğitim amaçlı bir konferans salonu bulunmaktadır. Yakın vadede ise gönüllü öğrencilerden oluşan bir grupla rehberlik hizmetinin de verileceği ifade edilmiştir (Bilecan, 2009). Ayrıca mekânsal donanım olarak parkı destekleyen ve genel ihtiyaçlara yönelik bir atölye ve ayrıca "parkın" bir turistik imge haline gelmesini sağlayacak hediyelik eşya birimi de yeni fonksiyonlar arasındadır. Tüm bu faaliyetler 15'i güvenlik görevlisi toplam 83 personelin istihdam edildiği bir parka aittir. Ancak farklılaşan tüm bu özelliklere rağmen parkın geçmiş versiyonuna göre değişmeyen tek özelliği ücret politikası olmuştur. Düşük tutulan giriş ücretleri yoluyla parkın tüm gelir gruplarına yönelik 'kamusal' bir hizmet olarak düşünüldüğü bu anlamda açıktır.

Bu özelliklere dayanarak İzmir Doğal Yaşam Parkı'nın nasıl bir tema parkı olduğu kısaca sorgulanacak olursa:

- Konum itibarıyla bir tema parkına uygun ilkeler çerçevesinde kente kısa mesafe içerisinde konumlanmakta olup, tıpkı dünya üzerindeki diğer tema parklarında olduğu gibi konumlandığı bölge çevresindeki dinamikleri etkileyici bir potansiyele sahiptir.
- Ciddi bir alan büyüklüğüne sahip olması, 'doğal' olduğu öne sürülen yaşam alanlarının daha konforlu koşullarda oluşturulmasını sağlamaktadır. Diğer taraftan alan büyüklüğü yaşlılar, engelliler ya da çocuklar gibi birtakım özellikli kesimlerin erişilebilirlikleri ve parkta kalma sürelerini etkileyecek konfor koşulları üzerinde yeniden düşünülmesini gerektirebilecektir. Bu amaca yönelik olarak örneğin tuvalet sayılarının artırılması ve bir metrobüs alınması gündemdedir (Bilecan, 2009). Tekerlekli sandalye adedinin artırılması da bu tür önlemler arasındadır.
- Ücret politikasının düşük tutulması kaynaklı olarak ziyaretçi profilinde bir ön-seçimin söz konusu olmadığı öne sürülebilecektir. Bunun, alanın tema parklarının özünü oluşturan genel "işletmecisi" mantığa ters düşen bir özellik olduğu ve bir kamusal hizmet özelliği taşıdığı söylenebilir.
- Bir turistik destinasyon olarak kent içerisinde bir 'imge' nokta haline gelme potansiyeli taşıdığı 2 ay gibi kısa bir dönemde edinilen ziyaretçi sayılarından

anlaşılabilmektedir. Ancak yine de bu öngörünün yaşanan otopark sıkıntısı ya da yeme-içme odaklarının kapasitelerinin düşüklüğü gibi faktörler düşünüldüğünde (Bilecan, 2009), yeterince kapsamlı değerlendirilemediği söylenebilecektir.

- Oluşturulan alan bir tema çerçevesinde 'yapay bir gerçeklik' yaratma özelliğini de kimi hayvan türlerinin (örneğin sincaplar ya da evcil hayvanlar vb.) park genelinde serbest kalabilecek iken eskisine kıyasla daha geniş alanlara sahip sınırlarda ama yine bir kafes içerisinde tutulmalarıyla ya da 'doğal' yaşam vurgusu ile çelişen park içi "asfalt" yollar ile desteklenmektedir.
- Tema parklarının kültürel üretim boyutuna katkılarının hediyelik eşya türü ticari birimlerin de içerilmesiyle mümkün olduğu düşünüldüğünde, Sasalı'da da bu hedefin uygulanmak istendiği görülmektedir. Zaman içerisinde yelpazesi genişletilebilecek bir kültürel ürün üretimi olasıdır.

Kuşkusuz İzmir Doğal Yaşam Parkı henüz çok yeni bir tema parkı olarak kente hizmet vermektedir. Bu anlamda yaşanmakta olan eksikliklerin zaman içerisinde çözüme ulaştırılabileceği düşünülmelidir. Yaşanan otopark sorunları, yetersiz kapalı alan sorunu, giriş çıkışlardaki yığılma sorunları ya da yaşlı ve engelliler gibi grupların park içi erişim sorunları aşama aşama çözülebilecek, park içi bilgilendirmeler artırılabilir, park içerisinde daha uzun süreler kalmaya yönelik geliştirilebilecek stratejilerin neler olabileceği sorgulanabilecektir. Her koşulda önemli olan Doğal Yaşam Parkı'nın İzmir kenti için önemli bir kültürel turizm röper noktalarından biri haline gelme potansiyeli taşıdığıdır. Ancak bu röper noktasının daha üst perspektiften bakıldığında 'doğa' teması anlamında kimi çelişen özelliklerine karşın bir "tema parkı" olduğu ve tema parklarının her türlü özelliklerini bünyesinde barındırmamasına karşın da yine de 'kültürel-ekonomik' pencereden İzmir kentinin 'kültürel' kimliğine katkıda bulunacağı açıktır. ■

Şebnem Gökçen Dündar, Yrd. Doç. Dr., DEÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Emin Kökeli, Şehir Plancısı

ÜSTTE Çocuk hayvanat bahçesi

DİPNOTLAR:

1. Bilecan, 2009. İzmir Doğal Yaşam Parkı İdari Birim'den elde edilen Gişe Aylık Faaliyet Çizelgesi.
2. İlgili bilgiler, ağırlıklı olarak söz konusu bahçelere ilişkin internet siteleri üzerinden elde edilmiştir.
3. Nitekim parka ait websitesinde (<http://www.izmirdogalayasamparki.org.tr>) "İzmir Doğal Yaşam Parkının misyonu, yeryüzündeki çeşitliliği koruyarak yaşam seviyemizi yükseltmektir" ifadesi yer almaktadır.

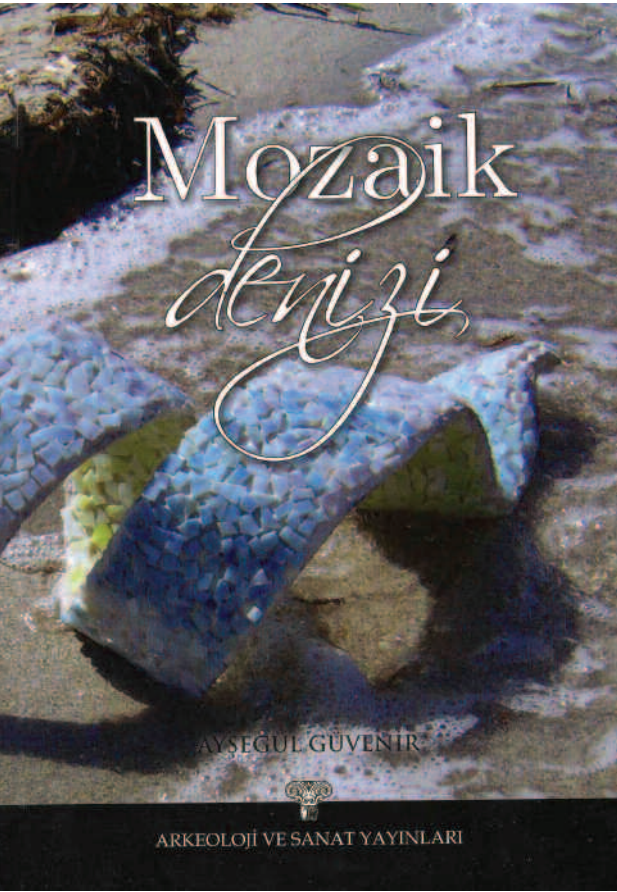
KAYNAKLAR:

- Bianchini, F ve Parkinson, M (1993) Cultural Policy and Urban Regeneration: The West European Experience, Manchester University Press, UK.
- Davis, S (1996) The Theme Park: Global Industry and Cultural Form. Media, Culture and Society, Vol.18, s.399-422.
- Miles, S. & Paddison, R. (2005) Introduction: The Rise and Rise of Culture-Led Urban Regeneration, Urban Studies, Vol. 42, Nos. 5/6, 833-839.
- Montgomery, J (1995) The story of Temple Bar: creating Dublin's cultural quarter. Planning Practice and Research, 10 (2), ss.135-172.
- Özdemir, D. (2003) Yeniden Canlandırma Projelerinde Kültür, Turizm ve Emlak Piyasaları Üzerine Kurulu Stratejilerin Başarı(sızlık) Koşullarının İncelenmesi. Kentel Dönüşüm Sempozyumu, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, İstanbul, 384-397.
- Richards, G. & Wilson, J. (2006) Developing Creativity in Tourist Experiences: A Solution to the Serial Reproduction of Culture, Tourism Management, Vol. 27., s.1209-1223.
- Roche, M. (2000) Mega Events and Modernity: Olympics and Expos in The Growth of Global Culture, Routledge, UK.
- Shields, R. (1999) Culture and the Economy of Cities. European Urban and Regional Studies, Vol.6(4), s.303-311.
- Sjøholt, P. (1999) Culture as a Strategic Development Device: The Role of 'European Cities of Culture', With Particular Reference to Bergen, European Urban and Regional Studies, Vol. 6, No.4, 339-347.
- Wylson, A. & Wylson, P. (1994). Theme Parks, Leisure Centers, Zoos and Aquaria. Longman Building Studies, New York.
- <http://www.ankarazoo.gov.tr>
- <http://sendeyolla.hurriyet.com.tr/haberdetay.aspx?ciid=31&fid=33292&id=33325>
- http://www.antalya.bel.tr/tr/bel_kurumsal/mekanlar/hayvanat_bahcesi.cfm
- <http://www.izmirdogalayasamparki.org.tr>
- Bilecan, Eylem (12 Şubat 2009) Bireysel Görüşme.

“Mozaik Denizi”nde Yolculuk

MOZAİĞE İLGİ DUYAN, KENDİ MOZAİĞİNİ YAPMAK İSTEYEN VEYA ENDÜSTRİYEL ANLAMDA MOZAİK ÜRETENLER İÇİN KESME VE YAPIŞTIRMANIN ÖTESİNDEKİ MOZAİKLE VE 7000 YAŞINDA GİZEMLİ BİR ARKETİP OLAN “USTA MOZAİKÇİ” İLE TANIŞMAK ZAMANI GELMİŞTİR

Güney Dinç

TÜR / CİNS Arkeoloji
YAZAR Ayşegül Güvenir
YAYINEVİ Arkeoloji ve Sanat Yayınları
ISBN 9786053960263
BASKI TARİHİ Aralık 2008

D ilimizden düşürmediğimiz sözler vardır. Örneğin Anadolu'nun bir uygarlıklar mozaïği oluşturduğunu söyleriz. Yaşadığımız toprakların binlerce yıl öncesinden günümüze süzülen çeşitli uygarlıkların bıraktığı ürünlerle zengin bir açık hava müzesi olduğunu çok sık yineleriz. Bu erişilmez varsılığa gereken önemi gösteriyor muyuz? Tarihsel kültür varlıklarının onarılması, taşınır yapıtların güvenli koşullarda müzelerde topluma sunulmaları, elbette çok önemli çalışmalardır. Bekçiliğini yapmak durumunda bulunduğumuz değerleri yalnız kendi ülkemiz için değil, tüm insanlığa yönelik bir sorumluluk olarak korumak zorundayız. Oysa Alliano ve Hasankeyf sular altında kalmak üzere. Bu umarsız gidişi önlemek için eldeki son ve tek çözümün mahkemelerin verecekleri kararlara bırakıldığı ülkemizde, insanlığa ve gelecek kuşaklara yönelik sorumluluğumuzu yerine getirdiğimiz söylenemez.

Bu yazıda asıl vurgulamak istediğim konu, salt tarihsel yapıtların korunması değildir. Bu topraklar üzerinde yaşayan insanlar olarak kendi kimliğimizi sorguluyor muyuz? Olay yalnız savaşlarla, göçlerle açıklanabilen bir insan sorunu değildir. Eğer Anadolu'nun yedi bin yıllık bir uygarlığın odağında olduğunu söylüyorsak, böylesine görkemli bir tarihin üzerinde yaşayan insanlar olarak, bizlerin de bu birikimden esinlenmiş olmamız gerekiyor. Aslında “harmanlanmış” olmak sözcüğü, anlatmak istediğim gerçeğe daha uygun düşüyor. Evet, tarihi nasıl, nerede yaşadığımızı sorgulamalıyız.

Belleğimizde mi, davranışlarımızda mı, duygularımızda mı, yoksa yalnız anılarımızda mı?

“Tarih” kavramı, en kısa yoldan, yanlışlarıyla, doğrularıyla, “insanlığın ortak yaşam birikimi” olarak da tanımlanabilir. Bir adım daha atıp, “gelişmiş insan; geçmişi, günceli ve belki geleceği de birlikte yaşayabilendir,” diyebiliriz. İşte sorun burada; ekin sel yapıtlar, müze kapılarının ardında, ören yerlerinin yalnızlığında kalmamalı, yaşamın ayrılmaz parçaları olabilmelidir. Ayşegül Güvenir'in “Mozaik Denizi” adını verdiği kitabı bu evrensel gerçeğin izini sürüyor. Madem ki Anadolu'yu çevreleyen Karadeniz, Ege ve Akdeniz kıyılarındaki kentlerden, sıradağların eteklerinde, akarsuların havzalarında kurulan kara yerleşkelerinden uçsuz bucaksız mozaik tarlaları fıskırıyor, bunların ne ölçüde yaşamımızda yer aldığını, ne işe yaradığını da bilmemiz gerekiyor.

Ayşegül Güvenir, şiirsel bir anlatımla başladığı “Usta Mozaikçi”nin öyküsünde, doğanın, tasarım gücünün ve el emeğinin bütünselliğini “Balık taş, deniz kuma, yaprak güneşe ve insan ölümsüzlüğe sevdalandı. Binlerce yıl önce mozaikte buluştular...” tümcesiyle özetliyor. Bir de kuramsal ve nesnel yönleriyle yaptığı işi tanımlıyor. Mozaik, diyor, “İnsanın kendini ifade şekillerini çeşitlendirip, geliştirebildiği zamanlarda ve ortamlarda görülen, içerisinde güçlü bir varoluş mücadelesi barındıran, taşlarla hikaye anlatma sanatıdır”.

Kitapta, ilköğretimden başlayarak mozaik sanatının geliştiği bölgeler,

SOLDA "Mozaik Denizi" kitap kapağı

ÜSTTE Pompei Evi

SAĞ ALTTA Park Güell, Barselona

zaman içinde geçirdiği değişimler anlatılıyor. Henüz kağıdın kullanılmadığı, boya çeşitlerinin çok sınırlı kaldığı bir dönemde, renkli taşlarla, seramik atölyelerinin atıklarıyla başlayan doğal sürecin günümüze kadar gelebilen seçkin örneklerini veriyor kitabında. Kendisi de bir mozaik ustası olan Ayşegül Güvenir, yaptığı işin bireysel yönlerini ve toplumsal sonuçlarını aşağıdaki tümcelerle anlatıyor:

"Mozaik sanatı için ellerini parçalayıp, gözlerini kurutan, ciğerlerini tozla dolduran fani mozaikçiler ve eserleri ilgi görmeyi fazlasıyla hak ettikleri halde, onların hikayeleri antik bir mit olan Usta tarafından kuşatılmış ve derinliklerde kaybolmuştur. Bundan dolayıdır ki mozaik, herhangi bir sanata veya esere bakışımızı değiştiren, ilgi ve sevgimizi körükleyen sanatçı yaşam hikâyelerinden, gizemli sırlardan yoksun büyümüş, bireysellik ve özgünlükten uzak bir noktada konumlandırılmış ve sınırlı terimlerle tanımlanıp, kısıtlı bir ilgi görmüştür. Çağdaş mozaik sanatının dışında kalıp, dışlanmak pek çok açıdan zarar vericidir çünkü, mozaik doğal zenginlik, sanayi ve ticaret ile güçlü bir

ekonomik yapı inşa edebilen önemli bir sanat dalıdır ve ekonomiyi sanat gibi algılayanlar tarafından teşvik edilmektedir. Mozaik, arka bahçesinde seramik, cam ve mermer sanayicisini barındırır, mimari ile kol kola dolaşır, çimento ve tutkal üreticileri mozaikçinin işini kolaylaştırmaya uğraşır ve tasarımı, pazarlama, mozaığı her yere taşıyabilir."

Tasarlayıp üretenler için mozaik sanatı kişisel bir beceri, bireysel bir uğraş gibi görünür. Gerçekte mozaik, toplumsallaşmadır. Antik çağın yontu ustalarını, bilim adamlarını, oyun yazarlarını, hatta politikacılarını tanıyoruz. Ancak en görkemli yapıtların üretildiği dönemlerden, ilk çağlardan günümüze kadar gelen mozaik ustalarının kimler olduklarını, adlarını, yaşam koşullarını açıklayan bilgilere ulaşamıyoruz. Bunun nedeni, ne denli bireysel yaratıcılık gerektirse de, mozaığın bir ekip işi oluşudur. Ortaklaşa yürütülen çalışmalar kişileri aşmakta ve sonuçta yaratılan ürünün mükemmelliği, baş köşedeki yerini almaktadır. Bu olguları gözettiği içindir ki yazar, kahramanını "Usta Mozaikçi" deyimleriyle betimliyor.

Bir mozaik öğretmeni olan Ayşegül, bu alandaki deneyimlerini de kitabına yansıtmış. İlgilenenler için mozaik malzemeleri, bağlayıcılar, yapıştırıcılar, derzler, araç - gereçlerle birlikte her türlü teknik bilgiler veriliyor. Okudukça görüyoruz ki, her çeşit malzemeyle mozaik yapılabilir. Bu işe niyetliyseniz eğer, dökmeden önce çöplerinizi gözden geçirmelisiniz. Zamanla deneyiminiz ve tutkunuz arttıkça, hiç kuşkunuz olmasın, komşunuzun çöp kovalarını da karıştıracaksınız.

Ayşegül Güvenir, çok yönlü sunum biçimlerini anımsatarak, her koşulda sanatçının korunması gerektiğini vurguluyor. Bu konuda başka ülkelerdeki uygulamalardan seçilmiş örnekler de veriyor. "Usta Mozaikçi'nin ürünleri büyük ölçekli şehir mozaiklerinden, çok satan dekorasyon malzemelerine, değerli minyatürlere, özgün sanatçı eserlerine dek uzanabilir. Bundan dolayıdır ki kendisi, ilgisiz bırakılıp bir köşeye atılamaz. Sayısı giderek artan pek çok ülkede mozaik sanatçıları ve zanaatçıları nazlandırılır, Usta Mozaikçi yeniden üretip, öğretsin

diye koşullar iyileştirilir. Örneğin, mozaik taşı üreticisi bir Fransız şirketi Avrupalı mozaikçilerle sınırlı kalmamak için, yaz aylarında fabrikasının kapılarını Amerikan Mozaik Sanatçıları Derneği SAMA'ya açar. Mozaikçiler ve kursiyerler Marc Chagall müzesinde sanatçının yaptığı mozaikleri inceler ve fabrikasının atölyelerinde kendi çağrışımlarını taşla şekillendirirler."

Mozaiğin işlevsel yönü ağır basan bir sanat türü olması nedeniyle yazar, sanatsal kuşklarını dile getiren bir uyarı da yapıyor. "El yapımı mozaik, antik sanatla eşanlamli değildir, endüstriyel mozaik bulanık renkli camlarla işlenen kilim desenli apartman cephelerinden ve hobi olarak mozaik, fotokopi ile çoğaltılan desenlerden yapılma tekdüze objelerden çok daha iyisini hak etmektedir." Diyor.

Görsel yönden de çok zengin örneklerin sunulduğu "Mozaik Denizi", yalnız araştırmacıların, bu işe gönül verenlerin değil, hemen herkesin kolayca okuyup yararlanabileceği bir başvuru niteliğindedir... □

Güney Dinç, Avukat

Gaziosmanpaşa Belediye Hizmet Alanı Mimari Kentsel Proje Yarışması 2004

YAYINA HAZIRLAYAN **Zafer Akdemir**
YAYINEVİ **Mimarlar Odası Yayınları, Ankara**
ISBN **978-9444-89-664-1**
YAYIN TARİHİ **Şubat 2009**

Gaziosmanpaşa Belediyesi tarafından, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi danışmanlığında, Gaziosmanpaşa kent merkezinde yer alan Belediye Binası ve çevresinin, bütünlük içinde kent insanının ihtiyaçlarına uygun olarak ve kullanım değeri geliştirilerek kent yaşamına kazandırılması ve güzel sanatların teşvik edilmesi amacıyla serbest, ulusal ve tek aşamalı bir yarışma açıldı. 9 Kasım 2004 tarihinde sonuçlanan yarışmada jüri 68 projeyi değerlendirmeye aldı; 3 ödül, 5 mansiyon, 10 satınalma ödülü verildi. Jüri Başkanı Hasan Şener'in değerlendirmeleri ile birlikte, ödül alan tüm projeler kitapta bir araya getirildi.

Mimarlıkların Pazaryeri XXII. UIA Dünya Mimarlık Kongresi'nden Seçme Bildiriler

EDITÖR **C. Bilsel, A. Ciravoğlu, N. Dostoğlu, A. Erim, D. İncedayı, H. Kahvecioğlu, E. Madran, S. Ozaloğlu, T. Taşmat, G. Tümer, H. Yıldız,**
YAYINEVİ **Mimarlar Odası Yayınları, Ankara**
ISBN **978-9944-89-655-9**
YAYIN TARİHİ **Ocak 2009**

Mimarlar Odası Yayınları içerisinde, 2005 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen UIA XXII. Dünya Mimarlık Kongresi Dizisi'nin üçüncü ve son kitabı yayımlandı. MimarlıkLARın Pazaryeri, aradan geçen uzun zamana karşın, kongrede sunulan çok sayıda bildirimler arasından yapılan bir seçki ile bu uluslararası etkileşim ve tartışma platformuna dünyanın dört bir köşesinden getirilen farklı düşüncelere ait bir kesiti kendi dilimizde sunmayı amaçlıyor.

Egemimarlık Metinleri Yazım Kılavuzu

İçerik:

- Metin, daha önce yayımlanmamış olmak şartı ile özgün yazı, derleme, proje tanıtımı, yapı tanıtımı, yayın tanıtımı, röportaj, çeviri yazı gibi alanlarda olabilir.
- Metin ile ilişkili görselleri içermelidir.

Metin Boyutu:

- Sunulacak yazılar, varsa özetleri de dahil olmak üzere 1600 kelimeyi aşmamalıdır. Dipnotlar ve kaynaklar bu sınırlamaya dahil değildir.

Metin Yazım Şekli:

- Sunulacak yazılar microsoft word programıyla yazılmalıdır.
- Yazım karakteri Arial'dır.
- Kullanılacak punto boyutu; ana başlıklar için 12, alt başlıklar ve metin için 10'dur.
- Paragraf ayrımları bir satır boşluk bırakılarak yapılmalıdır.

Görseller:

- Görsel malzemenin sayısı 15'i aşmamalıdır.

- Kesinlikle metin içerisine yerleştirilerek değil, ayrıca gönderilmelidir.
- Siyah - beyaz veya renkli opak fotoğraf, dia veya digital formatta görsel yollanabilir.
- Digital formatta yollanacak görseller, kısa kenarı en az 15cm olacak şekilde en az 300 dpi çözünürlükte, JPG veya TIFF formatında teslim edilmelidir.
- Mimari çizimler, Autocad programında da teslim edilebilir.

Teslim Şekli:

- Makale, görselleri ile birlikte tek nüsha kağıt çıktısı, CD formatında Mimarlar Odası İzmir Şubesi'ne elden veya posta ile teslim edilebilir.

Kaynaklar:

- Kaynaklar başlığı altında yazar soyadlarına göre alfabetik sırada verilmelidir.
- Kaynak kitap ise: Yazar Soyadı, Yazar Adı (Basım Tarihi), Kitap Adı, Çevirmen Adı Soyadı, Yayınevi, Basım Yeri düzeni geçerlidir. Örnek: Tümer, Gürhan

- (1998), Cumhuriyet Dönemi'nde Yabancı Mimarlar Sorunu, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları, Tükemat A.Ş.
- Kaynak makale ise: Yazar Soyadı, Yazar Adı (Basım Tarihi), "Makale Adı", Makalenin İçinde Yer Aldığı Yayın, Editör Adı, Çevirmen Adı, Yayınevi, Basım Yeri, Sayfa Numarası düzeni geçerlidir. Örnek: Gündüz, Orcan (2006), "Cumhuriyet'ten 1980'li Yıllara Karşıyaka'nın Mimari Kimliğine Katkıda Bulunan Mimarlar, Mühendisler ve İnşaatçılar", Egemimarlık 58, İnci Uzun, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları, Doruk Grafik San ve Tic. Ltd. Şti., 28.
- Metnin içinde kaynağa değinmek istenirse; (Yazar Soyadı, Yayın Yılı, Sayfa Numarası) şeklinde olmalıdır. Örnek: (Gündüz, 2006, 28)

Dipnotlar:

- Ana metinle aynı yazım özelliğine sahip olarak, parantez içerisine alınan sıra numaraları şeklinde verilmelidir.
- Dipnotlar sayfa altında değil, metnin sonunda "Dipnotlar" başlığı altında sırasıyla yazılmalıdır.